

E

517/29

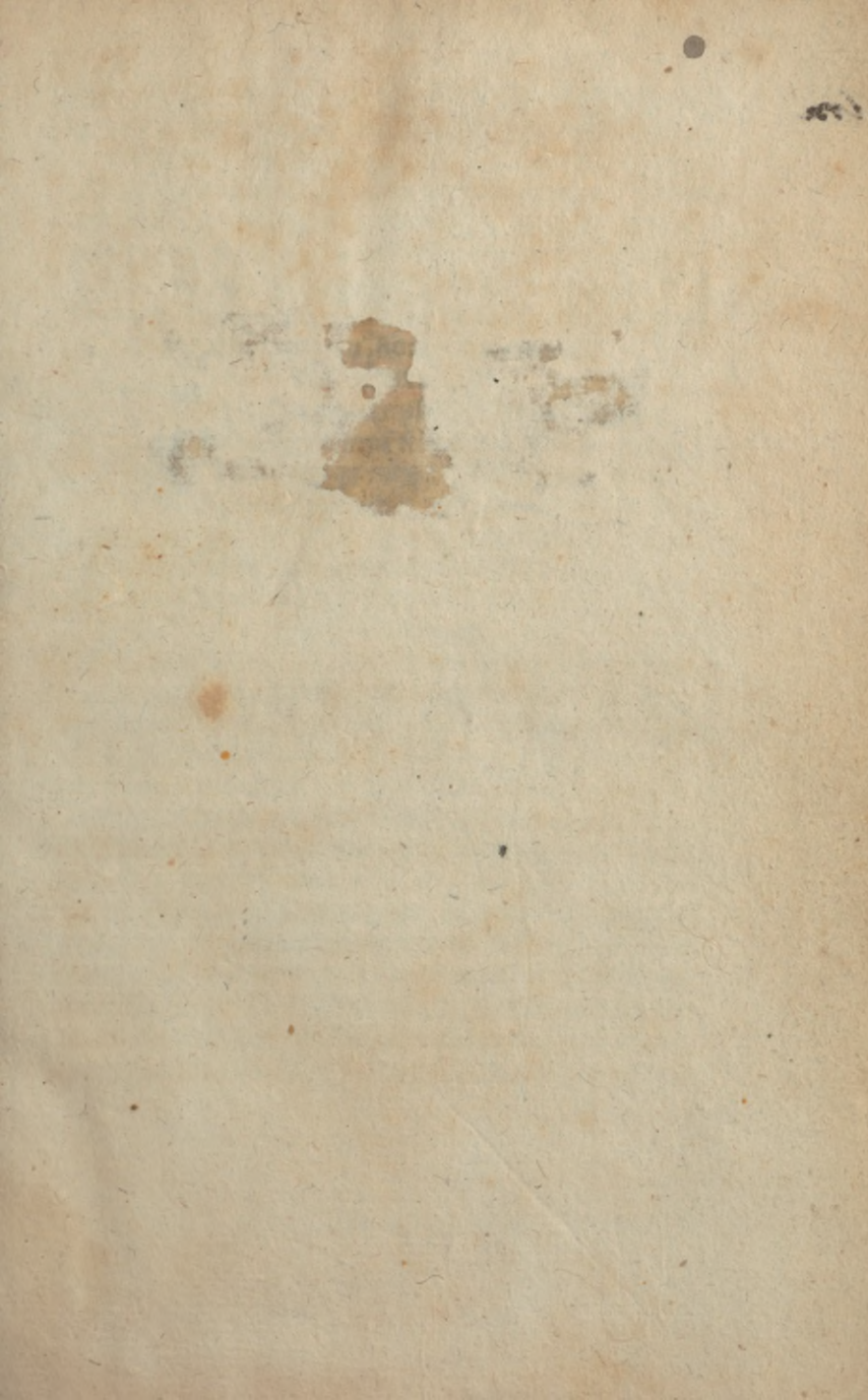
Cailland Paris
woolley photographs
356.

84-5.
32, lines
a-m 8

Reg. Sanitatis

180. *Impatiens nivalis* L. *Impatiens*

*Édition excessivement rare,
imprimée à Louvain en 1480.*

Arnould de Tilenneuve born about
1235 passed a great part of his
life at Salerno in Italy. He was
"Regent of Medicine" at Montpellier
in the South of France where
possibly the MS of this was kept
and as stated in the first paragraph
opposite printed at Montispeulanium
the year 1480 ^{Montpellier}

32 lines

Incipit regimen sanitatis salernitanū excellentissimū
pro conseruatione sanitatis totius humani generis
peritissimū. ne non a magistro arnoldo de villa no-
ua cathelono omniū medicorū diuētū gemma bri-liter
ac secundū omniū antiquorū medicorū doctrinā veraci-
ter expolitū nouiter correctū ac emendatū per egregiū
mos ac medicine artis peritissimos doctores montipe-
sulani regentes anno millesimo quadrigētesimo octua-
gesimo predicto loco actu moram trahentes.

Textus.

Heglorum regi scripsit scola tota salerni:
Si vis incolumē si vis te reddere sanū:
Curas tolle graues. irasci crede prophanū
parce mero. cenato parū. nō sit tibi vanū
Surgere p' epulas. somnū fuge meridianū
Non mictum retine. nec comprime fortiter anum
hec bene si serues tu longuo tempore viues.

Commentum

Ille est libellus editus a doctoribus salerniensibus in
quo inscribunt multa et diuersa pro conseruatione sanita-
tis humane. et editus est iste liber ad vsum regis anglie
Et in textu lecto auctor ponit octo documenta generalia
pro conseruatione sanitatis de quibus postea specialiter
per ordinē determinabitur. pri mū ergo documentū est q
homo sanus volens viuere debet ab eo remouere graues
curas. Nam cure exsiccant corpora. ex quo tristificant spi-
ritus vitales. modo spiritus tristes exsiccant ossa. Et sub
isto documento etiā comprehendī debēt tristicie que simi-
liter corpora exsiccant et infrigidant. maciem et extenua-
tionem inducunt: cor constringunt: et spiritū obtenebrāt
ingeniū ebectant et rationē impediunt. iudiciū obscurant
et memoriā obtundunt. Verūtamen aliqui pingues et car

nos sunt spiritus a deo mobiles et calidos habentes quod eis
interdum bonum est tristari ut spiritus calor ebetet et corpus
aliqua litem maceretur. Secundum documentum est non irasci.
primo quia ira similiter corpora exsiccant. cum ipsa summe
singula membra supercalefaciat. nimia autem calefactio sic
citatem inducit teste auicenna prima primi doctrina tertia
capitulo primo. secundo quia ira propter feruorem cordis
omnes actus rationis confundit. Aduertendum tamen est quod
quidam frigidi sunt et maleficiati quibus interdum irasci pro-
dest in regimine sanitatis ut in eis calor excitetur Tercium
est parce uti potu vini. nimia enim repletio vini solumolentiam
pigrum debilitatem membrorum debilitatem stomachi et mul-
ta alia his similia inducit de quibus posterius magis pa-
tebit. Quartum est parum cenare quia nimia nocturna reple-
tio dolore in ventre inducit ac inquietudinem in somnitate
et angustiam prout manifesta patet experientia et inferius
magis declarabitur. Quintum est surgere post cibum sumptum
quod facit ad digestionem propterea quod cibum sumptum fa-
cit descendere ad fundum stomachi in quo viget virtus digesti-
ua. Sextum est non dormire post prandium cuius documenta
postea tanguntur in textu ibi. Febris pigrum. Septimum
est non diu retinere urinam. Ex nimia enim urine retentione
aliquando sequitur difficultas mingendi aut omnino pro-
hibitio a mictu ut testatur auicenna decimanona terti trac-
tatu secundo capitulo de difficultate urine. Similiter ex
nimia retentione fecali plura proueniunt documenta. In
durant enim feces in intestinis propter continuam suctionem
venarum meseraicarum cum in testinibus continuatur omnem hu-
miditatem a fecibus suggentium et sic remanet sicce. Diffici-
lis exitus in testina opilantes ad quam opilationem propter
ventositatum educationis prohibitionem et aliarum tecum
aceruationem sequuntur documenta in textu posterius posita.

ta ibi. Spasmus p̄diops u. Octauum est non fortiter cō
primere anum. ex hoc ensim sequitur tenasmon siue exie
longaonis. Vltterius subdit auctor q̄ omnia ista debet cō
seruans longo tempore sanus viuere poterit.

Textus.

Si tibi deficiant medici. medici tibi fiant
hec tria mens leta. requies moderata dieta

Comentum.

Autor in hoc passu tangit tria remedia generalia p̄ cō
seruatiōe sanitatis nature humane et precipue ipsorum
nobilium. primū est q̄ animus hoīs debet esse letus i gau
dens cum leticia siue gaudium etatem floridam facit ho
minem in iuuentute conseruat virtutem confortat vitā
prolongat ingenium acuit. i ad singulos actus hominez
abiliozem reddit Et debet istud gaudium in regimine sa
nitatis conueniens esse temperatum et non excessiuū q̄
excessiuum lincopim et mortem iducit. Et maxime gau
diū cōperit his qui multū curāt et solitudinibus destru
untur. Et potest in ipsis de nouo acquiri per vsum cibi et
vini delectabilium et dimissione eorum que tristitia idu
cunt et Inhabitare cū sibi dilectis et similibus quib⁹ virt⁹
confortatur teste auicenna vndecima tercii capitulo de ca
su virtutis subito sic dicente. Et scias q̄ virt⁹ augmētāt
cibo et vino subtili conuenientibus et odoribus bonis et
tranquilitate et gaudio et dimissione eorum que contri
stant et rixari faciunt et renouatione rerum amabiliū et
habitatione cum dilectis. Secundum est tranquillitas a
nimi Nobiles enim propter nimis magnas i diuerlas cu
rias q̄s habent plus leduntur ceteris paribus q̄ qui me
diocres sunt. Inquietatio vero mentis somnum maxime
impedit qui nobilibus summe vtilis est qui communiter
nature sicce sūt atq; coherice quibus permaxime somnus

est utilis. Tercium est moderata dieta id est moderata sumptio cibi et potus. Documenta vero superflui cibi et potus postea dicemus.

Textus.

Lumina mane manus surgens gelida lauet aqua
hac illac modicum pergat. modicum sua membra
Extendat. crines pectat. dentes fricat. ista
Confortant cerebrum confortant cetera membra
Lote cale. Ista passe vel i frigescere minute.

Comentum.

In hoc tertio autor ponit sex documenta quibus cerebrum confortat et similiter singula corporis membra. primum est quod postquam homo de mane surrexerit debet lauare oculos in aqua frigida. Mundari enim debent ut ab eis remoueat immundities palpebris adherentes et circa oculos existentes ne ab ipsis oculi corrodantur. Et istud satis innuit Auicenna tertia terti tractatu primo ca. de rememoratione conseruationis sanitatis oculi et rememoratione eorum que nocent ipsi ubi dicit. Ex eis autem que abtergunt oculum et acuiunt ipsum est submergi in aqua clara et aperire oculum in ea. Et idem vult tractatu quarto capitulo de cura debilitatis visus dicens. Et ingredi aquam claram viridem et submergi in ea et aperire ambos oculos in ea secundum quantitate qua possibile est. est ex eis que seruant sanitatem oculi et confortant ipsum et proprie in iuuentute. Causa autem quare oculi magis debent lauari in aqua frigida quam calida est quia vnum quodque conseruatur suo simili ut dicit Auicenna quarta primi ca. primo. Et idem vult Galienus tertia terti canone isto. Calidiora calidioribus indigent adiutoris frigidiora frigidioribus. sed sic est si oculi sunt frigidi de nature ergo potius debent lauari aqua frigida quam calida. Secundum est quia homo debet lauare manus quia

Instrumenta quibus mundantur organa per que exeunt
superfluitates cerebri vt sunt aures oculi nares. et ergo ob
hoc manus debent esse munde plus tamen debet lauari in
aqua frigida q̃ in aqua calida: quia lotio manuū in aqua
calida generat vermes in ventre. et hoc specialiter dūmo-
do manus in aqua calida lauant post sumptionē cibi vt
lenuit auicenna decimasexta tercii tractatu quinto ca. pi-
mo vbi agit de vermibus in ventre genitis. Et ratio est
quia per lotionē manuū in aqua calida post sumptionem
cibi trahit calor naturalis quo completur digestio in sto-
macho ad extra quare imperfecta fit digestio que potissi-
ma causa est vermiū. Terciū est q̃ postq̃ homo surrexerit
a somno debet paulatim incedere siue se mouere. Cuius
causa est vt superfluitates prime et secunde digestionū q̃
sunt feces et vrina descēdāt et preparent faciliori euacua-
tioni. Quartū est q̃ postq̃ homo surrexerit a somno debet
extendere manus et pedes et alia membra. Cuius causa ē
vt trahant vitales spiritus ad mēbra exteriora et per hoc
subtiliant spiritus cerebri. Quintū est q̃ debet crines pe-
ctere. Cuius causa est vt aperiant porī per hoc capitis et
exeat vapores cerebri derelicti post somnū et subtilent
eius spiritus. Vñ vsus pectinis multū cōfert visui et ma-
xime senibus pdest. Vñ dicit auicenna terciā tercii tracta-
tu quarto capitulo de cura debilitatis visus. Administra-
tio pectinis super caput inuatiua est et confert proprie se-
nibus quare oportet q̃ administret omni die multotiens
quoniam attrahit vapores ad superiora et mouet eos a par-
te oculi. Sextum est q̃ homo debet mundare et fricare dē-
tes Cuius causa est quia immundities dentiū est causa fe-
toris anhelitus. Similiter a dentibus immūdis spiritus
immundi eleuantur ad cerebrum ipsam perturbantes.

preterea cōmixtio limositatis dentiū cum ipso cibo ad stomachū mīsto est causa corrupcionis cibi in stomacho. Modum autē cōseruandi sanitatē dentium et bonitatē odoriferorū tangit auicenna septima tercii. ca. de cōseruatione dentium sub his verbis. Et ex eis que cōseruant sanitatē dentium est vt colluat os in mense bis cum vino in quo decocta est radix rītimalli. est enī perueniēs ad vltimū in faciēdo bonū odorē et nō aduenit facienti illud dolor dentium. Vltērius auctor in vltimo versu subdit aliqua pcepta generalia. primū est qd homo lotus stupha vel balneo debet se tenere calidum quia tunc pori sunt aperti et sic de facili frigus possit subintrare et magna nocumēta corpori inferre. Aliud est qd postq homo sumperit cibū debet modicū stare vt cibus perfecte descendat ad fundū stomachi in quo cōpletur digestio. deinde lente ambulet et non fortiter ne ppter motū fortem calor trahatur ad partes exteriores. et per hoc impediatur cibi digestio. Aliud est qd homo frigidus debet cauere ne subito se calefaciat sed paulatim. mutationes enī subire naturā ledūt. Omnia enī extra naturā molesta sunt. vt dicit Galienus in cōmento illius canonis. Secundū multū et repente.

Textus.

Sit breuis aut nullus tibi sōnus meridianus.
febris pigricies capitis dolor atq; catarrus.
hec tibi proueniunt ex somno meridiano.

Comentum.

In hoc textu tangit auctor quattuor nocumēta que proueniunt ex somno facto post prandū. Quorū primū est qd ex somno meridiano solet sequi febris. Quod aliqui putāt verificari de febre pueniēte ex opilatione causā istius febris reddētes qd tēpore diei calor et spūs mouent ad exteriora. et sic viti digestiua in die est debilis. digestio enī

perfecta est quā calor et spiritus ad interiora mouentur: propter quod
tū motū calor naturalis intenditur. et sic tempus noctis est tem-
pus perfectionis digestionis. Indigestio enim et cruditas hu-
morū est causa opilationis. que opilatio est causa febris secundum au-
cennā. prima quā in pluribus partibus. Secundum nocumentū est
pigrities. quā ex eadem causa videtur oriri. Et materia enim indigesta
et grossa grossi eleuant spiritus quā moti ad membra corporis gra-
uedinē corpori inducūt: quēadmodum spiritus subtiles et leues
leuitatē animi et corporis inducūt. Tercium est dolor capitis
quā etiā ex eadem causa puenire videtur. Et cibo enim indigesto in sto-
macho eleuant grossi spiritus cerebrū perturbātes. quā spiritus suc-
ca discoloratiōis etiā faciei quā ad cutē mouentur. quā ubi est
materia grossa necesse est quicquid ex tali materia dissoluit
esse grossū ut inuit. Galienus in commento illius aphorismi. Et
quod creuit sic inuens quicquid enim de quolibet re dissoluit ei vn-
de dissoluit necesse est ut assimilet. Quartum nocumentum
est catarrus quā similiter ex eadem causa videtur oriri scilicet ex reuma-
te. Reuma enim dicitur omnis fluxus materie de membro ad me-
brū in quocumque parte corporis fuerit. sed secundum quod ad diuersas
partes corporis fluit diuersa sortitur nomina quā enim mouetur ad
pectus: siue ad membra spiritualia videtur ad pulmonē dicitur ca-
tarrus. Sed quā fluit ad fauces siue ad colatorium palati di-
citur brancus. Et quā fluit ad nares dicitur coriza. ut habetur in istis
versibus. S. fluat ad peccus dicatur reuma catarrus. Ad fau-
ces brancus ad nares dico corizam. preter tamen predictorum nocu-
mentorum causas narratas alie possunt assignari magis effica-
ces. Causa namque primi nocumenti scilicet febris quā aliquā est effi-
mera. aliquā putrida est. febris quā effimere retetio fuliginū
in somno diurno. quā resolutionē vigilia facere consue-
rat quibus acruatis et spiritibus admixtis in eis accenditur
calor extraneus causans febrem effimeram. Febris vero
putride putrefactio humiditatum multiplicatarum ex som-

no diurno ad coreffumantliū. Sedm vero nocumentū sic
licet pigritia cōtingit ppter hūiditates per somnū diur-
nū retētas circa musculos cordas et iūcturas quibus tor-
pescūt et tarde reddunt ad solitos motus. Tercū bo no-
cumentum ex simili causa oritur. scilicet ex hūiditatib⁹
et vaporibus per somnū meridianum retentis. qui moti
uersus caput et cerebrum ei dolorem ingerunt. Quartū
vero nocumentum videlicet catarrus quo vniuersaliter
omne reuma significatur: cōtingit propterea quia vapo-
res et fumī qui vndiq; per cutem hora vigiliāz resoluī so-
lent in somno diurno ad caput tendunt. vbi inspissati re-
cidunt interius reumatizantes. Auicenna autem tertia
primi doctrina secunda. capitulo nono. alia superaddit
nocumenta somni diurni. quoz primū est generare egrī-
tudines humidas. vt guttas et paralises ex retentionibz
hūiditatū: que de die magis resoluī solent. Secundum
est corruptio coloris faciei propter hūiditates aquosas
brine similes in sanguine multiplicatas ex somno diur-
no resoluī solitas tempore vigiliāz. que ad faciei cutē cū
sanguine expulse reddunt eam tumidam et declinantem
ad citrinitatem. Tercium est generatio splenis. id est splē-
tice passionis in dispositis ad eam. Cuius causa est reten-
tio hūoris grossi melancolici in splene ex somno diurno.
sicut enim iuuant vigilie motum et libez transitum hu-
ius grossi hūoris p canales strictos cū calore diei bias ape-
riente. sic somnus impedit maxime diurnus cum tunc in-
stet hora secundum plurimū transitus melancolie per ca-
nales suos. et maxime per illum canalem qui a splene trā-
sit ad orificium stomachi gratia prouocationis appetitus
per quem splenis superfluitas emundari solet. non enim
conuenit vt de nocte prouocet. sed de die potius appeti-
tum cibi. Quartum est relaxatio neruoz; seu remollicia

eorum. Cuius causa est prohibitio resolutionis humidita-
tum quam facere solent vigilie diurne que interius retē-
te nervos imbibunt. Quisntum est debilitatio appetitus
Cuius causa est prohibitio resolutionis: que est prima cau-
sa famis. Alia causa est repletio stomachi ex fumis vapo-
ribus et humiditatibus remollientibus et saturantibus
officium stomachi. Sextum est generatio apostematum
Cuius causa est quia superfluitates per somnū diurnū
multiplicate colliguntur sepe in aliquo membro et ipse
intumescere faciunt. Et vltterius dicit auicenna. q̄ due de
potioribus causis propter quas nocet somnus diurnus
sunt prima quidem quia cito interrūpitur propterea q̄ ca-
lor diei trahit versus exteriora calorem corporis et ecōtra
somnia ad interiora vnde motus prouenit agitatiū et
ideo confusitur tunc dormire volentib⁹ q̄ in vmbra dor-
miant in ten. bio loco. Secunda vero propterea q̄ reo-
dit naturā stupidam et quasi perterritam retrahentem se
ab eo in quo erat scilicet a digestionē cibi. Attendendum
tamen est q̄ licet somnus diurnus generaliter vitupere-
tur et nocturnus cōmendetur. ex diurno tamen ille min⁹
vituperatur qui a mane est vsq; ad terciam scilicet ab or-
tu solis vsq; ad terciam post ipsum. iuxta illud p̄pocrati
pronosticorum secunda dicentis. Somnus vt moris est
conueniens et naturalis vt noctem non elfugiat et diem
non impediāt est laudabilis. contrarius vero est impro-
bandus. minus tamen si a mane vsq; ad terciam tenue-
rit. Quāq̄ tamen somnus diurnus et meridians in tā-
tum a primis medicine inuentoribus detestetur. moder-
no tamen tempore non oñis somnus diurnus est vitu-
perandus et pprie si in eo quicq; cōdicionē obseruentur vt
vult bartrucius. Prima est vt sit cōsuetus. scda vt nō sit

illico lupia cibū. tertia vt nō sit capite depresso. quarta vt non sit longus. quinta vt non fiat ab eo subito stupida et repentina expergetactio sed morosa.

Textus.

Quattuor ex vento veniunt in ventre retento
Spasmus p̄drops colica vertigo quattuor ista.

Comentum.

In hoc textu autor ponit quattuor nocumenta prouenientia ex retentione vētositat̄ in corpore nostro. Quorum primū est spasmus. Cuius causa est quia vētositas retēta sepe capit raptū ad iuncturas et nervos ipsos repletos ex quorū replectione sequit̄ ipsorū cōtractio que vocatur spasmus. Et ab auicenna secunda tercii capitulo de sp̄simo: spasmus sic diffinitur. Spasmus est egritudo nervosa qua mouent̄ lacerti ad principia sua et in obediētes sunt in dilatatione eorū. Et iste spasmus est duplex. Nam quidam est ex repletiōe in quo membrū abreuiat̄ et ingrossat̄ propter rem implentē sicut coriū aut corrigia cū est res implens abreuiatur et ingrossat̄: iste spasmus fit subito. Alius est ex in anitione in quo contrahit̄ longitudo et latitudo et minorat̄ membrū scdm longum et latū sicut in pargamēno cum apponit̄ igni fit contractio secundum longum et latū et iste spasmus fit paulatim. Secundum nocumentū est p̄drops̄s que est morbus materialis causatus ex re frigida plurima ingrediente et inflāte mēbra aut loca partiū in quibus regimen .i. digestio ciborū fit: humorū vt dicit bartrucius. p̄drops̄s enī nō generat̄ nisi cū sanguis nō generat̄ vt dicit galienus sexta particula āphorismorū in comēto illius Emorop̄des sananti anti quas. Et est triplex p̄drops̄s scz p̄pozarcha ascites: t̄mpanites Et de t̄mpanite intelligit̄ istud scdm nocumētū T̄mpanite enī vt dicit bartrucius fit a mala complecti-

one frigida stomachi et epatis phibente cibum transmutare in chilum et humorem benignū aut languineū quare cōuertitur in rem ventosam que dū non expellitur per eructuationē aut aliunde opilatione viarū phibente vel virtute expulsiua vel sequestratiua seu perfluitatum debili existente colligitur inter ciphac et mirach vētris et causat p̄dropisim. Tercium nocumentū est colica que est egritudo multū dolorosa facta in intestino dicto colon quod est vnū de intestinis grossis quēadmodū pliaca est egritudo dolorosa facta ī intestino gracili dicto plion. Et fiūt dicte egritudines sepe ex ventositate inclusa in dictis intestinis. Quartum nocumentū est vertigo et est egritudo cuꝫ qua videtur homini q̄ omnia voluantur in gprum. Cui⁹ egritudinis causa est ventositas ad cerebrū mota que propter eius in cerebro motionē vertiginē facit. Et ista quatuor nocumenta cum quibusdā aliis pulcre cōmemorat Auicenna decimasexta terciū tractatu quarto capitulo de rebus que nocent colicis dicens. Et scias q̄ retentio ventositatis multoties facit accidere colicā propterea q̄ subleuat eam et exprimit ipsā ita vt aggregetur res vna et q̄ facit accidere debilitatem in intestinis. Et quādoq; perducit illud ad p̄dropisim. Et quādoq; generat tenebrositatem visus et vertiginem et epilentiaz. Et qñq; retinetur in iūcturis et facit accidere spasmū. ¶

Textus.

Ex magna cēna stomacho fit maxima pena.
Vt sis nocte levis sit tibi cena brevis.

Commentum.

¶ In hoc textu auctor ponit vnū documentū pro conseruatione sanitatis dicens. q̄ homo in cena debet esse sobrius et se non multum cibo replere quia nimia repletio nocturna iuducit ipedimētū sōni torcionē veneris inq̄etudinē

corporis: pustulas in facie: grauitatē capitis in mane et
maliciā oris. Dubiū iam incidit, utrū maior quantitas ci-
bi sit sumenda in prandio q̄ cena: **P**ro cuius desisione ad-
uertendū est q̄ scdm diuersitatē corporis maior aut minor
quantitas cibi sumenda est in prandio q̄ cena quia corpo-
ra aut sunt in morbū decidentia aut sub latitudine sanita-
tis. Si in morbū deciderint aut cū humoris vicio aut sine
humoris vicio. Si sine hūoris vicio sic est magis cenadū
Cuius ratio est quia natura in talibus solum est ciborum di-
gestionem intenta nō autē superfluitatū maturationē caret
enim eis. **¶** Si cū humoris vicio patiantur conuenientius
est prandiu maiore. Vnde prima terciū tractatu quito ca.
de cura epileptie. Ille cuius consuetudo nō tollerat vt se-
mel reficiatur diuidat cibum suū qui est minor refectione
sua in tribus partibus etumat duas tercias in prandio
et terciā in cena post exercitiū subtile. **R**atione sic persua-
detur qm̄ illo tēpore quo natura debilis iuuat in digestio-
ne calore solari viuisco et resoluunt amplius superflui-
tates amplior sumendus est cibus hoc autē magis fit in
prandio q̄ in cena ergo et. pretereā in die calor vitalis adest
solaris et lucis digestiuus cum sit vite principiu quare ad
digestionē tunc duplex operabitur calidū nocte vero non.
Et etiā nocte natura magis est circa superfluorum digestio-
nē in talibus intentā: nō est ergo impedienda multa cibo-
rum exhibitioe. **¶** Quāuis enī calor in plerisq̄ fortificetur
in nocte spirituum retractione et somni reductione nō tñ po-
test huiusmodi calor duo vt alimentū et superfluitates
digerere. **C**onuenit itaq̄ in his cenā breuiare. Si vero hu-
iusmodi corpora sub latitudine fuerint sanitatis. Aut sūt
sufficienter sana robusta superfluitatibus sensibilibus
carentia cū oēs expellant sua via vt athelete et hos expe-
dit cenā maiore. **T**um quia natura eorū nocte solū est

digestioni ciborum intenta et non superfluum maturatio-
ni cum illis fere careant. Tum quia solus robur corporis
intendunt quod et nocte acquiritur magis cum amplior
fiat sanguificatio distributio et spirituum in his genera-
tio. Si autem corpora fuerint a dicto temperamento et ro-
bore distantia sicut sunt plurima ubique in egritudine nunc
deuenientia talia aut exercitatur exercitio forti continuo et
vehementi aut non. Si sic ut sunt victum manibus que-
rentes melius est eis prandium super cenam maiore. Cuius
causa est quia alimentum non solum expetitur propter
nutrire sed propter humectare membra ac iterare ne arefi-
ant ex forti motu et resistatur resolutioni caloris propter
quod oportet plus sibi exhiberi in prandio. Neque propter
exercitium talia corpora cessant ab eorum digestionem cum ita
sint consueti ubi enim est res preter naturam. Est et ca-
lor vehemens propter exercitium potens super digestio-
nem in eis. propter quod videmus eos ter in die cum ap-
petitu comedere et bene digerere. Si autem non utantur
forti et laborioso exercitio continue sicut predicti dupli-
citer illud evenit quia aut solum quandoque utuntur exer-
citio forti laborioso et non continue aut solum utuntur ex-
ercitio debili cum quo stat multiplicatio superfluitatum.
Si utantur exercitio plurimo forti et laborioso propter oc-
cupationes necessarias in vita et ad salutem sicut civiles
viri qui plures circa bona fortune negociantes et salutem iter-
um exercitio forti et laborioso mouent ut diu equitantes vel
itinerantes aut aliud quoddam forti a consuetudo agentes exer-
citio. Et his ubi est cena super prandium amplius augere. Cu-
ius ratio est quia si tales prandium augetur cum non sint pleni adeo
forti et laborioso exercitio agitari ut priores ipsorum iam conueni-
ent digestionem malorum humorum generatim. Item propter motum super
fluum calor horum disseminatione est debilitatus cuius

quidē vinctio que magis nocte fit q̄ die potissima est forti-
tudinis ⁊ digestionis causa quare in cena in stante nocte
alimentū amplius potest administrari. **I**tem isti prius
nō laborioso vtebant̄ exercitio ⁊ sic corpus eorū humidita-
tib⁹ plenū est: quib⁹ ⁊ paruo cibo sufficiēter potest resisti
resolutioni ⁊ exsiccatiōi factis per motū in die occurrentē
Si vero paucis debilib⁹ exercitiis ⁊ paruis occupationi-
bus in vita vtant̄ precipiendū est ip̄is meli⁹ prādere q̄ ce-
nare. **E**t declarat̄ istud sicut in corporib⁹ nūc egrotatiuis
apparuit. **C**um enī hī sūt debilis digestionis vt plurimū
iuuant̄ per calorem solis ⁊ lucē valde viuificos cōfortantur
enī inde spūs ppter suū simile. **I**pse enī est lux: aut effigiē
habet lucis scdm̄ Auicennā. **I**uuant̄ etiā quia supfluita-
tes tūc melius expellunt̄ p̄nis apertis de die q̄ de nocte
Preterea nocte nō oportet eos multo cibo sed pauco reple-
ri: cū natura tūc intenta est magis circa digestiōē humo-
rum crudorū quos somnus habet maxime digerere ac ad
benignū reducere. licet enī nocte digestiua for. tificetur vir-
tus nō tamen adeo q̄ valeat cibū ⁊ supfluitates dig. rere.
Advertendū est insuper q̄ in exhibitione cibi maioris aut
minoris in prādio q̄ cena maxime seruādu s̄ v. s. q̄
cōsuetudo est res maxima in p̄seruatione ianitatis ⁊ egri-
tudine curāda secūdo regiminis acutorū quod ostendit̄
ex eo q̄ eius mutatio ⁊ maxime subita vehemēter est lesi-
ua. **V**nde Damascenus. mutare consuetudinē no. ium
est ⁊ molestum ⁊ precipue senibus. **E**t ideo prauē cōsue-
tū abolende sunt sed nō mox eo q̄ natura nō iustinet
repētinas mutationes. **E**t sic patet q̄ vniuersalius maio-
randū est prandium super cenā cum plurime egritudines
sunt materiales et plurima corpora lapsa. **S**i tamen so-
lum semel in die comedatur melius est cibum in cena ex-
hibere nisi oculi aut cerebrum patiātur. tunc enī melius

est in pradio exhibere cum cena non parum egrotantis nocet oculis et cerebro. **Alteri** circa textum est notandum quod non solum repletio nocturna siue in cena nocet stomacho immo omnis repletio cibi generat enim opilationes febres putredines apostemata et lepra quia est causa indigestionis. **Quia** autem omnis repletio nocitiua est stomacho declarat auicenna de climacercia tertiū tractatu primo capi. de rebus quarum usu ledunt stomachus et intestina dicens. Et ex rebus magis inimicis stomacho est repletio et propter illud non augetur corpus gulosi quam cibus eius non digeritur quare non crescit ex eo corpus. Ille autem qui cibo abstinet dum tamen remanet aliquid appetitus eius augetur quam stomachus eius bene digerit cibum. Et sic valde cauendum est ne stomachus torqueatur et multum grauetur ex cibo ita ut anhelitus angustietur et pulsus velociter. et similiter repletio nauseatiua et fastidium inducens multum est euitanda. **Specialiter** ex malis nutrientibus. Nam si fastidium sit ex grossis nutrientibus proueniunt iuncturarum dolores et renum. et podagra et grossities splenis et epatis et regulariter egrotudines steumatice et melancolice. Et si fastidium sit ex nutrientibus subtilibus proueniunt febres acute et maligne et apostemata multum acuta. igitur euitanda est repletio nauseatiua. non igitur tantum est comedendum quin in stomacho maneat aliquis locus vacuus nec ex toto debet desiderium copiri sed retineri debet aliquae reliquie appetitus. hoc specialiter obseruandum est in habentibus appetitum fortem. ut enim aliqui quorum appetitus naturaliter multum copitus est et isti forte debent plus comedere quam appetunt.

Textus.

Tu nunquam comedas stomachum nisi noueris ante purgatum. vacuum cibo quem sumptueris ante
Ex desiderio poteris cognoscere certo

hec tua sunt signa subtilis in ore Dieta.

Comentum.

In hoc textu ponuntur aliqua precepta que homo sane cupiens viuere necessario debet obseruare ante sumptionem cibi. Quorum primum est quod homo non debet sumere cibum nisi nouerit stomachum suum esse purgatum a malis humoribus quod fit per vomitum expellendo humores putidos et malos in eo existentes quia si sumeretur cibus predictis malis humoribus in stomacho remanentibus ex commixtione talium humorum cum cibo cibum corruptus corrumpet. Secundum preceptum est quod homo non debet sumere cibum de nouo nisi prænserit cibum presumptum in stomacho suo fore digestum et ab eo euacuatum quia nichil est deterius in humano corpore quam intrinsecere cibum super alium qui non est digestus sed digerere incepit. Nam superassumptus cibus prioris digestionem inchoatam impedit. Et digestio prioris ante complebitur que transiens ad epas per venas meseraicas ducet secum cibum superassumptum indigestum unde crudi humores in corpore multiplicabuntur. Alterius in textu ponuntur duo signa euacuationis stomachi a cibo passumpto primum est desiderium certum scilicet vera fames. Et per intellectum istius sciendum est quod duplex est fames scilicet vera et mendosa. Veram Galienus describit secunda aphorismorum in commento illius canonis ubi dicit indigentia non oportet laborare dicens certa fames est cum homo cibo indiget unde imensum sequitur appetitus. Sed mendosa fames est cibi appetitus corpore non indigente. Et sicut vera fames fit ex constrictione et corrugatione venarum officii stomachi precedentibus a suctione membrorum inanitorum cibo indigentium sic mendosa fames solet ab his fieri que strigunt ut rugant officium stomachi membrum cibo non egentibus ut ab aceto frigidis stipticis aut acetosis. Et istius signi et secundum precepti predictis commemorat Auicenna tertia primi doctrina.

scda ca. de eo qđ comedit sic inquit. Oportet p̄terea n
aliqđ comedat nisi post desideriu neq; i hoc tradet cū desi
deriu ebullierit. i. forte fuerit nisi mēdosū fuerit vt ebuloz
desideriu et hūtiū fastidiū qñ tollerare famē stomachum
putridis replet humoribus. Et postea eodē ca. dicit. Et ne
q; ipse neq; oēs qui sanitatē habere volunt aliquid come
dant nisi desideriu fuerit certū et stomachus et superiora
intestina a primo nutriēte euacuata fuerint. qđ enī in cor
pore existit deterius est nutriens super nutriens qđ nō est
digestum mittere. Scđm signū qđ significat super certo
desiderio siue certa fame est subtilis dieta precedēs. i. par
ua administratio cibi qñ enī illā sequit fames significat
esse certa et vera. Sciendū est insuper q in vna et eadē re
fectione pessimū est simul multos et diuersos coniungere
cibos vt carnes et pisces vel pulos et porcū et postea pro
longuare tempus in comedēdo quia primus cibus iā di
geri incipit cum aduenit vltimus et sic partes cibi dissimi
les fiunt in digerendo sic q preassumpte prius digeste sūt
q postremo sumpte sue digestionis mediū attigerint vñ
de fit q quedā corrumpunt alias. Et istud innuit auiscen
na tertia primi doctina secunda ca. de eo qđ comedit dicens
Et nichil quidē deterius est q diuersa nutrimēta simul ad
iungere et post hoc in comedendo tpus prolongare cū enī
postremū nutriens aduenit primū iam incipit digeri nu
trientis ergo partes in digerendo nō simulant. Sciendū
est tamen q prolongatio in comedendo moderate facta fe
re vna hora gratia bone masticationis et transglutionis
est laudabilis et plurimū conferens ad cōseruationē sani
tatis qā perfecta cibi masticatio cū morosa transglutiōe
siue ingluuie est veluti media digestio sed mala mastica
tio vel digestionē cibi ipeit vel vehemēter retardat Sed

prolongatio in comedēdo cum interlocutionibus et pau-
sis duabus vel tribus horis est plurimū nociua et sequunt
ex ea nocumenta prenarrata. A

Textus.

Perlica: poma: pira: lac: caseus: et caro salsa;
Et caro ceruina: leporina: caprina: bouina
hec melancolica sunt infirmis inimica

Comentum.

In hoc textu tanguntur decem cibi siue alimenta melan-
colicam generatia aut infirmis inimica. Quorū primū est
comestio persicorū de quibus galienus secundo alimētorū
capitulo decimonono dicit q̄ et horū succus et quod velut
caro facile corruptibilis est et omnino quidē prauus qua-
re nō oportet sicut quedam post aliud alimentū offerre cor-
rumpunt enī supernatātia. Geminisse autē oportet hu-
ius quod est comune in omnibus quēcūq; cacochema hu-
mida et lubrica et facile subire potentia: propter hoc oportet
et illis biā faciunt: bltmo autē sumpta simul corrumpūt
et alia. Et ita patet q̄ istud dictū debet intelligi de persicis
comestis post cibū aliū quia ipsa sumpta ante cibū bona
sunt stomacho ventrē lensentia atq; appetitū prouocantia
Iuxta illud auicenne secūdo canonis capitulo de persicis
dicentis. Matura sunt bona stomacho et in eis est virtus
faciendi appetitū cibi. Et subdit auicēna. Et oportet qui-
dem vt nō comedant post aliū cibū quoniam corrumpunt
post eum sed precedant ante cibū. similiter serapion in ag-
gregatore capitulo de eis auctoritate dyascoridis ait. Ma-
tura ex persicis sunt bona stomacho et molliunt vētrē: im-
matura vero stringunt et quando desiccant stringūt for-
tius et decoctio siccorū quando scilicet bibitur prohibet flu-
xum humiditatum ad stomachum et ventrem et quando

trita super locū puluerizantur vnde fluit sanguis absin-
dunt eū. Et licet prenarrata habeant iuuamenta quia ta-
men humore generant putrefactibilem nocitiua sūt infir-
mis et maxime quādo indebite sumuntur: Et sunt persica
frigida in primo gradu et hūda in secūdo. Secūdū est pi-
ra siue comestio pironū. Et causa eius est quia pira i gene-
raliter omnis fructus recens nō correctus replet sāguinē
aquoitate ebulliente in corpore et sic preparāt sanguinē
ad putrefactionem et p cōsequēs nocent egrīs. Pira simi-
liter vt dicit auicēna secūdo canonis ca. de eis a pprietate
inducūt colicā. Ipsa tamen inter ceteros fructus multū
impinguāt ppter ea porci ex ipsis piris ipinguant plus q̄
ab aliquibus aliis fructibus. Et quia pira ventositatē ge-
nerant et sic inducūt colicā vltus habet q̄ pira i alii fructi
ventositatē faciēcia cū carminatiuis. i. bētositatē expel-
lentibus comedūt vel possumus obuiare nocumēto ipso-
rum superbibēdo vinū vetus odoriferū. Et meliora pira
sūt que magis odorifera sūt et magis dulcedine participā-
tia. Et etiam meliora sunt decocta q̄ cruda et possunt de-
coqui cum aniso feniculo i zuccaro. Tercium est comestio
pmorum de quibus dicit auicēna secundo canonis ca. p
prio q̄ assiduatio comestionis eorum facit euenire dolorē
neruorum. Et poma etiā malā habent proprietatē in ge-
nerando ventositatem in secunda digestione quare nocēt
egrīs et etiā propter similem causam illi que dicta est de pi-
ris. Et ista dicta de piris et pomis maxime intelligēda sūt
de ipsis crudis et nō de ipsis coctis. Et nedum isti fructus
ab infirmis sunt vitāudi pmo oēs fructus implentes san-
guinē aquoitate ebulliente vt fructus recentes quorū suc-
cus in humano corpore ebullit sicut mustum et succus fru-
ctuū ebulliunt exterius in vase et hoc propter calorem solis
derelictum in eis cum maturabantur. Isti enim fructus

propter ebullitionē succi eorū preparāt sanguinē ad putre-
factionē licet pro hora qua sumuntur iuuamētū prestent
humectationis. Et hac de causa auicenna febricitantibus
prohibuit fructus maxime recentes prima quarti tracta-
tu scdo ca. septimo dicens. Et oēs fructus nocent febrici-
tanti cū ebullitione sua et corruptiōe in stomacho. Quar-
tū est comestio lactis. Cuius causa est quia lac de leui cor-
rumpitur et in fumū aut acetositatē cōuertitur in stoma-
cho immundo sicut ut plurimū est stomachus febricitan-
tis febre putrida et ergo febricitantibus febre putrida nō
conceditur. Et similiter malum est habentibus dolorem
capitis et sicculosis et pluribus aliis de quibus loquitur
ppocras quinta particula amphorismorū: amphorismo il-
lo. Lac dare caput dolentibus malum 1c. Verū est tamen
q̄ in aliquibus passionibus cōuenit sicut in ptisi et ethica
et aliquibus aliis prout dicit etiā ppocras amphorismo
iam allegato et etiā inferius aliquid dicit ibi. Lec ethicis
sanū 1c. Et licet lac in predictis passionibus vitupereť in
sanis tamen laudabile est et hoc si in stomacho et epate be-
ne digeratur: tunc enī intestina lauat sua aquositate et
mundificat butirositate sua humoribus venenosis repu-
nat membra humectat: caliditate sua vulnera pectoris iu-
uat et pulmonis gutturis renū quoq̄ et intestinorū et
vesice. mofurā acutorū humorū in intestinis mitigat quia
visceribus inuiscatur et humorū prohibet morbum. piete-
rea cōuenit lac corporibus temperatis quorū stomachus
mundus est a colericis et fleumaticis humoribus: In his
enī lac bene digestum multū dat nutrimentū: laudabilez
sanguinē generat: carnē augmentat: totū corpus lauda-
biliter humectat: exteriora pulchra facit ut refert ysaac ī di-
etis vniuersalibus. Et ibi etiā auctoritate ruffi dicit q̄ lac

bibentes ieiunos esse oportet et bibatur calidum cum exeat vbera neque aliquid comedatur quousque digeratur et labor et nimis motus caueatur: non est tamen quiescendum omnino a deambulatione sed deambulandum est suaviter quousque in stomachi fundum descendisse sentiat. In distemperatis vero corporibus lac non conuenit. In calidis enim corporibus cito mutatur in fumositatem et coleram.

In frigidis vero in acetositatem et putredinem. In stomacho etiam immundo lac non conuenit quia in eo corrumpitur. Circa electionem autem lactis sciendum est quod magis eligendum est lac mediocre in via nutrimenti et non subtilissimum sicut lac cameli aut etiam asininum neque pinguisimum et grossissimum sicut lac vaccarum et pecudum. Eligendum est igitur lac capre non enim habent tantum aquositatis sicut lac cameli quod non est aptum ad nutriendum ratione nimie humiditatis sed ventris subductiuum nec habet tantum pinguedinis et grossicie seu caseitatis et vinctuositatis sicut vacarum et pecudum quod propter grossiciem et vinctuositatem est venarum opilatiuum: ventositatum generatiuum et difficilioris digestionis quam sit necessarium in regimine sanitatis. Eligatur igitur lac capre non nimis prope partum nec nimis distans a partu non pinguis nutrit in bonis pascuis et in tempore quo reperiunt meliora pascua. Quintum est comestio casei. Et potest intelligi de omni caseo maxime tam de veteri. Cuius ratio est quia caseus recens est frigidus et humidus et grosse substantie et difficilis digestionis et opilatiuus et lapidis generatiuus et non multum competit via cibi in regimine sanitatis. Et caseus vetus est calidus et siccus propter sal facit cibum digeri et difficulter digeritur parum nutrit et male stomacho nocet et nimis desiccatur et minus competit quam recens. Et si aliquis

b iiii

caseus est medius inter nouum et veterē viscosum. et frā-
gibilem durum et mollem et parū declinans ad aliquatē
oualcedinem. non nimis salsus. nō lacrimosus. cū incidit
sa poris delectabilis et boni odoris. cuius in stomacho mo-
ra non est diuturna ex bono lacte cōuenienter factus. suffi-
cienter vinctuosus. talis vtiq; caseus bonus est. et inter a-
lios magis est diligēdus. et post cibum sumptus nō mul-
ta quantitate. multa vero quantitate sumptus in via ci-
bi vniuersaliter est malus. stomachū grauans et inobedi-
ens digestionī. et opilatiuus et lapidis in renibus et hu-
morū grossorū in corpore. et ventositatum generatiuus.
Solum igitur ille caseus est bonus quem dat auara ma-
nus. **S**extum est caro salta. Caro enī salta siue salte siue
fumo exsiccata cuiuscūq; generis aut animalis fuerit ge-
nerat sanguinem grossum et melancolicum. et per conse-
quens nocet infirmis. nec est cōueniens sanis. **E**t istud i-
nuit auicenna. secunda primi. doctrina secunda. capi. deci-
mo quinto in fine. dicens. **E**t exemplum spissi pauci nu-
trimenti mali chimi. i. mali humoris est caro salta. **S**ep-
timū est caro ceruina. que similiter est sanguinē melanco-
licum generans teste. **B**asi tercio a linācoris. capitulo de a-
nimalibus siluestribus et domesticis. **O**ctauū est caro le-
porina. que similiter sanguinis melancolici est generatiua
Dicit enī rasis de ea. loco preallegato. **I**psa enī plus aliis
melancolie generatiua est. **E**t de ista etiā dicit psaac in die-
tis vniuersalibus. qd nō cōuenit in via cibi. sed solū in via
medicīne. **E**t est sciendū qd ista caro leporina et similis cer-
uina cum peruenierint ad antiquitatē simpliciter sūt eui-
tande. si tamen aliquo modo cōueniant meliores sūt iste
carnes cum partui sūt ppinque vt siccitas earū obtem-
peretur ab etate. et etiam sūt euitande nisi sint pingues
nam ex earū pinguedine obtemperatur siccitas. **N**onum

est caro caprina. Decimum est caro bouina. quia iste car-
nes etiam sunt carnes melancolice. Nam ysaac in dietis
vniuersalibus de eis dicit. Caro caprina et bouina sunt pes-
sima dura in digestionē tarda. et digesta grossum generat
sanguinem et melancolicum. Et auicenna secundo cano-
nis de carne caprina dicit. Caprina vero non est bona mul-
tum. et eius humor fortasse est malus valde. Et sub istis
etiam intellige carnem hircinam et vaccinā. que peiores
sunt predictis carnibus. scilicet caprinis et bouinis. Nam
de eis dicit auicenna. secundo canonis. capi. de carne. Ca-
ro vaccina et ceruorum et hircorum biluestrum. et magnarū au-
um. facit euenire febres quartanas. Et de carne vaccina
adhuc dicit. quod caro vaccina plurimum nutrimenti est grossa
melancolica. generans egritudines melancolicas. Et vlti-
rius dicit quod caro vaccina generat lepram. Et de carne hirci-
cina dicit quod est mala absolute. **¶** Quia iam textus loquitur
est de carnibus vitandis. et maxime animalium quadrupe-
dum. Videndum est vltiori de carnibus eligendis animalium quadru-
pedum. Et quia circa electionem carnum animalium quadru-
pedum controuersia videtur inter auctores medicine. qui-
dam enim dicunt carnes porcinas esse meliores. sicut galie-
nus. et quidam alii. Alii vero dicunt carnes edinas esse me-
lioies. sicut ras. auicennā. et auerrops. licet auerrops quie-
to colliget imponat auicenne quod dixerit carnes porcinas es-
se meliores. quod tamen non dicit auctoritate propria. sed
auctoritate christianorum. Alii vero vitulinas laudant pre ali-
is carnibus. Secundum est quod electio et melioritas carni-
um animalium quadrupedum potest multipliciter attendi
primo modo ex parte maioris nutrimenti et irresolubilio-
ris. et carnibus humanis similiois. Et isto modo caro por-
cina ceteris est melior. primo propter maximam similitudinē
cum carnibus humanis. teste galieno tercio alimentorum

ubi dicit. porci ne autem carnis similitudinem ad homi-
nes addiscere est ex eo q̄ quidam comederunt humanas
carnes vt porcinas nullam suspicionem habentes secun-
dum gustum ip̄arū et odorem. Et auicenna secundo cano-
nis. ca. de sanguine ait. Sanguis hominis ⁊ sanguis por-
ci sunt similes in omni re. ita vt quidam fuerunt qui ven-
debant carnem hominis ac si esset caro porci. et occultatū
fuerat illud vsq̄quo inuenti fuerant in ea digiti hominis.
Et istud idem sentit satis auerrops quinto colliget. capi-
tulo de carne. Secundo quia caro porcina valde nutriti-
ua est. Nam dicit galienus tercio alimentorū. **O**mnium edu-
liorū caro porcorū est maxime nutritiua. et huius experien-
tiam euidentissimam habent athlete. Et postea eodem li-
bro ait. Porcorū carne nullum aliud amplioris nutrimen-
ti habebis sumere. Tercio quia generat alimentum stabi-
le fortiter resistens resolutioni. Et ista fuit mens galieni
in passibus ubi non parum preferit porcinas carnes cete-
ris carnibus scilicet in octauo de ingenio. ubi dicit. Cete-
ris carnibus porcina est laudabilior. si porcus montana in-
coluerit: post porcum edus Et similiter in quinto terapenti-
ce. ubi dicit. quadrupedum caro laudabilior est porcina in
calore et humiditate temperata. eiusq̄ cibus plurimus ⁊
sanguis ab ea generatus omni melior est sanguine. Et i-
stud veritatem habet de carne porcorū. non antiquorū q̄a
eorū caro indigestibilis est. nec iuuenum siue lactantium
quia caro eorū humidissima est. sed etate mediocrium. pu-
ta vnius anni vel duorū. tam domesticorū q̄ siluestriū. ve-
rissimilius tamen estimandum est. q̄ porci siluestres sunt
domesticis meliores. quia carnes porcorū domesticorū sūt
plus debito viscosiores. Et de carnibus porci silvestris si-
ue apri dicit auicenna secundo canonis. capitulo de carne
Chrisiani vero dixerunt ⁊ qui eos imitantur q̄ melior ca-

ro siluestris est caro porci siluestris. nam cum hoc q̄ est le-
uior carnibus domestici porci est fortis nutrimenti et plu-
rimi. et est velocis digestiōis. et est melior q̄ esse potest i pe-
me. Et ex isto ulterius sequitur q̄ predictae carnes porcine
multum laudabiles sunt corporibus iuuenibus sanis for-
tibus laborantibus non dispositis ad opilationes. et his
qui impinguari querunt. quia talia corpora indigent plu-
rimo nutrimento et difficulter resolubili. Et ergo dicit ra-
sis. **tercio alinansor. capitulo de virtute carnum.** Caro
vero gr̄ ossa multum laborantibus cōueniens est: subtilis
vero his qui predictis sunt contrarii conuenit. Et idē vult
auicenna **tercia primi ca. de regimine eius qd̄ comeditur**
dicens. exercitati pretereā et multū laboris magis sunt tol-
lerantes nutrientia grossa. Aliomodo potest attendi me-
lioritas et electio carnum ex parte temperate complexio-
nis earū facilis digestiōis et sanguinis ex ip̄is generati
temperantiam. vt scilicet illa caro dicatur melior que tē-
perate est complexionis facilis digestiōis: sanguineq̄ ge-
nerans temperatum in caliditate et frigiditate subtilita-
te et grossitie. Et isto modo caro edulina ē melior et lauda-
bilior ceteris. vt vult ras. auicenna. et auerrops. Nam di-
cit ras. **tercio alinansoris. capitulo de animalibus silue-**
stribus et domesticis. Edulina caro est temperata nulla;
in se habens malicie admixtionem. que licet temperatū
generet sanguinem laborantibus tamen nō congruit cui
nulla alia caro preferenda est. Non est enim adeo debilis
vt ex ea virtus minuatur. neq̄ eius nutrimentum adeo
multum est et grossum: vt ex eo proueniat repletio: gros-
sus generetur sanguis. **Sanguis quoq̄ qui ex ea ge-**
neratur inter subtilem et grossum ac inter calidum et
frigidum existit. Et ista caro non conuenit mul-

tum laborantibus sed iuuenibus temperatis exercicio me-
diocri utentibus quia ista caro generat sanguine forti ex-
ercicio vel labore faciliter resolvable; licet non exercitio me-
diocri. Et sicut quo ad istam intentionem caro edulia inter car-
nes domesticas ita caro capreoli inter carnes siluestres
est melior. Et post istam carnem eduliam plurimi medicorum si-
cut rasis et auerrops ponunt carnem arietinam. Et dicit auerro-
ps quinto colliget capitulo de carne quod hec est opinio maio-
ris partis medicorum preter galienum qui abhominatur carnes
arietum. Et videtur sibi quod caro vitulorum est melioris nutri-
menti quam arietina. Et forsan galienus hic attendit meliori-
tatem nutrimenti ex eo quod est plurimum nutrire et nutri-
mentum dare magis irresolubile quod magis videtur con-
uenire carnibus vitulinis quam arietinis cum arietine ma-
gis humide sint. **T**ercio modo potest attendi melioritas
et electio carniū ex parte minoris viscositatis et melioris
odoris earum. et sic carnes vituline sunt meliores ceteris car-
nibus. Et istud innuit auerrops quinto colliget capitulo
de carne dicens. Et carnes vitulorum sunt bone carnes ideo
quia non habent illam viscositatem frigiditatem et siccitatem quam
habent carnes bouine veteres et carnes eorum sunt magis
odorifere aliis carnibus et quantum est in hoc meliores
sunt carnibus edulinis quia in carnibus edulinis ma-
nifestatur quedam muscillago id est viscositas ante quam
coquantur; sed carnes eduline sunt meliores vitulinis
quia meliores generant humores. Et ex isto patet quomo-
do non est tanta controuersia inter autores medicine su-
per electione carniū quanta prima facie apparet. No-
tandum est insuper quod carnes animalium sicce completio-
nis meliores sunt circa partum quam distantes multum a par-
tu et ergo edi et lactantes vituli meliores sunt hircis et
bobus quia sua siccitas prime etatis humiditate corrigit

Sed carnes animalium complexionis humide sunt meliores distantes a partu et circa partum deteriores quia sua nimia humiditas processu etatis exsiccatis scilicet iuuentutis corrigitur aut tollitur. et ab humiditate pume etatis crescit. Et ideo iuuenes castrati arietes scilicet unius anni sunt meliores et minus viscoli lactantibus agnis et porci unius anni vel duorum meliores lactantibus porcellis. Et ergo bene dicit auicenna tertia primi ca. de regimine eius quod comeditur. Oportet autem ut cibus supple sanitatis conservatiuus sit talis: quales sunt carnes. et proprie carnes edorum et vitulorum lactantium parvorum et agnorum animalium. Et ex istis omnibus concluditur quod carnes hyrcorum caprarum et arietum et bouum et porcorum antiquorum. et specialiter non castratorum et porcellos lactantium et agnorum lactantium non sunt multum convenientes in regimine sanitatis. sed carnes vitulorum iuuenum et arietum animalium: et porcorum duorum annorum vel unius etiam castratorum sufficienter convenientes sunt elui in regimine sanitatis. Et est diligenter notandum quod carnes declinantes ad siccitatem debent elixari. et declinantes ad humiditatem debent assari: ut earum humiditas temperetur. et ideo carnes cuniculorum leporum ceruorum vitulorum et caprulorum debent elixari. et carnes porcellos et castratorum arietum assari. elixatio enim obtemperat siccitatem. Et ex hoc patet quod in temporibus et complexionibus humidis magis competunt carnes declinantes ad siccitatem et assentur. In repositibus siccis et complexionibus et etate siccis magis comedunt carnes declinantes ad humiditatem. A

Textus.

Qua recentia. vina rubeantia. pinguis iura.

Cum simula pura nature sunt valitura.

Comentum.

In hoc textu ponuntur tria alimēta. que in modica quā

titate multum nutriūt. Quorū primū est oua recētina q̄a
sunt de his que in modica quantitate multum nutriunt
vt innuit auicenna sc̄do canonis. ca. de ouis. Et idē vult
quarta primī ca. primō vbi dicit. nutriendi vero parue q̄-
titatis: et multi nutrimenti sunt oua et galloz testicali.
Et illud idem in multis aliis locis repetit. Circa electionē
ouorū sciendū est q̄ oua gallinarū et pardicū et faseanorū iu-
uenū et pinguiū sunt bona in sanitatis regimine et aliis
ouis simpliciter meliora. vnde oua paruula longa sūt bo-
ua. vnde. filia presbiteri iubet pro lege teneri. Q̄ bona sūt
oua candida longa noua. Amplius oua tremula. i. p de-
coctionem aliquantulum inspissata vt in manu tenētis i cor-
tice suo videant tremere sūt meliora duris et sorbilib⁹. et sūt
multi nutrimenti et faciles et bone digestionis. et generāt
sanguinē maxime cordi pporcionalem. vnde cōualescen-
tibus senib⁹ et debilib⁹ maxime cōueniunt. et maxime
vitella. vnde auicenna in tractatu de viribus cordis vult
q̄ vitella ouorū animalū bone carnis sicut gallinarū par-
dicū et faseanorū licet non sint medicine cordi. multum
tamen cor confortant. Et postea subdit q̄ cito in sangui-
nem cōuertūtur. et post cōuersionem paucam habent su-
perfluitatem. et generant sanguinē subtilem et clarum. et
ergo maxime cōfortant cor generando sanguinem ei pro-
porcionalem. Et vltērius dicit q̄ multū valent in dissolu-
tione substantie spiritus et diminutione sanguinis cor-
dis. Sorbilia vero oua faciles sunt digestionis. et leuiunt
pulmonē et pectus: et ventrem lubricant et minus nutri-
unt q̄ tremula. Dura vero oua per decoctionē facta ad
digerendum sunt difficilia et nutrimentū exhibent gros-
sum et tarde a stomacho descendens et tarde penetratiuū
Notandum est insuper q̄ ex diuersitate pparationis ouo-
rum etiam acq̄ritur eis bonitas vel malicia. Aut enī sūt

assata aut elixa aut fixa aut in iure sunt cocta. Assata elixis grossiora sunt et ad digerendum duriora. quia fortius substantialem eorum humiditatem desiccant. Et fiunt duobus modis. Aut enim cum corticibus inter calidos cineres ponuntur. aut in testis franguntur. In testis fracta peiora sunt aliis. Illa autem que cum corticibus inter calidos cineres ponuntur duobus fiunt modis. aut inter cineres ponuntur tota. aut super carbones partim discooperta. Que in cineribus ponuntur tota sunt peiora. quia cum calor foci circumfusus fumositates retinet. Discooperta super carbones posita fumositatem emittunt et munda fiunt. Elixa in aqua meliora sunt quam assata. quia aque humiditas calori foci in humiditate desiccanda repugnat. Et fiunt duobus modis. aut enim cum corticibus elixantur. aut intra aquam franguntur. Cum corticibus peiora sunt aliis. quia cortices prohibent dissolutionem fumositatum et grossicie. In aqua fracta calor aque temperate penetrat et grossiciem suam subtiliat et aufert sibi gravitatem sui odori. Vnde huiusmodi laudabiliora sunt ceteris omnibus. Fixa ceteris peiora sunt quia pessimos generant humores: et sunt in stomacho morantia fumo.ritatem et corruptionem inducentia: et fastidium facientia. In iure cocta inter assata et in aqua fracta sunt mediocria. Et ista colliguntur ex ysaac in dietis vniuersalibus. Sciendum est etiam quod ouum diuersificatur secundum eius partes componentes. Nam vitellum in caliditate temperatum existit. Albumen vero frigidum est et viscosum dure digeritur. et sanguis etiam ex eo generatus non est bonus. ut habetur ex rasi tercio almanzor. capitulo de virtutibus ouorum. Et sicut oua predicta scilicet gallinorum pardorum et fescanorum sunt conuenientia in regimine sanitatis. ita oua anatum anserum.

structionū et cūmi sū volatiliū minus cōuententia sunt in
regiminē sanitatis vel simpliciter euitanda. **S**ecundū ē
vinum rubeum. pro quo sciendum q̄ vina diuersificant
in colore. Nam quedam sūt alba que dā rubea clara. que-
dam citrina. et quēdā nigra. Vina enī alba debilliora sunt
ceteris minus calida et minus nutritiua verū sunt min⁹
ledentia caput et magis vt ne prouocatiua et aperitiua
¶ sunt debilliora ceteris patet quia scdm galienū super
primo canone tercie particule regiminis acutoꝝ debile vi-
num est quod minus calefacit et minus replet caput. cuꝝ
ergo vina alba minus calefaciunt et minus replent ca-
put ceteris vt patet debilliora erunt ceteris. ¶ autem
vina alba sunt ceteris minus calida. patet per galienum
in comento illius canonis tercie particule regiminis acu-
toꝝ de vino etenī albo dicentem. Nō est possibile alicui ex
vinis albis vt calefaciat calefactione vehementi. Et post
ea subdit. Vinū autem album est minoris calefactionis
omnibus vinis. Et istud est verum cōparando vina eiusdē
territorii adinuicem. et nō aliter. qm̄ vina rubea et ruffa
gallicana non sunt ita fortia nec ita calida sicut sunt mul-
ta vina alba que reperiūt in aliis territoriis. **D**ebet igit
fieri comparatio inter vina eiusdē maneriei et territorii.
¶ autem sint ceteris minus nutritiua patet per galie-
nū in comento illius amphorini secunde particule am-
phorinosoꝝ. Facile est eplēti potu q̄ cibo dicentem. vinū
enī aquosum subtile atq; album vsualiter eque est vicinū
et illius virtuti vicina ē ad nutriendū vnde vna prouo-
catur. nec corpus inde nutritur. Et similiter in comento
illius amphorini eiusdē particule. **S**oꝝ qui nutriuntur
dicit ga. vinū aquosum minus dat corpora nutritiua
cuius liquor est sicut aqua subtilissima. et color albus. ¶
autē minus ledunt caput patet per auicennā tercia pil-

mi doctrina secūda. ca. de regimine aque et vini dicente
Vini vero album et subtile calefactis est melius non enī
capitis efficit dolorem sed fortasse humectabit: et capitis
dolorem alleviabit. Et idē etiam vult galienus in comē-
to illius canonis tercię particule regimīs acutorū. Potus
autē dulcis. Ratio autē quare minus ledunt caput est quia
minus fumosa et vaporosa sunt ceteris. Quare autē magis
sunt vrine puocatiua et aperitiua patet per pprocratē in
canone illo tercię particule regimīs acutorū. de vino etenī
albo dicentem. sed transitus eius scilicet vini albi in vesicā
est facilior quā cuiuslibet alterius potus. cum quo etiā vinū
aperitiuū habere dinosci ē. Et ex isto sequitur quod ista vina
alba subtilia plus cōueniunt quā alia vina calefactis siue a
natura sicut colericis et sanguineis naturalibus. siue ab
accidente sicut calefactis ex ira vel mora in sole. Et simili-
ter magis cōueniunt studentibus qui debēt vti vino nō
turbante cerebrum. Et similiter cōueniunt habentibus ce-
rebrum debile. siue naturaliter siue accidentaliter. quia ha-
bentes cerebrum debile ex forti vino faciliter inebriantur.
vt habet auicenna terciā primi. loco preallegato. Et ergo
si vti velint vinis fortibus necesse est ea fortiter limphare
Et similiter cōueniunt habentibus epactalidum et stoma-
chum calidum. et habentibus in regione calida. quia cali-
da vina in istis facerent estuationē. Vina vero rubea cla-
ra sicut beluētia calidiora sunt ceteris. vt vult galien⁹ in
comento illius canonis supra allegati. De vino etenī al-
bo vbi dicit. Peruntamē cuius calefactio ex vinis est de he-
mens: eius color est rubeus clarus. Et ista vina etiam nu-
tribitoria sunt ceteris. vt habet galienus in comēto illi⁹
aphorismi pallecati. Facile est repleti vbi dicit grossū ve-
ro et ruberū vinū nutritius ē ceteris: implet corpora cito
obnoxia sanitioni. Et circa istud ē intelligendū quod vina ru-
c. i.

bea dicuntur nutritibilia eo quod plus eorum in substantia membrorum convertitur. Vinea tamen nigra possunt dici nutritibilia ceteris. quia constantius dant nutrimentum: et tardius a membris resolubile. Et isto modo dicit galienus in commento illius aphorismi pallegati. Eorum quae nutriuntur quod vinea grossa et rubea nutritibilia sunt quam aquosa minus tamen quam nigra. Et isto modo etiam intelligitur de ceteris ysaac in dictis particularibus. ubi vult quod vinum nigrum plus nutrit quam rubrum. Et ista vinea rubea magis ledunt caput quam alba et minus urinae sunt provocativa. Et hic est quod ista vinea quidam fortia sunt habentibus debile cerebrum non conveniunt ut dictum est sed bene conveniunt habentibus forte cerebrum. cum forte cerebrum vapores eleuatos ad ipsum non suscipit. ut dicit auicenna in tertia prima causa. pallegato. Et circa istud est sciendum quod ingenium hominis fortis cerebri magis clarificatur et accitius si bibat vinum bonum quam si non biberet. ut vult auicenna tertia prima causa. pallegato. Et ratio est quia ex bono vino plus quam ex quocunque alio potu generatur et multiplicatur spiritus subtilis et clari et puri. Et ideo est quod theologi contra plures solent circa altissima bona vinea diligunt. Et secundum auicennam ibi. Ista vinea valent hominibus frigidae complexionis et fleumaticis. Talia namque vinea corrigunt lapsum frigidi tatis complexionis. et aperiunt opilationes euenire solitas frigidis fleumaticis. et digerunt fleumata coopantia ad conversionem eorum in sanguinem. et digerunt facilliter: et cito penetrant et praebent alimentum mundum et spiritus plures. Vineae vero citrina minoris calefactionis sunt quam rubea clara. ut vult galienus in commento illius canonis pallegati. de vino etenim albo. maioris tamen calefactionis sunt quam alba. ut ergo etiam magis sunt caput ledentia quam alba. ut vult galienus in commento illius canonis pallegati. Potus autem dulcis. Et ista vinea etiam minus nutritiva sunt quam rubea magis tamen quam alba. Et apud quosdam ista vinea etiam vocantur alba. Et hic est quod aliqui dicunt quod vinea alba cito calefaciunt multum. Vineae vero nigrae sunt minoris calefactionis quam citrina.

ergo etiam min⁹ ledūt caput q̄ citrina. S; q; tardioris de
scend⁹ sūt i ventrē: min⁹ vrine puocatiua q̄ alba magis
ledūt caput q̄ alba. vt habet galien⁹ i comēto illi⁹ canoīs
pallecati. Por⁹ aut⁹ dulcis. Et sūt ista vīna etiā p⁹ nutriti
ua q̄ alba i citrina min⁹ tñ q̄ rubea. vt p̄dictū ē. Tercius
ē sorbilia facta exiurib⁹ carniū i maxime ex brodio pullo
rū. Tercia enī brodia nature hūane sūt amica ex quo faci
lime i sanguinē sūt mutabilia i bonū sanguinē generant
Et maxie dū fiūt ex simula. i. ex subtilissima parte farine
q; simula i maxie tritici multū nutritiua ē i bonū nutriti
tū affert vt haberi potest ex rasi ticio alinātoris. Et ista ē
p̄dicta ponit auicēna scda p̄mi doctna scda sūma prima
ca. x. b. i. fine. vbi dicit. Exēplū subtilis mulci nutriti bo
ni chimi. i. hūoris ē ouoz vitelli i vinū i aq; carnis. Et ex
isto cōcludit q; ista ēa sūt de genere naturā hūanā maxie
cōfortantium.

Textus.

Nutrit et impinguat triticū: lac caseus infans.

Triticuli porcina caro: cerebella: medulle.

Dulcia vīna: cibis gustu iocūdior: oua.

Sorbilia: mature ficus. vneq; recentes.

Comentum.

In hoc textu tāgunt duodeci res. corp⁹ hūanū nutrites
ac ipiguātes. Quar⁹ p̄ia ē triticū. i. panis ex t̄tico. de quo
dicit auicēna scdo canonis. ca. de pane q; ipiguat velocit i
maxie de frumēto nouo ras. vero ticio alinātoris de t̄tico
dicit. Triticū tēperamēto viciū ē. licet caliditati parū at
tineat. Qd aut⁹ pōderosū i solidū iuenit maioris ē nutri
mēt. Oibz quoq; hoibz aliis granis pficiēs magis p̄p̄iū
iuenit. Sanguis etiā ex eo generat⁹ omī sāguie q; ex aliis
generat⁹ grauis tēperatior ē. Et seq̄nti ca. dicit. panis qui
ex tritico fit pluribus hominum. cōuenientior est. Circa
electionem autem tritici sciendum est q; electio e⁹ potest
sumi vno modo ex parte substantie ipsius. alio modo ex

l.c.ii

parte pparatiōis eius. Electionē autē eius ex parte sustan-
tie ipsius ponit auicēna scđo canoīs ca. de frumēto dicens
Qdli⁹ est illud qđ est mediū iter duriciē & raritatē magnū
pigue recēs. i. nō nimis antiquū planū qđ est iter rubeo-
nē et albedinē. frumentū vero nigrū mali ē nu trimēti. ra-
lis vero sup addit pđderositatē ei⁹ sup electione ei⁹. Circa
electionē vero ei⁹ ex parte pparatiōis ei⁹ sciendū ē qđ oīa
que sūt ex farina tritici fixa tarde a stouacho descendunt
generāt grossos hūores: opilāt vias epatis: augmentant
splenē & generāt calculū multū nutriūt si digerant. Triti-
cū vero elixū ē cib⁹ grauis & idigestibilis. se d si digerat for-
titer nutrit & roborat virtutē. S; triticū sub forma panis
bene fermētari & olati i clibano moderato igne ē elect⁹ ci-
bus. Et oīa ista colligunt ex galieno primo alimētoꝝ. Se-
cunda res ē lac. Et potest istd itelligi de lacte ebutirato qđ
apđ mēdicos adoc dicit. & apđ cōes balbuca. Balbuca enī
recens si comedat cū pane recēti siue calido ei iposito ma-
xime ipiguat. potest etiā itelligi de lacte caprisno qđ etiā
multū nutrit. de quo prius latius dictū ē ibi. Persica po-
ma pira. Tercia res ē caseus ifans siue recens de quo di-
cit auicenna scđo canoīs. ca. de caseo qđ est nutritiuus et
ipinguatius. Et licet caseus recens nutriat et ipiguet i
regimine tamē sanitatis nō cōuenit quia sequunt ex eo
nocumēta pri⁹ dicta. ibi. Persica poma pira. Quarta res
est testiculi. Et istud maxime itelligendū est de testiculis
galloꝝ ipinguatoꝝ de qbus auicenna scđo canoīs. cap.
de testiculo dicit. qđ sūt valde boni nutrimenti et plurimi
Et quarta primi ca. primo de eis dicit qđ in modica quāti-
tate multū nutriunt. Et potest istud etiam itelligi de te-
sticulis porcoꝝ multū pinguium nundū coeuntium. sicut
enī porcoꝝ caro ea que alioꝝ aīaliū quadrupeduꝝ melior
existit. et hoc quo ad hoc quod est nutrimentū p̄bere mai⁹

irresolubilius et corpori humano similius sic etiā et porco-
rū testiculi respectu testiculoꝝ alioꝝ aialiu qdruy edū. Et ē
hic diligēt no tādū q testiculi aialiū puctoꝝ ī qb⁹ est ianu
fermētātū semen et generatū nō sunt boni nutrīmēti sed
testiculi aialiū ī iuuenū adhuc nō coire pōtētū quib⁹ adhuc
nō est sperma fermentatū sunt satis laudabilis nutrīmē-
ti si bñ digerāt et de istis etiā intelligit dictū prius. Quin-
ta est caro porcina de cuius electione et effectu satis am-
ple dictū est prius ibi. Persica poma pira. **Sexta** est come-
stio cerebroꝝ. Pro quo sciendū est q cerebrū est stomacho
malū nauseatiuū delectiuū appetitus et grossi humoris
generatiuū verū est tñ q si bene digerāt alimētū dat cor-
pori notabile sed nullo modo comedi debet pōt alios citos
Bonū autē est q cū origano vel calamēto vel cū aliquib⁹
obtemperantibus eius viscositatē et frigiditatē ī quib⁹
sit virtus incisiua et calefactiua parēt. Et cauēdū est q si
comedať q primitus alleť super carbones. Et est aduertē-
dū q nō confert illis quibus frigide solent aduenire egrī-
tudines sed bene habētibus cōplexionē calidā vt dult ra-
lis tercio alināloris ca. de virtutibus membroꝝ animaliu
Et breuiter parū cōuenit ī regimine sanitatis: s; aliqua-
do bene cōuenit vīa medicine sicut cerebrū caprioloꝝ cōue-
niens est contra venena et cōtra morsum venenosoꝝ et ce-
rebrū leporis cōtra tremorē et scdm quosdā cerebrū pullo-
rū et caponū ad memoriā et subtiliatiōē ingeni cōferūt
Circa electionē tamē cerebroꝝ sciendū est q meliora eoz sūt
cerebra volatiliū et proprie montanoꝝ et ex cerebris qua-
drupedū cerebrū arietis deinde vituli vt dult auicenna se-
cundo canonis ca. de cerebro. **Septima** est medulle q mul-
ti sunt nutrīmēti si bene digerant prout dicit auicenna se-
cundo canonis ca. de medulla. Et etiā facile ī sanguine;
conuertit. hoc tamen malū faciunt q deiciunt appetituz
atq; nausēā inducūt. Et ergo auicenna docet eas comede

re cum piperibus. Et etiā aliqui eas preparāt cū citoniis
et pastillis vt faciūt lecardi. Et pro electione earū dicē aui-
cenna q̄ cōuenientior est medulla vitulorū et cerui deinde
tauri et postea caprarū deinde ouiuū. Et scdm aliquos me-
dulle taurorū inueniū et pinguiū multū cōuenientes sunt
Octaua est dultia vīna de quibus posterius dicetur ibi.
Sunt nutritiua. Nona est cibus gustu iocundior q̄a talis
maxime nutrit. Iuxta illud ppocratis scda particula am-
phorismorū dicētis. parū deterior cibus et potus delectabi-
lior quidē melioribus magis delectabilis est appetendus
Et galienus in comēto illius ait. Omnis enī cibus sapi-
dus in quo quisq̄ delectat cū accipit a stomacho cōplexus
retinet et cū magna delectatiōe digerit plus q̄ quilibet ali-
us qui si sit abhominabilis fugit vnde vomitus fastidiū
inflatio rugitus generant. Et hinc est q̄ aliq̄ melius va-
lent cū malo cibo q̄ cū bono quia maiore delectationē ha-
bent in malo. Decima est oua sorbilia que in modica quā-
titate etiā multū nutriunt de quibus etiā dictū est supra
ibi. Oua recentia. Undecima est ficus mature q̄ ppter su-
am dulcedinē multū nutriūt et impinguant. Circa istud
tamen sciendū est q̄ licet nutrimentū ficus nō existat in ro-
bore nutrimentū carnis et granorū ē tñ vehemētioris roboris
q̄ nutrimentū oīm fructuū vt vult auicēna scdo canonis
ca. de ficibus. Et ibidē etiā dicit q̄ ficus est nutritibilior ce-
teris fructibus. Et idē vult auicēna tertia primi ca. de re-
gimine eius qd̄ comedit dicens q̄ inter fructus fructus
magis nutritiui et similiores et propinquiores carnibus
in nutriendo sunt ficus et vīne valde mature et dactili.
Circa electionē vero earū sciendū est q̄ scdm auicēnā scdo
canōis ca. de ficib⁹. Melior est alba q̄ leuior deinde rubea
siue cisterna et deinde nigra. Et q̄ vehemēter matura ē me-
lior et proxia ad hoc vt nō noceat. Itē humide et recētes
ficus magis et velocius nutritiue sunt q̄ sicce et cōstius trā-

fiunt de stomacho ad epar et magis humectant epar : ma-
gis lenificant q̄ sicce. Verū sicce sūt minus inflatiue ima-
gis stomacho cōuenientes q̄ humide. Et de siccis dicit a-
uicenna loco p̄allegato. Sicca quidē i suis operatiōibz est
laudabilis verū sanguis ex ea generatus nō est bonus et
propter hoc facit pediculos verū sūt cū nuce tūc eius chī-
mus. i. humor fit bonus : post nucē cū amigdala. Et post
ea dicit q̄ administratio sicce cū ieiuniū adest est mirabi-
lis suuamenti in apiendo vias cibi et proprie cū nuce et a-
migdala cū th̄ ei? nuēmētū cū nuce sūt pluq̄ cū amigdala
Et cōueniunt utreqz ficus in hoc q̄ in ipsis est inflatio : le-
nificatio et expulsio superfluitatum ad cutē : pronocatio
sudoris et remotio asperitatis gutturis et mundificatio :
lenitio pectoris pulmonis et canne eius apertio opilatio
num epatis renum et splenis. Duodecima res est bua re-
cēs. i. bua dulcis et bene matura. Pro quo sciendū ē q̄ bua
ē triplex. Nā quedā ē imatura iacerba et fit ex ea agresta :
ista stringit ventrē et colerā rubeā reprimat atz sāguinem
Et multū valet in fluxu ventris colerico. Alia est matura
viridis et recens ex qua fit vinum. Et ista specialiter quā-
do est alba et sine nucleis et cortice ventrem laxat iceteris
fructibus plurimi et melioris nutrimenti existit sicut : fi-
cus minoris tamen nutrimenti est q̄ ficus ut habet Auī-
cenna secundo canonis capitulo de bua. Verum est tamē
q̄ ventositatem generat et inflationes et ventris dolorē
Et si remāserit p̄ duos dies vel tres post collectionē suspē-
sa donec cortex detumescat melius nutrit et minus laxat
nec tātū inflat. Et habētes stomachū plenū cibo et immū-
dum malis humoribus nullo modo comedāt buas et spe-
cialiter recētes et sine arillis velociter enim in stomacho
immūdo corrumpuntur et in stomacho pleno cibis quia
nimis cito digeruntur et non poterunt exire de stoma-

cho post eaz digestionē ppter cibū nondū digestuz. quare
tūc in stomacho corūpūnt: et aliū cibū corūpūnt. Et sicut
ter etiā intelligendū ē de aliis fructib⁹ laxatiuis. Et si ali
qs velit sumere vnā viridē et recentē bonū ē q̄ primū in
fundat in aqua frequēti p̄ horā. ⁊ deinde ponat in aquam
frigidā: et post sumat. Basils vero tercio alinātoris de v-
ua recēti ⁊ specialit̄ dulci dicit q̄ cito corp⁹ ipinguat ⁊ aug-
mentat erectionē virge. Et vlteri⁹ dicit q̄ illa vva que ē
subtilioris corii. i. corticis citi⁹ descēdit a stomacho. Illa ve-
ro que ē grossioris tardi⁹. Alia ē vva sicca. q̄ passula vocat̄
⁊ ista licet ponat ⁊ numeret̄ iter equalia. parū tū caliditati
attinet. et bene nutrit scdm rāsim. loco p̄allegato. ⁊ cōfor-
tat stomachū ⁊ epar scdm auicennā loco p̄allegato. ⁊ opi-
laciones remouet. Et dicit q̄ epar ipinguat̄ ex eis. ⁊ maxie
si mūdēt ab arillis. Et sic text⁹ p̄dictus potest itelligi de
vva matura recēti: ⁊ de vva sicca q̄ passula dicitur.

Textus.

Vina probantur odore. sapore. nitore. colore.
Si bona vina cupis hec quinq; pbatur in illis.
fortia. formosa. fragrantia frigida. frigida.

Comentum.

In hoc textu ponunt̄ q̄tuor generalia q̄bus vina pbā-
tur. primū ē odor. Vinū enī boni odoris siue redo lēs mlti-
plicatiū ē spūum subtiliū. Et scdm cōstantinū quinto
theorice bene nutrit ⁊ bonū sanguinē generat. Vinū vero
fetidū abhōiabile est nature hūane spūs grossos ⁊ melāco-
licos generās. et scdm cōstantinū q̄nto theorice. malū san-
guinem et capitis dolorem ex malo fumo caput ascendē-
te generat. Galienus vero tercia regimīs acutoz. comen-
to primo. loquens de diuersitate vinoz ex odore dicit qd̄
ex vino est boni odoris est melioris chimī. i. hūoris. et secū-
dum illud est multitudo que implet ex eo caput quod est

quia est subtilius et calidius. qđ aut ex eis est mali odoris
scđm maliciā chimi generati ab eo erit paucitas lesionis
ei? in capite qđ est quia ē frigidior et grossius. Illud autē
cui penit? nō est odor nō facit oīno aliqui d accidere in ca-
pite: quia est vehemēter grossū. Scđm est sapor. sicut enī
cibus lapidior meli? nutrit et melius a stomacho āplectit
vt dictū est in sentētia precedenti: ita et vinū. Circa istud
tñ sciendū est qđ vīna in sapore diuersificant. quedā enim
sūt dulcia aliis nutritiora grossū sanguinē faciētia: vē-
trem humectantia ad digerendū dura et sitim generātia.
Alia sūt pontica siue stiptica stomachū cōfortantia ven-
trē constipātia pectori et sue ptinentie scilz pulmonī et cā-
ne eius nociua iestinis congrua ad digerendū dura. Alia
sūt acerbā que sūt diuretica. i. vrine prouocatiua: grossos
hūiores nō generātia sed dissoluētia. Alia amara min? ca-
lida. vt habet cōstantin? quito et theozice. Terciū est nitor
siue resplendentia que idicat sup subtilitate vīni. et sic ex
cōsequēti sup subtilitate spīrituū ex ipso generator. Quar-
tū est color. Ex parte enī coloris vīna diuersificant in nu-
tritione. Vīna enī rubicūdiora ceteris parib? magis nut-
bilīa sūt albis. et ideo plus cōueniunt macris qđ alba. Al-
ba tamen plus cōueniunt pīguibus. Et de ista diuersita-
te vīni ex colore dictū est prius ibi. Qua recētia. Deinde i
textu ponūtur quīq; specialia quib? probat bonitas vīni
primū tangit cū dicit fortia. Fortitudo enī vīni cognoscit
ex effectu. Vīnū enī forte ē qđ calefacit corp? vehemeter re-
plēs caput scđm galienū. comēto pīo terciē pticule regi-
mis acutoz. Istud enī vīnū maxie spūm est multiplica-
tiuū et multū nutritiuū. Caueant tamen ab illo nī si sit li-
phatum qui sunt debilis cerebri: quia magna effu mātio
ab ipso ad cerebrum ipoz perueniret. et i pīn lederet. Secū-
dum tangit cum dicitur formosa. Vīnū enim formosum

siue pulchrū quia cū maiori appetitu sumitur melius di-
geritur et melius nutrit. Tercū tangitur cū dicitur fra-
grantia. Vinū enī fragrans siue bene redolens maxie cō-
fortatiuū est. et spūum subtiliū generatiuū. vt dictum est
Quartū tangitur cū dicitur frigida. Nam vinū debet eē
frigidum quoad tactum. non aut quoad effectum. Vinū
enī calefactum cū sit rarius et subtilius citius iebriat ner-
uos debilitat et caput ledit nisi in modica quantitate sūp-
tum fuerit. Quintū tangitur cū dicitur frisca. Vinū enī
bonū debet esse friscum siue leue quod spumādo sonū fa-
cit. et habet spumam tenuē de facili labilem. et in medio
existentē. siue quādo in eo mouent̃ athomi. Vinū enī nō
istius dispositionis pedulū dici debet et maxime si nō co-
nat vel corpora athomalia nō habeat. Vel debet dici debi-
le vel limphatum si spumā habeat cū magnis āpulīs vel
ad latus cyp̃hi spuma diu maneat. **A**

Textus.

Sunt nutritiua plus dulcia candida vina.

Comentum.

In hoc textu ponitur vnū documentū de vinis. Et ē q̃
vina cādida i dulcia ceteris parib⁹ pl⁹ nutriūt reliquis vi-
nis. et istud voluit cōstantinus loco p̃allegato. et idē vult
auicēna tertia primi ca. de regimine aque et vini. vbi di-
cit. vinū quoq; grossū quod est dulce est melius illi qui
vult esse pinguis. Et rō est quia vina dulcia vehementer
a mēbris attrahūtur propter eorū dulcedinē cui natura cō-
gaudet. Nam dicit auicenna scdo canoīs tractatu primo
ca. tercio. Opationes aut̃ dulcis sūt digestio et lenificatio
et multiplicatio nutrimenti et natura diligit ipm et vir-
tus attractiua attrahit ipm. Et licet iste textus verificet̃
de omni vino dolci. eligibue tñ ē vinū moderate dulcedis. i
nō dulce in sūmo sicut vinū qd vulgo mustadellum siue

muscadetū dicit quia tale corrumpit sanguinē. Cuius ratio est quia natura rapit auidē tale vinū a stomacho ad epā priusquam digerāt quod in eo est vtile chylificationi et antequam maturet eius superfluitas propter delectationē eius maximā in consuetudine dulciū et sic replet sanguinē aquositate indigesta ex qua reddit aptus ebullitioni et putrefactioni. Et istud etiā intelligendū est de aliis cibis dulcibus in summo.

Pro maiori noticia sciendū est quod ex usu vini dulcis et aliorum nutriētium dulcium tria timent nocumēta et maxime his qui ad ea pni sunt. **P**rimū est fastidiū propterea quod dulcia suis caliditate et humiditate leniūt et applanāt officium stomachi inducentia illi dispositionē contrariā in anitioni et corrugationi illius quod sunt causa famis. Scdm est velocitas inflammationis eorum et cōuersionis in colerā. **N**am res dulces cōuenientissime sunt in generatione colere. Et propter hoc mel p^o omnib⁹ rebus generat colerā quā ipsū est dulcius omnib⁹ reb⁹ et post ipsū vinū dulce ut habet gallienus in comēto illius canonis tercię particule regiminis acutorum. Mentē leuius percutit. Et hinc ē quod inducit sitim nec puenit febricitantib⁹ nec etiā colericis ut ibidē dicit gallienus. Terciū est opilatio epatis et splenis quia dulcia trahunt ab eis cū fece sua propter magnā delectationē quā hnt in eis et maxime epas antequam digerāt quare illi leui⁹ iducunt opilationes cooperatelas ad hoc substantia grossa in quā fundat la por dulcis scdm auicēnā scdo canonis tractatu primo ca. tercio. Et hinc est quod vinū dulce minus ē vrine puocatiuū quam alia vina. Et contra ista tria nocumēta sume valēt aceto sa quia appetitū sua acetositate puocāt et sua frigiditate inflammationē p^ohibēt et subtilitate sue substantie opilationes aperiūt. Notandū insuper quod licet vina dulcia et alia nutriētia dulcia opilent epas et splenē deopilat tñ ipsū pulmōnē. Et ratio quare nō opilat pulmōnē sicut epas et splenē est quia a dulcibus in trāitu suo per meri nil nisi subtile ad

ipsum refudat et sanguis genitus ex rebus dulcibus ad
pulmonē venit iam purificatus in epate prius : in corde
subtiliatus. et istud vult galienus in comēto illius cano-
nis tercię particule regimīs acutoꝝ. dulcis potus. Itē vi-
na dulcia minus inebriant scđm p̄ocratē terciā particula
regimīs acutoꝝ canone illo. & entē leni⁹ prurit q̄ reliqua
fortiora vina. Ex p̄dictis cōcludi potest q̄ si bibat vinū iō
ne nutritiōis corporis restauratiōis i pinguationis. sicut
cōtingit in his qui macri sūt: siue naturaliter siue acciden-
taliter. tūc cōpetunt vina dulcia et grossa sufficiēter co-
lorata. Talia enī vina sūt sufficiēter nutritiua et deperdi-
ti restauratiua: et corporū i pinguiatiua. vnde cōueniēti-
ora sūt ad i pinguandū corpora macra. Et per oppositū si i-
tendamus nō nutritiōē nec deperditoꝝ restauratiōem
nec i pinguationē. vt cōtingit in his qui sūt multū car-
nosi et pingues. tunc vina subtilia non dulcia sed sapore
amicabilia odorifera ad albedinē declinātia sufficiēter for-
tia eligenda sūt. Si vero detur vinū ad sitis extinctionem
tūc vinū album subtile debile est eligibilius. tale enī vinū
magis humectat et intrigidat. et per cōsequens meli⁹ ex-
tinguit sitim. et quanto sitis est maior tanto tale vinū est
cōueniētius. Si vero vinū detur ad spūm confortatiō-
nē et reparatiōē et virtutis confortatiōē. tunc debet da-
ri vinum subtile odoriferū saporis delectabilis mediocris
coloris sufficiētis fortitudinis : tale vinū debet sumi cum
paucō cibo. i debz esse depuratū ab vtrāq; supfluitate de-
bet sumi i pauca q̄ritate. Si vero itē dan⁹ pectoris i pul-
monis mūdificatiōē i vētris laxatiōē. tūc vina medio-
cris libē sapore dulcia sunt magis eligibilia. A

Textus.

Si vinū rubeum nimīū quandoq; bibatur.
Venit supatur vox limpida turbificatur.

Comēntum

In hoc passu ponuntur duo nocumenta nimie potationis vini rubei. primum est quod nimia bibitio vini rubei constituit ventrem id est duros facit secessus seu difficulter habere egestionem. Cuius causa secundum aliquos est quia tale vinum rubrum plus ceteris paribus est calefactiuum et magis nutritiuum. Inquantum enim plus est calidum magis exsiccatur et inquantum magis nutritiuum auidius a natura retinetur. potest tamen textus intelligi de nimia potatione vini rubei stiptici aut pontici ex qua stipticatur et constipatur venter propter stipticitatem aut ponticitatem vini. Circa istud tamen sciendum est quod si exhibeatur vinum ad stomachi et viscerum contentiue fortificationem eligemus vina grossa pontica vel stiptica rubra vel nigra sicut contingit in habentibus fluxum ventris propter debilitatem contentiue stomachi: et istud vult procras tertia particula regiminis acutorum canone illo palmeus quidam et niger. et sicut Galienus in commento illius. Sed si intendamus confortationem digestiue competunt vina subtilia vel mediocria in substantia et colore boni odoris et convenientis saporis et sufficientis vigoris et aliqualis stipticitatis. Secundum est exasperatio gutturis siue rauceo quam inducunt aliqua vina in tense rubedinis propter eorum siccitatem et terrestitatem. Et istud nocumentum etiam contingit ex vinis rubeis patrie barbarie propter eorum stipticitatem et terrestitatem. Et maxime quando multa sunt vina predicta istud nocumentum secundum contingit. Non tamen primum quia multum magne rubedinis solet inducere ventris fluxum propter feces suas terrestres cum eo mixtas que sui mordicatione mordicant intestina ex qua mordicatione fluxus ventris causatur. Et tale vinum non debet bibi multum. id est quod diu fuerit turbidum et bulliens quia ex quo ipsum est mordicans propter suas feces terrestres ab eo etiam eleuatur fumus mordicans qui ad cerebrum veniens sui mordicitate mordicat oculos atque rubificat. Et istud etiam intelligendum est de istis multis patrie barbarie

cie siue rubeis siue albis propter eorū tērestreitatē. Causa autē quare iste fumus est mordacatiuus est q̄ vinū a quo dissoluitur est mordacatiuū. Jam vt dicit Galen⁹ prima particula amphorismorū in cōmento illius aphorismi et qui crescūt quicquid a qualibet re dissoluitur ei vñ dissoluitur necesse est vt assimuletur. A

Textus

Allea nux ruta pira raphanus et tirsaca
hec sunt antidotum contra mortale venenum.

Comentum.

In hoc textu ponūtur sex medicīne valentes cōtra venenū. Prima est alleū qd maxime valet contra nocumēta puenire solētia ex mala aqua et maxime valet cōtra potum male aque de quo dicit serapion in aggregatorio ca. de eo q̄ qñ sumitur alleū i post bibitur aqua corrupta nō nocet aqua illa potanti. Et idem innuit auicenna secūdo canonis capitulo de eo et tertia primi ca. de cōseruatione iter agētis a nocumento diuersarū aquarū. Et istd idē etiā operatur sepe vt vult auicenna scdo canonis ca. de eo i sic potest comprehendī sub alleo et de eo etiam dicit Auicenna tertia primi loco preallegato q̄ cepe est vt priaca marinarum aquarum et maxime cum aceto quia cepe est subtiliatiuū incisiuū absterliuū cū stipticitate et aperit forciū vt vult auicēna scdo canois ca. de eo. Et est calidū i tercio quare calefacit malas aquas prohibēs ne sua frigiditate stomacho noceāt i subtiliat grossas faciens eas cito penetrare. Et acetū huic permixtū vigorat virtutē eius in subtiliatiōe i penetratiōe aquarū et phibet a sūti quā inducere solet cepe comestū. Et eadē ratio verificat de alleo. et ergo etiā dicit auicēna tertia primi loco preallegato q̄ allea comedenda sunt sup aquas grossas et turbidas q̄ subtiliant eas cito descendere faciūt et phibent ne stomacho noceant et intestinis et ne venas opilent Alleū pretere a co-

mentū ante iter et post hoc ex melioribus rebus est et cōue-
niētiōibus illis qui veniūt ab aere frigido vel q̄ vadūt ad
eū vt innuit auscēna tertia primi ca. de regendo iter agētē
in frigore et cōgelatū. Et ex isto sequit̄ q̄ alleū multū va-
let iter agentibus et per diuersas terras eūtibz et diuer-
sis potibus vtētibz. Juxta illud metricū. Allea qui mane
ieiuno sumpserit ore. hunc ignotarū nō ledit potus aqua
rū. hec diuersoz mutatio facta locoz. valet preterea alleū
ad puncturā vermiū venenosoz et morsū serpētū qñ bibi-
tur cū vino qđ auicēna scđo canonis ca. de eo se dicit fuisse
expertū. Et cōfert etiā morsui canis rabiosi ⁊ qñ fit empla-
strū ex alleo et foliis ficus ⁊ cimino sup morsū mugali cō-
fert vt ibidē dicit auicēna. Cepe vero scđm auicennā scđo
canonis ca. de eo: confert etiā morsui canis rabiosi cū liniē
super ipsū aqua eius aut emplastrat̄ ex eo cū sale et ruta.
Et cepe qđ comedit̄ expellit nocumentū ventōritatis ve-
nenosoz. Et dixerūt quidā q̄ ipsū generat i stomacho hu-
more humidū plurimū frangentē nocumentū venenoso-
rū. **N**otandū est circa istud q̄ alicū et cepe et similiter etiā
porrū via cibi nō cōpetūt temperatis corporibus nec cali-
dis et specialiter cruda parū enī nutriūt et male nutriūt et
generāt sanguinē acutū et pūgitiuū grossos humore ⁊ ra-
men subtiliāt et viscosos incidūt et postq̄ decocta sūt per-
dunt pūgitiuitatē et adhuc remanet virtus incisīua et
subtiliatiua vnde magis cocta cōpetūt q̄ crud. Porri enī
sunt calidi et sicci et dāt corpori alimentū illaudabile ⁊ ocu-
lis nocent et generāt sāguinē nigrū et melācolicū et sōnia
terribilia et neruos ledūt ratiōe pūgitiuitatis eoz nocent
dentibz ⁊ gingiuis et nullus colericus nec melācolicus eis
stat et specialiter crudis. Cepe calide sunt et habēt humi-
ditatē superflūā terrestre cū humibitate aquosa subtili in-
digesta. Si comedāt cruda generāt i stomacho humores
malos ⁊ putrefactibiles ⁊ corruptibiles ⁊ iducūt sōnia ma-

la et terribilia et dolore capitis. Et nimis usus eay disponit hominē ad memoriā deperdendā et perturbat intellectū et perducit ad demētiā. Sed si comedant cocte cum aqua laudabiliū carnisū laudabiliter iuuant digestionē et minuunt eay nocumenta et temperāt cibaria frigida cū quibus dequoquunt sed melius est eis nō vti. Allea calida sunt et declināt ad aliquālē humiditatē sed minus q̄ cepe valent contra v̄tositatē et valent in tussi et bene scire faciant sed nocent visui et dolore capitis inducunt et sūt t̄p̄riaca rusticorū. Et sic predicta solum cōueniunt hīs qui fleumaticū aut grossum viscosum humore habuerit. Colerici vero a predictis abstineant. Secunda est nux de qua dicit auicēna secundo canonis ca. de ea q̄ ipsa cū ficibus et ruta est medicina omnibus venenis et ex ea cum cepe et sale fit emplastrum super morsū canis rabiosi. Et istud maxime intelligitur de nuce sicca ante cibum sumpta mō predicto. Et circa istū vlti⁹ sciēdū ē q̄ nuces sicci peiores sūt recentib⁹ et humidis q̄a sicce magis vinctuose sūt ratione cuius in coleram conuertūtur et inducūt capitis dolorem et oculos turbāt et vertiginē generant et specialiter sumpte post cibū et lingue palatū inducūt et vomitū prouocāt et vesicas in ore faciunt. Et habētis stomachū colericum maxime debēt evitare nuces siccas et quāto antiquiores tanto peiores sunt. Recentiores autē minus male sunt quia nō sunt tante vinctuositatis et ideo nō generant dolorem capitis aut vertiginē et similia sicut sicce et ratione humiditatis lubricantis laxant ventrē et si aliquātulū torreatur et comedant post cibū cōprimūt cibū sumptum. Et sic patet q̄ nuces recentes sunt magis cōueniētes corporibus sanis q̄ sicce. Tercia est ruta de qua dicit auicenna scdo canonis ca. de ea q̄ resistit venenis. Et postea subiungit. Et libat qui sibi timet ne in potu sumat venenū et pungi a

venenosis de semine eius pondus dragme vnius cum fo-
lis suis cū vino et proprie si bibit cū nuce et bolo omnib⁹
contritis et cōmixtis. Et dicit aristoteles i de animalibus
q̄ cū mustela vult pugnare cū serpente siue cū bufone ip-
sa comedit rutā vt iterficiat eū q̄ odor rute ē inimic⁹ vene-
no vñ comestio rute cū ficub⁹ et amigdalīs dulcib⁹ i mane
p̄seruat a veneno. Notādū circa istd q̄ duplex ē ruta quedā
domestica et alia siluestris. Domestica melior siluestri est q̄
siluestris et maxime sicca calida et sicca est i quarto gradu
quare plurimū sumere de ea ē perniciosū. Domestica ve-
ro humida calida et sicca est in scdo gradu: sicca vero i ter-
cio. Et est insiliua resolutiua carminatiua ventositatū: et
istud maxime cōuenit sicce. Nam dicit serapion ca. de ea q̄
est de rebus magis cōferentibus inflationibus. i. ventosi-
tatibus sed in humida est inflatio. Item ruta vehementer
acuit visum et proprie succus eius cū succo feniculi et mel-
le collirio facto ex ea aut comesta vt dicit auicenna scdo ca-
nonis ca. de ea. Quia tñ i succo rute quedā est bauracitas
nocens oculo: ideo ruta potest applicari oculo vētilando
ita q̄ solum vapor siue fumalis euāporatio eius et nō sub-
stantia rute ad substantiā oculi pertinguat. Quarta est pi-
ra de quibus dicit auicenna scdo canonis ca. de eis q̄ sūt
cura fungorū mortificatiū. Et qñ coquunt isti fūgi cū piris
minorat nocumentū ipsoꝝ. Vel potest iste textus verifi-
cari de piris aromaticis q̄ sui aromaticitate spūs cōforta-
rent et sic nocumentū veneni repellerent. Quinta est ra-
phanus de quo dicit auicenna scdo canonis ca. de eo q̄ cō-
fert moriui vipere et cū vino moriui cornute etiā. Et semē
eius cōfert venenis et vermibus venenosis. Et si ponat
fructū eius sup scorpionē moriē et aqua eius est experta
i hoc et fortior. Et si momorderit aliquē scorpio qui rapha-
nū comederit nō nocebit ei. Et cōfert etiā prefocationē q̄
fit a fūgis mortiferis. Vel potest dici q̄ raphan⁹ valet cō

tra venenū quia prouocatiuus est vomitus et sic per vo-
mitū stomachus purgat a malis humo:ibus si qui in eo
sint. Et circa istud sciendū est de raphano et radice q̄ sunt
propinqua in cōplexione q̄ nocēt corporibus colericis ge-
nerant enī sanguinē acutū et pungitiuū et raphanus est
malus stomacho faciens eructuare et generat humorem
grossum et si digestiua sit debilis generat humorē crudū
habet tamen virtutē subtiliatiuā et incisiuā. Quidā autē
comedunt radicē et raphanū post alios cibos ad cōfortan-
dū digestionē de quo admirat. Salienus. Vnde verū est
quod experientia docet et dicunt sapiētes medici q̄ si come-
dant post aliū cibū iuuāt ad digestionē et descen.ū eius ee
ventrē laxant sed si comedant ante aliū cibū ipellūt cibū
ad superiora et vomī.ū inducunt. Bonū est autē q̄ come-
dant cū aceto et sale post alios cibos et in pauca quantita-
te verū ē tñ q̄ oculis nocēt et capiti. Basilius vero tercio ali-
nāloris dicit q̄ raphanus longā faciēdo morā in stoma-
cho incidit fleuma cuius folia cibū digerūt et appetiuam
adiuuāt qñ parū sumit de eis. Sexta est tpiriaca q̄ a toto
genere valet cōtra venenū et ideo valet tam rationabili-
bus q̄ brutis contra venenū tā frigidū q̄ calidū. Et sub tpi-
riaca pōt cūprehendi metridatū qd̄ simile opat. De tpiria-
cha enī dicit auicēna sexta quart. tractatu tercio ca. primo
Scias q̄ canon maximus in curatiōe veneni est cōforta-
tio caloris innati et excitatio ipsius ad expellendū sicut fa-
cit tpiriaca. De tpiriaca vero et metridato simul dicit auicē-
na sexta quart. tractatu primo ca. de medicinis comunib⁹
ad venena. Sunt medicine q̄ cōtrarie sunt veneno quare
non permittūt ipsum peruenire ad cor et sunt sicut tpiri-
ca et metridatum. **¶ Textus. ¶**
Aer sit mundus habitabilis ac luminosus
nec sit infectus nec olens fetore cloace.

¶ Comentum.

In hoc textu notant quatuor circa electionē aeris habitabilis quorū primū est q̄ homo debet eligere aerē mundū. i. nō infectū vaporibus q̄ aer imūndus alterat cor scdm cōplectionē illius qd̄ sibi cōmiscet sicut innuit h' p̄ tertia tegni in cōmento illius canonis. **O**ia hec enī t. **S**cdm est q̄ homo debet eligere aerē luminosū: aer ei turbidus inducit i corpore tristitiā et pigritiē q̄ aer turbat' cōmiscet humores et turbidus ad cor peruenit q̄re ex ipso i humorib' grossi i turbidi generant spūs aīaz tristificātes i pigritiē inducētes. Nichil est ergo qd̄ magis iocundū facit hoīem atq; minus grauē q̄ in claro aere ambulare vel mane surgere. **T**erciū ē q̄ hō debet vitare aerē ifectū cuiusmodi est aer i quo fiūt strages cōiter enī i locis in qbus p̄cessit maxima hominū interfectio sequit' pestis et i locis vicinis. Aer enī infectus qm̄ inspirat inficit spūs i nro corpore. Quat' tū est q̄ homo debet vitare fetorē cloace. Et per hoc innuunt' ifectiōes particulares aeris cuiusmodi ē ifectio aeris latrinaz vel foueaz coquine vel locorū i quib' proiciunt' cadauera mortua et ossa mortuorū et aeris vicini aque in qua putrescit linū vel canapis. Aer enī taliter infectus ificit spūs nostri corporis et maxime cerebro nocet. Et hinc ē q̄ dicit auicēna scda primi dōtrina scda ca. scdo. Et aer qd̄ dum est tēperatus et clarus neq; substantia extranea cōplexiōi spūs cōtraria ei admiscet' est sanitatē efficiēs et ipsā cōseruās et cū mutat' cōtrariū sue operatiōis operat'. Et pro maiori declaratiōe p̄dictorū sciendū est q̄ aer necessarius est in regimine sanitatis dupliciter primo quidē propter refrigerationē cordis. scdo propter expulsionē fumosaz superfluitatū tribulatiū spiritū et caloz innatū sicut enī in exterioribus nos videmus q̄ ignis sine euentatiōe aeris suffocatur et extinguitur. sic etiam ymaginari debemus q̄ spiritus et calor innatus indigent aere ipsum nu

L d ii

triente conseruante et obtemperante. Obtemperatio igitur
caloris innati fit per aeris attractionē et eius depuratio
fit per aeris expulsionē. **Primū** quidē fit per motū attra-
ctionis et scdm per motū expulsionis si igitur aer attra-
ctus sit feridus et impurus corrumpit calor et spūs innat⁹.
Aer igitur debet esse bone substantie cui nō admisceat ali-
quid ex vaporibus nec fumolitate extranea. Non enī de-
bet esse aer turbidus nec nebulosus nec malis vaporibus
admixtus hic enī aer humores cōturbat et aīam cōtristat
vt dictū est. Et debet esse discoopertus celo et nō inter pa-
rietes et tecta cōstrictus et vt sit ad vnum dicere maxime
euitandus est aer inclusus et nō euentatus. Verū est ta-
men q̄ tēpore eppidimie in quo accidit aeris putrefactio
communis eligendus est aer inclusus. Vnde temporibus il-
lis bonū est manere in domibus et tenere fenestras clau-
sas ne aer putrefactus ingrediat: sed alias aer discooper-
tus melior existit. **Euitandus** est preterea in regimine sa-
nitatis aer cui miscentur vapores lacuū et profunditatum
aquā putridā cōtinentiū et oletū taliū qualia sunt caules
et euca et similia et arborū viscosarū malarū quales sunt fi-
cus et nuces. Amplius eligendus est aer in quo sufflant
venti ex terra alta vel equali. Et uultū etiā sollicitari de-
bemus q̄ aer nō excedat in aliqua qualitatū primarū scilicet
caliditate frigiditate humiditate et siccitate quod si for-
san contigerit obtemperetur per artē quātū possibile est.
Et ista colliguntur ab auicēna scda primi doctrina secūda
capitulo diuersis.

Textus.

Si tibi serotina noceat potatio vina
hora matutina rebibas et erit medicina.

Comentum.

In hoc textu ponit vñū documētū et est q̄ si quis ma-
le valuerit ex sumptione vini de nocte siue tēpore seroti-
no talis in crastino debet iterato sumere vinū. Vnde pota-

tio vini nocturna potest inducere ebrietatē siue litiū ma-
tutinā vel potest inducere supercalefactionē corporis. Si
vero inducat supercalefactionē corporis tūc maximus er-
ro: est de mane iterū sumere vinū qz est addere ignē igni.
Si vero homo incurrat ebrietatē cū aliquali nausea tunc
de mane bonū est sumere vinū qz ex sumptione vini de fa-
cili tunc puocat vomitus ex quo sequit mūdificatio sto-
machi. qua mundificatione facta de facili cessat nocumen-
tū ebrietatis et nausea. Et ppter ea cōsultat ppocras semel
in mense inebriari vt ex ebrietate puocet vomitus qui est
maxime preseruatiuus ab egritudinibus croniciis. i. lon-
gis et malis. Si etiā ex potatiōe vini nocturna ledat ali-
quis et hoc propter incōsuetudinē potādi vinū: tūc de ma-
ne pōt cōcedi vinū vt assuescat: et sic min⁹ ledit a lūptiōe vi-
ni. Acōsuetō enī minor fit lesio vt vult ppocras scda āpho-
rismi ibi. Ex mltō tpe cōsuetū ē. **Si** vero ex potatiōe
vini nocturna sequat litiū matutina illa est mēdola q̄ cu-
ratur potatiōe vini. magis tñ sedat potatiōe aque. Et qz
iam dictū est de lesione ex sumptione vini. Sciendū est q̄
homo debilis cerebri et etiā cuiuscūqz alterius cōditiois
summo pere cauere debet a frequenti ebrietate. frequens
enī ebrietas scdm auicennā tertia primi ca. de regimie aq̄
et vini inducit sex incōmoda ī corpore humano. quoz pri-
mū est corruptio cōplexionis epatis qz vinū superflue bi-
biū ad epar veniens vel superflue resoluit calozē ipsius
vnde amittit virtutē sanguificā et loco sāguinis generat
aquositates efficiētes p̄dopisim vel incēdit epar et humo-
res eius vñ generat lepra vel mania. Scdm est corruptio
cōplexionis cerebri propter assiduā eleuationē fumoz vi-
ni ad ipsū disponētū calidū cerebrū manie et frenesi et fri-
gidū epilentie litargie appoplexie et subeth. Terciū est de-
bilitas neruoz. Videmus enī bibulos iebriari solitos tre-
mere caput et mēbra nō solū in senio: sed etiā in senectute

Id iii

et iuuentute quandoq. Quartū est egritudines neruorum
sicut spasmus et paralis q. vinū superflue acceptū sepe
in stomacho acetū efficit quod valde nocet neruis. Sepe
quoq. cōuertit ex defectu digestionis in aquositates in di-
gestas q. neruos remolunt. Et sepe ducit hūores grossos
ad neruos quibus distēdunt vel cōtrahunt. Quintū ē ap-
oplexia ppter humiditates cerebri multiplicatas a vino
ita vt totaliter opilent vias spirituum aialium a cerebro i me-
bra. Sertū est mors subitanea dū scz sterēdo et dormiēdo
vie anhelitus multitudine vini vel humiditatu ex eo ge-
neratarū claudunt i ebris suffocat. Et licet vinū imode-
rate sūptū p̄dicta iducat nocumēta moderate tñ sūptū mē-
ta iducit iuuamēta. Tāgit enī auicēna ca. p̄allegato qnq.
elus iuuamēta. Primū est q. est bonus cibi penetrator in
toto corpore. i. facilē efficit penetrationē cibi cui immiscetur
ad oīa mēbra suis calore subtilitate et cōuēniētia in pprie-
tate occulta. Scdm est q. incidit fleuma et hoc suis calore
et subtilitate substātie i resoluūt ipm: ipsū coaptādo expul-
sionē vias aperiēdo et naturā cōfortādo ad expulsionem.
Tercū est q. inducit colerā rubeā in vrina i aliis euacua-
tionibus vt sudore egestionē et resolutionē insensibili. Et
istud intelligēdū est de vino subtili sub rubeo vel albo qd
vel debile sit ex natura sui vel fortiter limphatū. Alioquin
multiplicaret colerā per cōuersionē ipsius in eā et superca-
lesactionē epatis ab eo. Quartū est q. facit melācolia que
grossa est et tardī motus faciliter labi per canales propi-
os ab epate ad splenē et a splene ad os stomachi et tandē
a corpore cum fecibus exire et flectit seu reprimat nocumē-
tū melancolie propter cōtrarietate in cōplexione et modo
substātie et in effectibus. Nam melancolia frīscia pulil-
lanimitatē et auariciā parit. Vinū vero gaudiū audaciā
magnanimitatē et liberalitatē. Quintū est q. resoluūt oēs
modos seu species lassitudinis nisi multa caliditas extra

nea fuerit eis sociata quia vinū resolutos spiritus abūde reparat virtutē cōfortat humiditates relictas in musculis nēruis cordis et iuncturis tollit aut minuit. Et si fuerit opus humectatione vt in lassitudine arefactiua vinū velociter humectat dummodo limphet. Preter autē ista iuuamēta plurima alia iducit. **O**mnium enī velocit et subito nutrientiū est vinū calozē et spiritū naturalē confortat et totū corpus calefacit ingeniū clarificat: irā cōpescit: tristitiā remouet: libidinē incitat. Et sup oēs potus semicrudos humores digerit. Et vt sit ad vnū dicere vinū reddit hominē virilē et scdm animā et scdm corpus vnde ceteris paribus nō bibentes vinū sunt effeminati respectu bibentiū vinum. *u u u*

Textus.

Signit et humores melius vinū meliores
Si fuerit nigrū corpus reddit tibi pigrū
Vinū sit clarūq; vetus subtile maturum
Ac bene limphatū saliens moderamine sumptum.

Comentū.

Hic primo ponit vnū documētū de vino. Et est qd vinū melius meliores generat humores. Et causa est quia quāto massa humoz est melior tāto humores ex ea geniti meliores esse debent. Deinde subdit qd vinū nigrū inducit pigritiā in corpore. Et causa est quia vinū nigrū grossius et terrestrius est reliquis ergo spiritus ab eo geniti grossi sūt. **I**ntra aliā auctoritatē galieni prius allegatā. Quicquid de aliqua re dissoluit ei vnde dissoluitur necesse est vt assimilet. Spiritus autē grossi faciunt corpus graue siue pigrū. Deinde ponunt septē documenta circa electionem vini. primū est qd debet eligi vinū clarū. **T**ale enī qd subtile est spiritus subtiles et claros generat. Scdm est qd debet esse vetus. i. nō nouū. **N**ouū enī vinū siue muſcū ceteris paribus facilius inebriat fluxū bētris prouocat atq; colic-

cam inducit. & cetera accidētia possēt? dicēda ibi. Impēdit
vrinā. Nec ē intelligendū qd vinū debet esse oīno beē? tale
enī scdm auicennā tertia primi. ca. de regimie aque & vini
est qm̄ medicina et nō licet potus. i. magis inest ei virtus
alteratiua corporis ad caliditatē & siccitatē: qd virē? altera
bilitatis a corpore per op? nutritiōis. & est pauci nutritiōis.
quia est spoliātū a fece & viriditate quā prehauit et pe-
ne ignem factū pp̄t quod in aggregatore scribit. ca. de vi-
te autoritate galienī qd ē calidū & siccū in tēcio gradu. Ter-
ciū est qd vinū debet esse subtile. Subtile enī vinū multos
spūs pcreat: atq; subtiles. grossū autē grossos. Quartū
ē qd vinū debet esse maturū & nō stipticū. Vinū enī stipticū
abscindit om̄s species euacuatiōis. vt vult galien? in co-
mento illius canoīs. tertia particule regimīs acutorū. Sci-
endū etiā. &c. Et ergo nocet corporib? indigentib? euacua-
tione per vrinā & om̄ibz mēbris supioribz. vt ibidem etiā
dicit galien?. Verū est tñ qd vinū stipticū cōueniens ē infir-
m itatibus accidētibz in intestinis. vt ibidē dicit galien? et
etiā supius dictū est. Remouet tñ stipticitas a vino p m̄-
tam cōmixtionē aque. vt ibidē etiā vult galien?. Quintū
est qd vinū debet esse limphatū qd per hoc remittit vinū a
sua fumositate: & sic minus inebriat. Et istud verū est de
vino subtili. Vinū tamen grossū si limphet citius inebri-
at qd per hoc subtiliat et magis fumosum efficitur. Et de
isto vino intellexit auicēna qm̄ dicit tertia primi. ca. de regie
aque et vini. qd vinū limphatū citius inebriat qd vinū pu-
rum. Sextū est qd vinū debet esse saliens cū ppinat. et est
vna de cōditionibz boni vini prius dictis. Septimū ē sup-
rum ex cōdicionē bibētis & nō vini. et est qd vinū debet tem-
perate sumi. quia tēperate sumptū acuit ingeniū. et idu-
cit iuamēta prius narrata. Ex predictis om̄ibus cōclu-
di potest qd vinū eligibilius et melius in sanitatis regimi-

ne est vinū mediū seu equale inter vetustatē et nouitatē
et est clarū ad rubedinē trahens. bonū habens odorē et eq̃-
lis saporis quod nec acre nec acutū nec dulce sit quod nō
fumosū nec grossū nec valde subtilē. sed ad subtilitatē
declinās. quod etiam inter fortitudinē et debilitatē obtinet
mediocritatē. qđ etiā nō creuit in saxosis et lapidosis mō-
tibus. nec in terra simpliciter plana et arabili. sed in terra
montuosa versus meridiē discooperta. et in regione non
nimis calida neq̃ nimis frigida. Et ista partim colligunt̃
ex auicēna tertia primi. loco p̃allegato. **C**irca regimē vī-
ni quo ad etates notande sūt tres regule. quas ponit auicē-
na tertia primi. loco allegato. **P**rima est qđ dare vinum
pueris in potu est sicut ignē addere igni in lignis debilib⁹
eo qđ pueri vehementer rari sūt: et de facili inflamabiles
ppter abundantia sui. calor is innati et sunt debili⁹ ner-
uor̃ et debilis cerebri quare ledit eos multipliciter vinū.
et inflamatiōe facili. et percussione cerebri. et nervor̃ sua pe-
netratione facili. et effumatione copiosa. Cum igitur
pueris vinū in potu datur calor eius inflamabilis calori
pueri inflamabili additur in corpore pueri quod est pau-
ce resistentie sicut debile lignum vel arundo sicca vel sti-
pula arida ante faciem ignis. **S**ecunda regula ē qđ leni
potest dari vinū in potu quantum tolerare potest sine no-
cumento scilicet quantum appetit appetitu naturali et re-
gulato. Sicut enī veteres ocree aride et rugate renouan-
tur oleo leniuntur et applanantur: sic corp ora senum p otu
vini electi sicut vini beuēlis. Senes enī frigidi sunt et a
bino calefiunt. et habent spm̃ tristem et abundantē me-
lancoliis. sed vinum exhilarat eos et melantolias repri-
mit. comun iter male dormiunt. vinū vero prouocat in
eis somnū. Ad opilationes proni sunt quas vinum ape-
tit et eas prohibet. Et sic sicut vinum est pueris contra-

riſſimū ita ſenibus vtiliſſimū. Tercia eſt q̄ vinū tempe-
rate dandum eſt iuuenibus. temperate quidem ſecundū
menſuram quantitatiuā & decentem limphationē. Licet
enim iuuenes ſint calidi ſicut pueri: tamen habent mē-
bra ſolidiora neruos et cerebrum fortes quibus potenter
reſiſtunt nocuentis potus vini. Conſequentur etiaꝫ ex
potu vini ſobrie ſumpti iuuamenta plurima videlicet e-
ductionem colere corporale robur et ingenii acumen. abū-
dantium ſpiricum ſubtiliū et paruioꝝ. A

Textus.

non ſit acetola ceruiſia ſed bene clara.
De validis cocta grana ſatis ac veterata.

Comentum.

In iſto textu ponūtur quinꝫ circa electionem ceruiſie
quoz primū eſt q̄ debet eligi ceruiſia non acetola. quia a-
cetola nocet ſtomacho. Acetum enī nocet neruis ſcđm a-
uicennā in pluribus paſſibus. Jam ſtomachus eſt mem-
brum valde neruoſum. et hoc quo ad eius officiū. Secū-
dum eſt q̄ ceruiſia debet eſſe clara. quia turbida opilat at
q̄ calculoſis nocet nimīū impinguat ac inflationem idu-
cit atq̄ breuitatem anhelitus. et eſt multoz fleumatū
generatiua. Terciū eſt q̄ debet eligi ceruiſia de bonis gra-
nis nō corruptis. ſcilicet de optimo ordeo tūtico ſiue aue-
na. quia quanto grana ſunt meliora: melior ex eis gene-
ratur humor. Quartum eſt q̄ ceruiſia debet eſſe bene coc-
ta. quia melius digeritur & amicabilius a natura recipit.
et nocumenta que proueniūt ex bibitione eius meli⁹ to-
lerātur. Ceruiſia enī non bene cocta: ventoliſitates in ven-
tre inducit tortionem inflationē atq̄ colicam. Quintū eſt
q̄ ceruiſia debet eſſe antiqua et a ſecibus mūdāta nō nimī-
um recens. Recens enī ceruiſia ioucit eadē nocumenta q̄
ceruiſia non bene cocta et cū hoc de ſe facillime inducit ſtrā

guriam

Textus.
De qua potest stomachus non inde grauetur.

Comentum.

Hic ponitur vñ documentū circa vsum ceruiciæ. et est qd vtens ceruicia debet ea vti temperate sic qd nō grauet stomachus vel iducatur ebrietas. Ebrietas eni que ex ceruicia puenit deterior est ea que ex vino ē et magis durās cum de ceruicia fumi et vapores eleuati ad caput sūt grossi quare minus resolutibiles sunt qd qui ex vino eleuantur. Et est hic sciendum qd in principio prandis vel cene ceteris paribus vtilius est incipere suum potum a ceruicia qd a vino. Cuius causa est quia in principio mense corpus est famelicū. et sic stomachus ante principiu sumptionis cibi famelicus erat et sic traxit supfluitates a mēbris. Si ergo vinū in principio mense daretur ex quo natura maxime trahit vinū. quia de se maxime nutritiuū ille supfluitates scilicet a stomacho tracte simul cum vino ad partes corporis traherentur. sed natura nō ita auide trahit ceruiciam. Similiter ceruicia lauat hūores adherentes orificio stomachi. Et ppter illam causā. medici consulunt qd i maxima fame debeat prius prouocari vomitus qd cibis sumatur vt ille supfluitates a stomacho famelico tracte euacuet ne cōmiscēat cū chilo. Similit timēs sitim ex nimia potatione vini debet bibere ceruiciā. Ipa enī siti mēdolosam reprimat.

Textus.

Temporibus veris modicū prandere iuberis.

Sed calor estatis dapibus nocet imoderatis.

Autumni fructus caueas ne sint tibi luctus.

De mensa sume quantū vis tempore brumæ.

Comentum.

In hoc passu determinat de q̄titate cibi sumendi secūdum diuersitatē temporū q̄tuor anni que sunt ver estas autumnus et hyems. et dicit text⁹ primo q̄tpe veris debem⁹

modicū prandere. i. paucū sumere cibū. Et idē vult auicē
na scda primi doctrina scda ca. vi. i. tertia primi doctrina quā
ta ca. de regimie tēporū cū rectificatiōe aeris. Et ratio hu
ius est vt ibidē etiā vult auicēna qz tpe hyemis ppter gu
lilitatē exercitiū prauitatē et resolutiōis phibitiōē mul
tiplicant hūores crudī i maxime fleumatici q ppter ppor
cionalitatē tēpis tūc maxie generāt et illi in interiorib⁹ corpo
ris quoadunāt ppter frigus circūstās. Ver autē lupuent
ens illos humores crudos in interiorib⁹ quoadunatos eli
quat et facit eos currere p totū corpus qre natura tūc mul
tū occupat circa digestiōē eorū. Si ergo tpe veris daretur
magna quātitas cibi natura a digestiōe taliū hūorū fleu
maticorū ipeditet et diuerteret qz p illos hūores i magnā
quātitatē ciborū nimīū grauaret. Et sic tales humores in
corpore manerēt indigesti: et currentes ad aliqd mēbrū illic
egritudinē iducerēt. Et ergo sūmopere cauere debemus a
magna quātitate ciborū i vere qz diminutio ciborū tali tpe
est vnū de maxime preleruātibus ab egritudinibus veris
vt vult auicēna scda primi loco prealiegato. Et istud qd
dictū est maxie veritatē habet de mēdio et fine veris i nō
de initio eius qz initium eius hyemi assimilāt qre tūc hō po
test nutriri sicut in hyeme. Et istud etiā intelligendū est qn
ver iuenit corpus repletū hūorib⁹ fleumaticis crudis. Si
enī ver inueniat corpus tēperatū i hūorib⁹ cibis i eo dan
dus est scdm mēsurā caloris inati i resolutiōē q fit a cor
pore qz tūc ablata ē causa qre diminueret cib⁹. Et istud vo
luit ppocras prima amphorismorū dū dixit verres hyeme
et vere calidissimi sunt natura et homini longissimi. In his
igit temporibus oblatiōes plures dande sunt et eninna
tus calor est multus nutrimento igit indigent ampliori.
Scdo dicit q nimia sūptio cibi nocet in estate. Cuius cau
sa est qz tunc tēpis digestiua virtus est debilis cū spūs et ca
lor innatus q sunt instrumentū virtutū multū sunt debi

les sparsi et resoluti ppter calorem extrinsecū vehementē
trahentem eos ad exteriora. et ergo multus cibus nō pos-
set digeri. Et circa istud sciendū est q ppter vehementiā
resolutionis humiditātū tam substantialiū q nutrimen-
taliū corporis in estiuo tpe grossior et maior cibus exhibē-
dus esset si virtus sufficeret ad digerendū talē et tñ. sz qā
nō sufficit vna vice multū digerere cibū: parum et sepe de
eo dandū est iuxta illud galieni prima amphorismoz co-
mento illius canonis. Et quibz semel aut bis dicētis. In
estate cibus multociens erit dāus et parū multotiēs qā
indiget ppter sepiā dissoluitionem. parū prop̄ virtu-
tis defectionē. Et licet in estate parū de cibo sit dandū mē-
tum tamen de potu potest dari cum tūc resolutio maxia
fiat et desiccatio corporis et eleuatio caloris sup humidū
et plus sitiat homo q alio tpe. Verū est tñ q potus vini i
p̄cipue vinosi puri minuendus est. quia tale vinū est facili-
ter inflamabile et calorem iā acutū estu violento excāde-
scere facit. et ergo si bibat vinū miscenda est multa aqua
et dimittat vinū vetus et forte. Tercio dicit q in autūno
debemus cauere a fructibz saltem illi? tps ut vuis persi-
cis ficubz et similibz vel saltē nō multū de eis comedere.
quia tales fruct? generāt sanguinē dispositū ad putrefac-
tionē ppter ebullitionē quā in corpore i hūoribz faciū et
maxime si fuerit in stomacho imūdo vel in cacochimico
corpore recepti. qle corp? i autūno sepi? occurrit. Et sic mā-
le tūc accidunt egritudines scilz variole morbilli i pestilen-
tes. pro maiori tñ noticia regimīs cibi et potus tpe autū-
ni sciendū est q tpe autumnī debet euitari fames i sitis i
repletio multi cibi in vna hora. ut vult rasis q̄to alinan-
soris ca. de regimie corporis scdm tpa. Vinū p̄terea quod
bibit pe autūni vehemēter est limphandū ut corpus hu-
mectet et calorem reprimat sed non superflue debet limpha

ri in tñ quāntū in estate neq; supflue debet tñc bibi quia
tñc natura debilitata nō sufficeret ipm regere i digere i
nimis limphatū calorē obtūderet i multiplicaret vētōsita
tes quib⁹ colica generari posset. **Quarto** dicit q tpe hpe=
mali debem⁹ sumere cibū tñ qntū volum⁹. i. plūq; cetis
tpibus. Et idē vult aui cēna tertia primi loco palleгато. i.
galienus in comēto illi⁹ āphorismi prime particule āpho=
rismoꝝ. Et quib⁹ semel aut bis vbi dicit. In hpeme mult⁹
cibus i paulatim est dādus. Et rō hu⁹ est qā calor nōstri
corporis in hpeme ē fortissim⁹: tum qā vni⁹. Tum quia
fortificat⁹ p antiparistatim. i. iuxta positionē sui cōtrarii
videlz frigiditas aeris nrā corpora circūdāctis. Et istud ve
rū est i corporib⁹ robustis i carnosiss: i nō in raris et debili=
bus. qā in talib⁹ corporib⁹ frigus intensū hpemis nō con
fortat calorē sed magis debilitat. Et istud innuit ppocras
pīa āphorismoꝝ dicēs. Vētres hpeme i vere calidissimi sūt
natura i somni lōgissimi. In his ergo tpibus oblationes
plures dāde sūt etenim inat⁹ calor ē mult⁹ nutrimento igit ā
pliori indigēt. Et ex isto etiā sequit⁹ q nutrimenta grossio=
ra i durioris digestiōis cōueniūt hpeme q̄ aliis tpibus qz
calor est fortior. Vinū aut quo vtendū ē hoc tpe debet esse
roseum nō albū cū aqua pauca. **Notandū** hic q licet cōsi
deratiōe habita ad fortitudinē caloris i digestiue virtutis
in hpeme grossiores i dēiores cibi cōueniāt. quia tñ corpo
ra tñc disposita sūt ad opilationes i repletiōes ex fleuma
te plurimo nec ab eis resolutio multa fit a cōtīnente tuti
us est vti tñt mediocrib⁹ cibis inter solidū i rarū: grossū i
subtile sicut carnibus edi vituli mutonis lucis percis et
cancriis. Et vtentib⁹ grossioribus cibis. vt boue porco cer
uo conchis ostreis carpis. i. similibus expedit vnica come
stione in die cōtētentur vel vtantur sepe rebus diureti
cis et aperitiuis. vt petrosilino nasturtio apio i similib⁹

et forti vtantur exercitio.

Textus.

Salvia cum ruta faciunt tibi pocula tuta.
Adde rose florem minuit potenter amorem.

Comentum.

In hoc passu ponuntur duo remedia corrigentia potum malum. quorum primum est salvia cuius folia imposita potui corrigunt maliciam potus sua proprietate. et etiam in se habent virtutem confortandi nervos et cerebrum quibus confortatis melius resistunt malis fumis recipiendis qui proueniunt ex malo potu. Secundum est ruta cuius etiam folia integra absque eorum alia contritione debent potui imponi. quia sua caliditate et proprietate corrigunt maliciam potus. Et de ruta quomodo valet contra venenum prius dictum est ibi. Alea nux ruta. postea subdit textus quod istis duobus predictis potest addi flos rose. Et hoc maxime debet intelligi de rosa rubra que sua aromaticitate existente in eius superficie. et similiter sua stipticitate corrigit maliciam potus.

Textus.

Nausea non poterit queque becare marina.
Antea cum vino mixtam li sumpserit Nam.

Comentum.

In hoc textu ponitur unum remedium contra nauseam seu vomitum peruenientes trans fretatibus non consuetis dicens. quod ille qui debet trans fretari antequam navem itret debet aliquibus diebus miscere aquam marinam suo vino. Et istud est remedium per diuitibus. Quod si pauper fuerit debet potare aquam marinam. ut facilius nauseam euitet. Et causa huius est quia aqua maris calledinem habet. et sic sua calledine et stipticitate quod consequitur calledinem orificium claudit. et per hoc vomitum impedit. Et circa istud est notandum quod sicut vult auicenna tercia pars primi capituli de regimine iter agentis in mari. viator

in mari nō debet multū conari retinere. vel cōpescere a p̄-
cipio nauseam vel vomitū: sed dimittat vomitus ip̄ius
cōtinuari: donec per ip̄m fuerit bene purgatus. hoc enī p̄-
seruat a multis egritudinibus: et nedū p̄seruat p̄mo etiā
curat vel alleuiat graues et magnas egritudines. vt le-
p̄ram p̄dropisim appoplexiā frigiditatē stomachi et eius
inflationē put vult anicenna terciā primī doctrina scda.
ca scdo. Si tamen vomitus viatoris in mari supfluxerit
sic q̄ vehemēter debiliet ip̄m restringendus est comestioe
fructuum s̄ipticorū et acetosorū. sicut sunt citonia et ma-
ciana acetosa vel poma de capenduto et mala granata a-
cetosa. quibus orificiū stomachi confortatū depellit hūo-
res inferius. et stomachus etiā cōfortatus ab his hūmo-
res repellit effluentes ad eum ex agitatioe ab vndis. Vel
potest semen ap̄i torrefactū bibi cum vīno vel abl̄ intū
potest comedi aut bibi. Et similiter panis assatus et infu-
sus in vīno bene redolente comestus valet ad idē. Et vni-
uersaliter valet nutritio viatoris in mari ex cibis acetosis
confortatibus os stomachi: et phibentibz vapores et fu-
mos ascendere ad caput. sicut sūt lentes cocte in aceto vel
in succo v̄ue acerbe.

Textus.

Salvia. sal. vinū. piper. allea. petroselinum.
Ex his fit salsa nisi sit cōmixtio falsa.

Comentum.

In hoc textu ponitur modus faciendi salsamentū cō-
mune si in mensa deficient salsamenta specialia. Et pro
illo ponūtur quinqz. ex quibus potest fieri salsamentum
primū est salvia. qua fit condimentū in assatione auge si-
ue decoctione. vniuersaliter enī auge assate siue porcelli
salua implent vt humiditates supflue siue viscositates
extrahātur. et odor saluie auctis aut porcellis immaneat.

Post affationē tamen salvia eici debet: nō comedi. Simi-
liter ex salvia fit cōdimētū comestibile a rusticis vel comu-
nibus i comestione auge. terūt enī alleum cū salvia ad au-
ferendū aliqd caporis allei. Scdm ē sal cū vino et ē salsamē-
tū diuitū siue nobiliū. Ipsi ei deficiēte sinapio vel veruto
ponūt i n salsario vinū cui modicū salis admiscēt. Terciū
est piper: et est salsamentū rusticorū. Cōmiscēt enī piper cū
sabis: et pilis. Similiter etiā ex pane asso cū ceruicia vel bi-
no et cū pipere fit salsamētū nigrū ad modū pultis. quod
piper dicitur et hoc super effūdunt carnibus aut piscibus.
Quartū est alleū ex quo etiā fit salsamētū rusticorū: miscēt
enī cum molli caseo et lacte terendo alleū et sic comedunt
cum cibo siue asso siue elixo siue salso siue dulci et cū ouis
duris. Quintū est petrosilinū ex cuius foliis cōtusis cum
veruto vel albo vino fit viridis salsa cū assis comestibi-
lis. Et circa istud est notandū qd salsamēta siue salse diuer-
sificant primo scdm tēpora. Temporibus enī calidis decli-
nant salse ad frigus vel paucam caliditatē. tēporibus ve-
ro frigidis ecōuerso. Materia igit salsarū in estate sit ver-
iutū vel agresta de sūmitatibus vitis vel acetū: succus li-
monū vel citrāguloꝝ vel granatoꝝ cū zuccara et aqua ro-
sarū. Et interdū in sallis q̄ fiunt in estate potest addi ali-
quantulū serpilli et petrosilini ad obtemperādū frigidita-
tē predictoꝝ. Materia vero salsarū cōpetentiū tēporib⁹ fri-
gidis sunt sinapiū cruca zinziber piper cinamomū gario-
fili allea salvia menta serpillū et petrosilinū vinū aq̄ car-
niū acetū nō forte led propinquum nature vini. Et in tem-
poribus mediocribus sunt mediocris caliditatis et frigidi-
tatis. Secundo diuersificant ratiōe cibarioꝝ pro quibus
fiunt. Nam alia et alia cibaria indigent aliis et aliis sallis
sicut sciunt dominorū coci. Outonū enim et similiter vitu-
lorum et capriolorum salsa conueniens est salsa viridis.

le i

In estate quidem ex aceto et agreſta cum paucis ſpecieb⁹
et ſine alleis cum petroſilino zinzibere albo et agreſta et
pani aſſo infuſo in aceto vel agreſta. In hyeme fit eadem
ſalla cum pluribus ſpeciebus et paucio alleo et optimo vi
no et pauca agreſta vel poteſt ſufficere ſinapiū et eruca.
Salla autē pro carnibus bouinis elixis eſt piper bullituz
quod fit ex pipere et pane aſſo et aq̃ carniū et pauca agre
ſta. Iſta eadē ſalla eſt ſatis cōueniens carnibus porcine
in hyeme. Poſſunt etiā carnes porcine comedi in eſtate cū
aceto et petroſilino in principio refectionis. Si autē pre
dicte carnes paſtillent et ſpecialiter bouine et porcine: in
hyeme quidē apponat cepe albū cū puluere ſpecierū dolci
in parua quantitate: in eſtate vero ſine cepis et cū veriuto
vel poſſunt apponi cepe parue et in pauca quantitate
Si autē paſtillatura ſit ex carnibus ſubtilioribus nō ap
ponatur cepe ſed in eſtate lac amigdalorum cum veriuto
et paucio puluere ſpecierū dolci et in fine poteſt apponi
ouum conquaſſatū cum agreſta ſed in hyeme loco agreſte
ponit vinū et plus de ſpeciebus. Aſſature autē cuniculoꝝ
et pulloꝝ iuuenū cōueniēs eſt ſalla in qua eſt cinamomū
et mica panis cū agreſta quidē in eſtate et cū vino in hye
me. Aſſature autē porci ſalla cōueniēs eſt liquor deſcēdēs
conquaſſatus cū optimo vino et cepis in hyeme et in eſta
te viridis ſalla ſuperius nominata. Aſſature autē faſcia
noꝝ et columbaꝝ et turturū nulla alia ſalla indigent ni
ſi ſale. Caponū autem et galinarum elixatoꝝ cōueniens
ſalla eſt aqua decoctionis eoꝝ cum aliquo antulo pulueris
ſpecierū dolci et precise ſi in predicta decoctione addat ſal
uia pſopus petroſilini et hoc in hyeme et in eſtate ſufficit
ſola aqua cū aliquātulo ſucci ſummitatum vitis. Sed p
ſalla caponū et galinarum pinguium paſtillandoꝝ nichil
penitus eſt apponendum niſi aliquātulum pulueris ſpe

cierum: in fine agresta supradicta in estate: optimū vīnū
in h peme. pisces vero quāto sunt grossioris carnis et diffi-
ciliores digestionis et maioris superfluitatis et humidio-
ris nature tanto indigent salis calidioribus et acutiori-
bus et hoc etiam verum est in carnibus. **a**

Textus.

Si fore vis sanus: ablue sepe manus
Lotio post mensam tibi confert muncra bina
Mundificat palmas et lumina reddit acuta

Comentū.

In hoc textu ponuntur due comoditates proueniētes
ex lotione manū post cibum sumptum. prima est qz per
hoc palme manus mundant. secunda est quia reddit lu-
mina acuta. i. prodest oculis. et hoc maxime per accidens
quia manus sunt instrumenta mundandi oculos quare
multū cōfert eas esse mundas. Et de istis comoditatibus
dictum est etiā prius ibi. Lumina mane manus.

Textus.

Panis nō calidus: nec sit nimis inueteratus.
Sed fermentatus. oculatus sit bene coctus
Modice salitus. frugibus validis sit electus
Non comedas crustam colerā quia gignit adustam
Panis salatus. fermentatus. bene coctus
Purus sit sanus. qui nō ita sit tibi vanus

Comentū.

In hoc textu ponuntur duo vitāda circa electionē panis
primū est caliditas. Non enī debet panis comedi calidus
panis enī calidus est humane nature nociuus. Juxta il-
lud Auicenne scōdo canonis ca. de pane dicētis. Non come-
dat calidus sicut est. panis enī calidus nō est apud natu-
rā receptibilis et acceptio eius qui est de forno et reliquorū
sibi similiū est mala. Et ratio est qz talis panis multū opi-
lat. Et postea iterū dicit auicenna. panis calidus sitim fa-

cit sua caliditate et natus propter suam humiditatem vaporosam et est velocis digestionis et tarde descensionis. Et quantum iste panis calidus non conveniat in regimine sanioris quo ad esum: odor tamen panis calidi multum confert. refectit enim incopizantem et possibile est aliquos homines vivere ex odore panis calidi. Secundum est quod non debemus comedere panem diu pistum siue muscidum quia talis panis non est conveniens pro nutrimento nature humane: exsiccat enim corpus ac humores melancolicos generat. et ex isto relinquitur quod panis non debet esse calidus nec vetustate induratus sed priori die coctus. **P**ostea in textu ponunt quinque conditiones panis electi: quarum prima est quod panis debet esse fermentatus bene. Et istud vult galienus primo alimentorum causa. secundo dicens. Optimi autem panum pro digestionem sunt qui maxime fermentati et qui assationem habuerunt a commensurato igne in clibano. Et iterum eodem causa. dicit. qui vero penitus in fermentatus est nulli utilis est. Et secundum avicennam secundo canonis causa. de pane. panis habens parum fermenti plurimum est nutrimenti sed eius nutrimentum opilat nisi illos qui sunt plurimum exercitii. Secunda est quod panis debet esse oculatus. id est perosus: per hoc denotatur quod viscositas eius est ablata. Verum est tamen quod iste panis secundum avicennam loco preallegato de locis est penetrationis: minoris nutrimenti et deterioris sicut est panis opirus qui est plurimum furfuris. **T**ercia est quod panis debet esse bene coctus quia panis male coctus male digestionis est et stomacho gravedinem affert. Et avicenna secundo canonis loco preallegato dicit. Et ille qui non bene decoquitur est plurimum nutrimenti sed eius nutrimentum opilat nisi illos qui sunt plurimum exercitii. Et panis de patella est huius generis: eius namque pars interior raro decoquitur bene. Quarta est quod panis debet esse temperate salis. Nimirum enim dulcis opilat et nimirum salus exsiccat. Moderata tamen salus optimum nutrimentum prebet dum tamen cetera conditiones assint. Quinta est quod sit

factus ex optimis granis videlicet ex optimo tritico & sana messe collecto. Deinde subdit textus q nos debemus cauere ab esu cruste panis q illa generat colerā adustā siue humorē melācolicū ex quo enī ipsa adusta et sicca est humor ab ea genitus adustus erit et siccus et propterea nobiles q natura colerici sunt deponere faciūt superiorē crustā panis ac inferiorē quos pmitāt prelati ac delicioſi. Eligat igit mica panis q est melioris maioris et velocius nutriti tē crusta. Verū est tñ q aliquādo cōuenit sanis habentibus stomachū humidū et volentibus demacerari et in fine comesttionis plus cōpetit. Iuuat enī cibi descensuz et cōfortat orificiū stomachi. Postea in duob⁹ vltimis verbis innuit q panis bonus debet habere istas quinq; cōditiones scilicet q sit salitus fermentatus bene coctus purus id est de mundis granis et sanus. i. de granis sana messe collectis. et istas cōditiones partim innuit auicēna loco preallegato dicens. Oportet vt sit panis mūdus salitus massā habēs cōfectā fermētatus coctus bene & vna nocte permanens. Et circa istud est sciendū q si querat nutritio maior et prior mundificet panis a furfure et si velimus ventris subductionē aliquale dimittamus aliquaz partē fufuris. fufur enī parū nutrit et ven trē subducit et farina econuerso.

Textus

Est caro porcina sine vino peior ouina
Si tribuis vina tunc est cibus et medicina.

Comentū

In hoc textu cōparat autor carnē porcīnā carni ouīne dicens q caro porcina sine vino minus sana est ouina tamen si caro porcina sumat cū vino ipsa est optimū nutritiū et medicinā prebens q multū humectat et hoc intelligendū est maxie de porcillis assis siue de apris optime preparatis. Et circa istud est sciendū q carnes porcine qbus

e iii

rustici et cōmunes vtuntur quādo videlicet sunt felle vel
cole vel fumo exsiccate nullo modo saniores sunt carni-
bus ouinis ceteris paribus siue cū vino siue sine vino su-
mant. Sed istud dictū veritatem habet de carnibus por-
celloꝝ affatoꝝ vel de carnib⁹ aprinis modo predicto.

Textus.

plia porcoꝝ bona sunt: mala sunt reliquoꝝ

Comentū.

In hoc textu cōparātur omnia porcoꝝ omnia reliquoꝝ
rūbrutoꝝ et dicit textus q̄ omnia porcoꝝ. i. intestina pre-
ua lent quo ad esum intestinis alioꝝ brutoꝝ. Cuius ratio
pot est esse ista. quia pauca intestina comedimus nisi illa q̄
replentur sanguine vel que sunt aialiu multū pinguium
cūsmodi sūt porci. Iā solus sanguis porci ppter suā cō-
plexionē et similitudinē complexionis cū natura huāna ē
sanguis quo omnia siue intestina implentur. Et similiter
porci facilius ipinguantur q̄ aliquod alioꝝ brutoꝝ: ideo
magis sumimus intestina porci q̄ alioꝝ brutoꝝ.

Textus.

Impedit brinam mustum. soluit cito ventrem
Epatis emfraxim. Splenis generat lapidem q̄.

Comentū

Hic ponuntur quinqz nocumēta puenientia ex potatio-
ne noui vini vel musti. Primū ē q̄ mustū ipedit brinā et
hoc potest itelligi dupliciter primo qz mustū grossū ppter
suā grossitudinē ex fece admixta opilat ip̄z epar siue ip̄os
renes sic q̄ brina de facili nō p̄t h̄re suū cursū. Scdo ipedit
brinā quo ad debitū ei⁹ modū sicut facit mustū renēre ali-
quod et quedā alia vina subtilia similiter qz est aliqd mu-
stū renēre cuius feces sunt mordicātes et dū ip̄m venit in
vesica ille partes terrestres nitrose mordicāt vesicā et co-
gunt brinare sine ordine debito et modo cōsuetō. Scdm
est q̄ soluit vētrē. Et ratio est quia abstergit viscera nitro-

litate sine falfedine fue fecis et ſtimulat ea ad expulſionē.
primo propter mordicationē fecis. ſcdo propter multitu-
dinē ventofitatis quā inducit tale vinū ſiue muſtū.tercio
lubricādo cito inferius per viā indigeſtibilitatis et graua
minis ſtomachi quare ſtomachus ſe relaxat et porta nariū
oppreſſus aperit. Terciū eſt q̄ muſtū nocet bone cōplexi
oni epatis qz opilat ipſū propter imixtionē plurimā fue
fecis et perducit ad diſſenteria epaticā propter inflationē
eius qua debilitat epar. Et iſtud vult auicenna terciā pri-
mī ca. de regimine aque et vini. Et ſic etiā iducit cachecia
ſiue malam diſpoſitionē coloris et malas inducit egritu-
dines epatis ſcilicet diuerſas ſpecies poropiſis. Quartuz
eſt q̄ muſtū nocet ſpleni et diſpoſitioni eius propter eādē
cauſā que dicta eſt de epate qz opilat ſplenē et ſic iducit du-
ricie eius. Quintū eſt q̄ muſtū generat lapidē et maxime
illum qui in renibus eſt qui rubeus eſt de ſacili frāgibilis
cauſa opilationis quā facit et groſſitudine fue ſubſtantie.
Et iſtud verū eſt de muſto vinoꝝ muſtū dulciū nō haben-
te feces nitroſas et mordicātes. Muſtū enī habēs feces ni-
troſas et mordicātes magis impedit lapidē quia multuz
facit brinare ſicut muſtū aliquod renenſe facit apparere
arenulas in brina ſiue granelā quia facit muſtū brinare
Multa enī brina ſua lotionē abſtergit arenulas adheren-
tes que cum ea expelluntur.

Textus.

potus aque ſumptus ſit edenti valde nociuus
Infrigidat ſtomachumqz cibum nitiū fore crudum.

Comentum

Hic ponunt duo documenta proueniētia ex potu aque
et hoc quo ad edentē. primum eſt q̄ potus aque nocet ſtoma-
cho edentis. Cuius ratio eſt qz ipſū infrigidat et relaxat et
maxime deicit appetitū cibi. Secundū eſt q̄ potus aque cū
ſumit̄ cibus impedit digeſtionē cum cibū ſumptū icrudet

Et istud vult auicenna tertia primi ca. de regimine ei⁹ qd
comeditur dicens. neq post ipm scilicet cibū multa biben
da est aqua: que inter ipm scilz cibū et corpus stomachi se
parationē faciat: et ipm natare faciat. Et ca. de regimine
aque et vini dicit. Et cū natura in digerendo nutriēs stu
deat facietate aque iā pcedente sufficiēter. i. si pcellerit sa
cietas aque sufficiens ad bonā cibi pmtionē: aqua behe
mēter est impediens supple digestionē inchoatam. Et idē
vult auicēna scda cantice. tractatu primo. ca. qto. dicens
Est etia bītādus potus aque in mensa nisi rōne adherē
tie et tarditat' s descensus bucelle. **N**on est etiam sumen
da aqua cum cibo. Et auerrops in comento ait. Causa q
dem huius est. qm cum sumitur aqua sup cibū prius q sto
machus calefecerit ipsum in frigidat ipm et in crudat. Et
etiam causa quare supnatet cibus. sumptus in stomacho
et quare etiam nō adherat et vniat eidē q cōterat ipm si
cut exigitur. Actio nāq stomachi sup sumptum cibū fit
cōterendo coquendo simul. vnde sicut cū infūdītur simul
et in magna qtitate aqua in olla ppter quod tardatur ci
bi decoctio in eadem: sic etiam cōtingit idem ipsi stoma
cho. Et istud maxime verificat de potu multe aque. Mo
dica enī quantitas aque frigide suggendo sumpta potest
cōcedi ante descensum cibi vt per eam cōpleatur cibi descē
sus ad inferiora. et hoc si sitis infestauerit et bibere coege
rit. Nā modica quācitas aque frigide pdicto modo sump
ta stomachū alleuat et colligit. Alleuat quidē a siti. alle
uiat etiam cooperādo ad descensum cibi. Colligit aut sua
frigiditate coadunās partes stomachi. Et istud colligitur
ab auicēna locis palleгатis. **N**otadū q quis in sitis ex
tinctione aqua sit cōuenientior potus q vinū. tamē omni
bus cōsideratis vinū est potus cōuenientior in regimine
sanitatis q aqua. Nam dato q in sitis repōtione que ē ap

petitus frigidi et humidī aqua vniuersalit̃ melior sit quā
frigida et humidā. naturaliter tñ in cibi p̃mixtiōe et eiūō
delatione ad partes corporis extremas vinū p̃ualet aqua
Nam vinū rōne sue subtilitatis in substantia et actione sub
tilius cibus p̃miscetur. et specialiter quia natura magis in
eo delectatur. ideo citius attrahit ip̃m et aliis cibus p̃miscet
et specialiter quia hec mixtio fit per viā cuiusdā ebullitio
nis quā vinū magis iuuat rōne virtualis caliditatis. et
aqua impedit rōne frigiditatis. Et sic patet q̃ vinū p̃ua
let aqua in ciborū p̃mixtione. Et similiter p̃ualet in eorū
dem delatione. Nam vinū est optim⁹ penetrator quod ei
debetur rōne subtilitatis sue substantie. et ratione calidi
tatis virtualis. Subtilia enī et calida multū sunt penetra
tiua. et per cōsequens vinū est magis delatiuū q̃ aqua in
qua nichil est virtualiter calidū nec substantie aereitatis.
nec igneitat̃is. vnde aque mora transeundo impedit om
nem cursū. Amplius aqua ex alio nō est potus ita cōueni
ens sicut vinū. quia aqua impedit alimentūz nutrīre: eo
q̃ nō nutrit quare illud vtriqz min⁹ nutrit. vnde p̃ro cib⁹
est magis aquaticus: tanto est min⁹ nutritiuus. Bonum
est igit̃ q̃ vinū p̃miscetur cū cibo quod solū non impedit
nutritionē p̃mmo multū iuuat quia vinū est maxime nu
tritiuū et maxime restauratiuū et velocissime nutrit. vt
prius dictū est. Notandū insup̃ q̃ nō solum nociu⁹ ē pot⁹
aque edenti: siue sumentī cibū p̃m. no in pluribus aliis ca
sibus nociu⁹ est quos narrat auicēna tertia primi ca. de re
gimie aque et vini. Primo enī incōueniēs est in hoīe ieiū
no. tñc enī libere penetrat aqua bibita nullo retinaculo i
pedita vsqz ad intima mēbroz principalū mortificās su
um colorē inarū. Et istd ē verū de hoīe vere ieiuno. ebrīo
enī qñqz p̃ficit neqz ledit ip̃e si ieiun⁹ bibat aquā q̃a ieiū
n⁹ ebrīus nō ē oīno ieiun⁹ nec ē in stomacho vacu⁹ sed ad

habet reliq̄as aliquas hesterne crapule. quaz̄ n̄trofi-
tas aqua m̄icigat̄ & stomach⁹ ab his p̄ aquā abluit̄. & repl̄-
tis vaporibz̄ & fumis p̄parat̄ stomach⁹ ad receptionē no-
uī nutriētis. Sc̄do incōueniēs est in hoīe exercitato forti
exercitio. & similit̄ statim post coptū. Nā tūc pori corporis
sūt multū aperti: quare penetrat aq̄ in pfūda membroy
mortificās calorē inatū. q̄ post coptū etiā debilitatus est.
Tercio incōueniēs est post balneationē maxie cū sit hec
balneatio vētre vacuo. tuc enī vīe sūt vehemēter apte. q̄-
re ledēs penetrat aqua vt dictū est. De isto potu aque di-
cit auicēna sexta q̄rti sūma li. da. ca. vltio. Ex potu illi⁹ in
ieiunio & post balneū & p̄ coptū timeť corruptio cōplexio-
nis & p̄dropilis. Quarto incōueniēs ē bibere aquā frigidā
causa obediēdi siti noctne mēdole q̄ accidit i crapulatis &
ebriis. Nā p̄ potū aque frigide phibent̄ resolutio et dige-
stio hūoris calli vel fortis vini vel altius acuti facētis si-
tim. & sic cito p̄ potū reuertit̄ sitis ita fortis vt ante. Sed
si vehemēs affuerit sitis n̄miū vexās & inq̄tās nec suffi-
ciat aeris īspirati frigiditas nec ablutio oris cū aqua fri-
gida bibat̄ sitibū⁹ aquā frigidā cū vase stricti orificiī. siue
gracilis rostri q̄ten⁹ aqua plurius deť sup̄ orificiū stoma-
chi forti⁹ siti mitiget. & de ea min⁹ sumat̄ ne digerendoy
digestionē penit⁹ īpediat. Quinto generalit̄ malū ē sanis
bibere multā aquā frigidā q̄a extiguit calorē inatū & pecc⁹
offendit & stomachi appetitū deicit. & mēbris cibis neruo-
sis obest. Verū ē tū q̄ aqua tēperate frigida aliquādo per
accidēs appetitū excitat & stomachū fortē efficit coadunā-
do ipm et stringēdo villos eius. A

Tertus.

Sunt nutritiue multum carnes vitulīne.

Comentum.

In hoc passu autor laudat carnes vitulīnas dicens. q̄

carnes vitulinę multū sūt nutritiue. Et istud inuit auicē
na tertia primi ca. de regimie ei⁹ quod comedit^r ubi vult
q^d cibis sanitatis cōseruatiuus debet esse talis quales sūt
carnes q̄a sūt similis nature prius apte fieri sāguis i ma
xime carnes ed ox i vitulox paruox lactantiū et agnox
annaliū. Et istas carnes vitulinas sūme laudat galien⁹ i
cio alimētox. ubi vult q^d carnes vituli lactātis sex ebdōada
tū vel octo astate saniores sūt mytoninis. facilis enī dige
stionis et multū nutritiue sūt. Et de istis carnibz vituli
nis etiam prius dictum est. A 11

Textus.

Sunt bona gallina capo turtur sturna colomba.
Quiscula vel merula phasianus ethigoneta.
Perdix frigellus orex tremulus amarellus.

Comēntum.

In hoc passu ponuntur carnes eligibiliores pro nutri
mento nature humane animalīū volatiliū. et enumeran
tur quatuordecim aues. quar^{um} carnes bone sūt pro nutri
mento homis. prima avis est gallina. cui⁹ elus siue co
mestio nature humane cōueniens est. Galp enī Auēzoar
Auerrops et mesue. vt dicit consiliator pre ceteris laudat
que pullox carnes et maxime galline que nondū peperit
et galli qui nondū calcauit. Sūt enī facilis cōuersionis i
sanguinē i supfluitatū paucar^{um} pprietatē mirabilē habē
tes in tēperando pplexionē et hūores cui⁹ brodiū optima
leprosis ē medicina. Et de carne gallinar^{um} dicit auicēna se
cūdo canoīs ca. de gallinis et gallo. q^d caro gallinar^{um} q̄ sūt
pulle in intellectu augmentū efficit clarificat vocē et aug
metat sperma. Et melior gallia scōm eū ibi ē q̄ nondū pa
rit oua. Secunda avis est capo siue gallus castratus cu
ius carnes ponit cōsiliator differentia sexagesima octaua
int^{er} laudabiliores carnes. Et carnes istas i sūlter priores

digerit stomachus a proprietate. Tercia auis est turc que
etiā est boni nutrimenti et bonū generans humore. Cuius
carnē auicenna scdo canonis ca. de carne lūne laudat di-
cens. Volucris quidē caro melior nō est q̄ alduragi. i. tur-
turis et galinaz et subtilior eaz et nō sunt cū nutrimento
carniū akubegi. i. perdiciū &c. Quarta auis ē scdm aliquos
est sturnus : ista auis debet comedi in iuuetute et est auis
nota teuthonice een spie vbe . Scdm alios est starna quā
rasis tercio alināloris preceteris volatilibus laudat dicēs
Starne caro omni carne auiū leuior inuenit̄ atq; his qui
subtili volunt custodiri regimine cōuententior. Et potest
per starnā itelligi auis magna velut anser grisea cinerea
cuius caro laudabilis est maxime cū iuuenis fuerit. et isto
modo itelligit alinālor preferēs istā carnē aliis. Vel potest
per starnā itelligi maneries perdicis parue quā Moyses
videt̄ itelligere iudeis inquit̄ similiter starne nō viden-
t ur pro dño nostro quia ventrē cōstringūt. Et istam pro-
prietatē alii attribuunt perdicibus carnes enī ipsaz ven-
trē cōstringūt teste rasis tercio alināloris. Quinta auis
est colūba q̄ est auis nota cuius caro est coletica. Et de colū-
bis dicit rasis loco preallegato. Columbe vehemētis sunt
caliditatis q̄ sanguinē inflāmatū generāt et cito febricita-
re faciūt. Et ergo aptius colūbe comedi debēt in pastillis
cum vuis acerbis q̄ assari. Per duas enī acerbās aufert̄
caliditas quā sanguini inducūt. Et electiones colūbe pro
esu sunt columbe iuuenes volare potentes quia tales sūt
leuioris digestionis et melioris humoris. Pulli enī nō vo-
lare potentes caliditatē et humiditatē habent superfluas
quare grossos generant humores vt vult auicenna scdo
canonis ca. de columbis. Antiquē vero columbe et earū
caro propter caliditatē nimiam et siccitatem et digestio-
nis difficultatē sunt euitande. Et similiter etiā turtures

antique. **Sexta** avis est quiscula. que ab aliquib⁹ nomia-
tur coturnix. quia quiscula est nomē onomatopepon scilz
fictū a suo sono. Et caro ista scdm aliquos est subtilis sub-
stātie bonū generās humorē. et multū cōpetit sanis cōua-
lescentibz. Scdm plaac tamen coturnices ceteris volatili-
bus sūt peiores. nec nutrimento nec digestionī laudabiles.
quia ex comestione carnis earū timet^r spasmus et tethan⁹
put etiā vult auicēna scdo canonis ca. de eis subiungens
rationē scilz quia in substantia carniū earū est virtus faciē-
di huiusmodi accidentia narrata. et sic nō proueniūt illa
accidentia ex eo solum quia coturnices comedūt elleboz.
Et hinc est q^d gallici comedūt coturnices cū molli pingui
caseo. et inde faciunt pastilla. Potest tamen per coturnicē
intelligi alia avis a p̄dicta perdicē maior. eiusdē fere colo-
ris: cū rubeis pedibus et rostro: saporis delectabilis dicta
coturnix ptalica lingua. Et isto modo talis tercio alinan-
soris accipit coturnicē quando p̄fert carnes eius post car-
nes starne alioz volatiliū carnibus. **Septima** avis ē me-
rula. que est eiūdē q̄tiratis cū sturno sed est ad nigredinē
tendens: et habens rostrū subrubeū. et similiter debet co-
medi iuuenis. **Octaua** avis est phasianus. i. gallus silue-
stris. que ab om̄ibus medicis enumerat^r inter aues lauda-
bilis carnis. Caro enī talis avis nature humane est cōue-
nientissima. et est cibus principū et magnatū. Cōsiliator
enī loco p̄allegato dicit. siluestriū vero laudabiliores sunt
fasiani ad sanitatem et ad robur. Et fortassis etiā vniuer-
saliter domestici cū sint gallinis p̄pinquissimi. et eiusdem
fere speciei sintq³ illis siccioris aeris et alimentū ac exercitiū
amplioris. **Nona** avis est ethigoneta. que est avis parua
ad modū perdicis: sed longū rostrum habens. cui⁹ caro ē
optima. **Decima** est perdix. cui⁹ caro scdm auicēnā. secun-
do canonis ca. de cubugi est de subtiliorib⁹ carnib⁹ impin-

guās. quia multū nutrit cor abstergens p̄dropis & stoma-
cho cōferens et augmentū in coptu faciens. Verum est ta-
men q̄ stringit ventrem. Et istam carnē galienus terciō
alimentoꝝ ca. decimo & octauo de ingenio ca. secūdo. p̄fert
om̄ibus aliis volatiliū carnibus. Et dicit de ista carne q̄
si assidue comedať maxime confert memorie. Vndecima
est frigellus. & est auis comedēs racemos velociter volās
similis sturno. sed est melioris nutritiōis q̄ sturnus. & m̄-
te tales iueniūtur ubi sunt vinee. et inebriant̄ ex esu race-
moꝝ. et melior est caro eaz̄ circa festum oīū sctōꝝ. Duo
decima est orex. et est scđm aliquos galina siluestris siue
galina phasiani. Vel secūdū alios et galina aquatica id
est natans in aqua. et siue sit femina phasiani: siue galli-
na aquatica eius caro est boni nutritiōis. Decimatercia
est tremulus. et est auis coiter stans prope mare minor q̄
galina. sed est auis fusca: alte clamans. et velocissime vo-
lat. et quādo ambulat sup̄ terrā cauda eius semp̄ tremit.
& ideo dicit̄ tremulus et habet sup̄ caput eius linguas
plumas. Et nō est parua auis linguā habens caudā que
a medicis vocať cauda tremula. Vltima auis est amarel-
lus. et etiā est auis similiter existens in aquis similis ane-
te sed ea minor. Et generaliter loquēdo inter aues come-
stibiles plus laudant̄ ille que volatu velociores sūt. Et si
cut carnes p̄dictaz̄ auīū sūt laudabilis nutritiōis et fa-
cilis digestiōis. ita etiā reperiunt̄ carnes aliquaz̄ auīum
illaudabilis nutritiōis difficilis digestiōis & inequalis cō-
plexiōis: sicut sūt carnes anserum et pauonum & malar-
dorum & vniuersaliter auīū habentiū collū longū et rostrū
longū degentiū in aquis. & carnes passerz̄ que sūt calidissi-
me et a tēperamento longissime et multū excitantes cop-
tum. Circa electionē vero carnis volatiliū sciendū est q̄
scđm diuersas laudabilis nutritiōis pp̄rietates acce-

quod nutrit sanitatis vel roboris intentione carnes lau-
datur varie. Vnde galienus respiciens facile alteratione
et subtilitatem in carnibus pardicū pferre eisdem. ratis vero
cū p̄saac respiciens subtilitatem starne ac leuitatē ipam ce-
teris p̄culit. p̄saac etiā scdm diuersas intentiones carnes
volatiliū laudauit diuersas. Auicēna vero laudauit car-
nes turturū p̄re ceteris. vel quia respexit ad pprietatē qua
roborant et cōfortant intellectū. Vel quia in terris ei⁹ est
ipax tanta bonitas que nō est in aliis terris. Sciendū est
insup q̄ carnes volatiliū plus cōueniunt q̄ carnes q̄drū-
pedum his qui relicto exercitio corporali vacant consiliis
studiis et cōtemplationib⁹ quia digerunt facilius aliis.
Juxta illud galieni tercio alimentorū. Digestibilior est tū
hec caro volatiliū aialium et maxime pardicū et generat
sanguinē clarū mundū spirituosū mentis exercitiis et ele-
uationi intellectus aptum. A 11

Tertus.

Si pisces molles sunt magno corpore tolle.

Si pisces duri parui sunt plus valituri.

Comentum.

Phic ponūtur duo accidentia. ex quorū noticiā attendi-
tur electio piscium. Vnde pisces aut sunt duri aut molles.
Si molles sunt tunc seniores sunt eligibiliores. Cui⁹ cau-
sa est ista quia mollicies puenit ex humiditate que in iu-
uene pisce indigesta est. et in sene plus digesta. et sic in iu-
uentute tales pisces sunt generatiui fleumatū sed senes
minus. Et sic patet q̄anguilla senior: sanior est iuvene se-
cundum quosdam. Si vero tales pisces sunt duri tunc
iuvenes sunt saniores id est digestibiliores cuiusmodi sūt
lucii et parce. duricies enim inquantum huiusmodi resi-
stet digestionī. Et istam sententiam ponit Auicenna se-
cundo canonis capitulo de piscibus. dicens. Et eligitur

quidē ex piscibus duram carnem habentibz ille qui ē mi-
nor. Et ex habentibz mollem carnem ille qui est maior ad
terminū aliquem.

Textus.

Lucius et parca saxaulis et albica teuca.

Sornus plagicia cum carpa galbio truca.

Comentum.

Hic tangūtur decez pisces eligibiles pro nutrimento na-
ture humane. quoz prim⁹ est lucius qui est piscis notus
et dicitur esse tyrannus piscium. quia nō solū deuorat pisces
alterius speciei. sed etiā eiusdē speciei cum eo. vnde ver⁹.
Lucius est piscis rex et tyrānus aquarū. A quo non differt
luci⁹ ille parū. Est enī piscis dure carnis et natatu velox.
Secundus est parca. a parco parcis parcere dicta: per con-
trariū quia nulli pisci parcat. pmo irata vulnerat alios pi-
sces suis squamis quas habet supra dorsum. nec eam au-
det iuadere lucius pmo vt narrat albertus de naturis
animaliū. est naturalis amicitia parce et luci. lucius enī
lesus ab alio difficulter sanatur sed lei⁹ querit parca que
videns eū lesū tangit et lenit vulnus luci. et sic lucius
sanatur. Et est parca similiter piscis dure carnis not⁹ teu-
thonice een baers. **T**ercius piscis est saxaulis vel saxau-
lus piscis marinus. apud gallicos dictus sola. Alii dicunt
q̄ est piscis teuthonice dictus een tonghe. et est piscis mē-
tū sanus inter pisces marinos. **Q**uartus est albica teu-
thonice vbitinc. et est piscis marinus. **Q**uintus est teuca q̄
est piscis dulcis aque notus. pellem habens lubricā atq̄
viscosā ad nigredinē tendens. sed eius caro est dura. vñ
de ab istis tribus piscibus qui sūt luci⁹ parca et teuca post
eorū coctionē aufertur pellis. Et dicit iste piscis teuthoni-
ce ptinche. **S**extus est gornus. et est piscis mimus mari-
nus albus ad quantitatem medie partis medii digiti quo

ad longitudinē qui comeditur cum capite et spinis et dicitur theuthonice een gaernaert. Septimus est plagicia et est piscis marinus notus latus habēs in vna parte sue pellis maculas rubeas et pellis est tota alba curuū os habens teuthonice een pladiis scol. Octauus est carpa q̄ est piscis dulcis aque notus multū tamen de se est viscosus s; a magnatibus decoquit in vino et sic ab eo tollit eius viscolitas. **N**onus est galbio et est piscis marinus notus a quibusdā dictus rogetus theuthonice roetbaert i piscis dure carnis et sanus. **A**lii textus habēt gouio et est piscis paruus dulcis aque ad longitudinē vnius digiti longi et est rotundus et suauissimus galice gouion. Vltimus est truta que est in carne similis salmoni nec tñ est salmo et est longus et nō grossus. Et capit i magnis fluuiis i per mittit se fricari in aqua et sic capit et ex eo fiūt pastilla cū spēbz et est piscis valde p̄ciosus galice trutes. Circa electionem vero pisciū sciendum est primo q̄ pisces respectu carniū ceteris paribus minoris sunt nutrimenti et facili digestionis et nutrimentū eorū est pluriū superfluitatū et flematicum et frigidū et humidū et minus mansuū. Et sūt ad digerendū duri et longā faciunt morā in stomacho. Et quia in eorū digestionē laborat stomachus et interdū corumpunt in stomacho et qualitatē quādā suscipiunt putredinalē citim generāt. Et vt sic ēd vñū dicere carniū labiliū nutrimentū melius est nutrimento pisciū. Secundo sciendū est q̄ pisces marini sunt meliores in regimine sanitatis ceteris paribus piscibus aque dulcis. Eorū enī nutrimentū est minus superfluiū et nature carniū magis propinquum. Sed q̄ ceteris paribus pisces marini sunt durioris carnis piscibus aque dulcis ideo sunt difficilius digestionis et resolutionis et plurius nutrimenti et purioris. Verū est tamen q̄ in egris magis cōferūt pisces

aque dulcis propter debilitatem digestiue eorū. **Tercio**
sciendū q̄ in piscibus tam marinis q̄ aque dulcis eligendi
sunt quorū caro est alba nō viscosa. sed fragibilis nō mul-
tū grossa sed subtilis. non grauis odoris sed suauis. nec ci-
te putrefactionis. sed sufficientis durationis. nō mali co-
loris sed boni. et quorū habitatio nō est i lacubus stagnis
nec in locis sordidis. nec in aquis habētibz malas herbas.
Et eligēdi sunt nō valde iuuenes nec valde magni. i qui
sunt velocis motus et pauce viscositatis. **Et** si sint pisces
marini eligendi sunt qui capti fuerūt in fluminibus mul-
tū distātibus a mari et hoc ceteris cōditionibus bonis sup-
positis. **Item** suppositis predictis cōditionibz q̄to pisces
sunt squamosiores tāto sunt meliores. **Et** similiter intel-
ligit̄ de spinis quia spine multe et squame significant pu-
ritatē substantie piscis. **Item** inter pisces marinos melio-
res et puriores sunt qui capti et nutriti sunt in mari pro-
fundiori et magis agitato ad quod est cursus pluriū flu-
uiorū. **Et** ergo capti in mari septentrionali quod magis
est agitatū et magis tempestuosum et velocioris fluxus
et refluxus meliores sunt capti in mari mortuo vel me-
ridionali. **Et** similiter intelligendū est de piscibus dulcis
aque. Nam ceteris paribus q̄to aqua est profundior i mo-
bilior tāto piscis i ea nutrit⁹ ē melior. **Et** ex his sufficient̄
eligi p̄test q̄ pisces sūt vitupabiles i q̄ laudabiles. pisces ei
bestiales sicut porcus marinus canis marinus delphin et
mona nō multū cōpetunt in sanitatis regimine. Sunt
enī difficilis digestiōis et grossi humoris et multe super-
fluitatis nec in carnibus predictorū pisciū apparent cōditi-
ones superius numerate puta albedo subtilitas &c. **Et** si
hos pisces et cōsimiles comedi cōtingat nō statim sunt ce-
quendi et comedendi postq̄ capti sunt sed obseruādī sunt
per aliquos dies quousq̄ eorum carnes molescant et tre-

meſcant ſine ſubſtantie corruptione. Et etiã predicti piſces
meliores ſunt ſemicalũ q̃ recetes aut perfecte ſalli. Inter
alios autẽ piſces marinos cõſideratis conditionibus ſu-
pradictis laudabiliores videntũ rogetus et gornatus ſive
gornus. Nam eorũ caro et ſubſtãtia eſt puriſſima. Et poſt
hoc plagicia et ſola ſed horũ caro eſt magis viſcoſa et mi-
nus frangibilis et minus alba et magis groſſa et minus
ſubtilis nec horũ ſapor aut odor eſt ita delectabilis. Et for-
te piſcis merlengus eſt laudabilior poſt rogetuz. Non eſt
enĩ tante groſſicie et viſcoſitatis ſicut plagicia et ſola et
eius ſubſtantia eſt ſatis frãgibilis: ſed cõſideratis ſapo-
re et odore cum colore et ſubſtantie puritate et mobilitate
deſicit in bonitate a rogeto et gornato: et ſimiliter iteligat̃
de allece. Et morua iuuenis ſatis appropinquat predictis
in bonitate cõſideratis predictis conditionibus: eſt tamẽ
groſſior et viſcoſior predictis piſcibus. Salmones autẽ et
turboti et maquerelli multum deſiciunt in bonitate ſunt
enim multũ groſſiores et viſcoſiores et ad digerendũ diffi-
ciliores et magis ſuperfluitate pleni vnde cõpetũt niſi ex-
ercitantibus fortibus iuuenibus cum quibuſdã ſallis eo-
tũ viſcoſitati groſſicie et frigiditãtĩ repugnantibus. In-
ter piſces autẽ dulcis aque cõſideratis predictis cõditioni-
bus percha et lucius mediocris primũ gradũ bonitatis
obtinent ſuppoſito q̃ ſint pingues deſinde vendolia et de-
ſinde loſia. Et quãuis carpa ſit ſquamoliõr predictis ta-
men non habet carnem adeo albam et fraugibilem et
ſubtilem ſicut lucius et parcha et ſepius reperitur in ſtag-
nis. Et vniuerſaliter ceteris paribus meliores ſunt piſces
dulcis aque qui capiuntur in aqua petroſa corrente ver-
ſus ſeptentrionem proſuſa multe agitationis ad quam
non confluunt ſordices ciuitatum in qua etiã nõ ſunt
herbe male. Cancrĩ autem fluuiales et marini multi ſunt

nutrimenti et nō facile in stomacho corrumpunt. verum
sunt difficilis digestionis. Sciendū est insuper q̄ pisces re-
centes corpus humectant et lac et sperma multiplicant et
multū cōpetūt colericis. Et nō sunt comedendi pisces post
forte exercitiū vel fortē laborē quia tunc de facili in stoma-
cho corrumpunt. Et cāueant ab illis pisciū habentes sto-
machū debilem vel malis humoribus plenum. Amplius
sciendū q̄ pisces grossi semisalsi meliores sunt q̄ recentes
pisces. Et saliti multi tēporis nō sunt boni. Item nō sunt
comedendi pisces et carnes simul nec pisces et lacticiū ia
nec sunt comedēdi pisces post alios cibos. Item pisces lau-
dabiles parū saliti et in pauca quantitate sumpti reuo-
cant appetitū et ipm corroborant si quis habuerit appeti-
tū ad eos

Textus.

Vocibus anguille praeue sunt si comedant
Qui phisicam nō ignorant hec testificant
Caleus anguilla nimis oblungi si comedant
Nī tu sepe bibas et rebibendo bibas

Comentū

Hic auctor subdit q̄ anguilla est piscis insanus maximē
nocens vocibus et hoc probat sermone medicorū et natu-
ralem philosophiā studentū. Et ratio est q̄ anguilla est
piscis limosus viscosus et maxime opilatiuus et multū
deficit a cōditionib⁹ boni piscis prius narratis in pte pre-
cedenti. Et qd dictū est de anguilla etiā intelligendū est de
lampreda licet lamprede parue laudabiliores sunt anguil-
lis et minus periculose cum non sint tante viscositatis et
grossiciet sicut anguille vt patet ad sensum. Vnde salua re-
uerentia vtentiū isti pisces sunt valde periculosi quibus ori-
sint saporosi. Horum enī pisciū in aqua similis est genera-
tio generationi serpentū in terra.

est q̄ nō sūt venenosi vnde eorū capitā & cāuda in quibus
venenū consuevit esse et similiter interior spina nullo mō
do sunt edenda. Bonum est etiā propter earū biscositā
tem q̄ submergantur in vino optimo biue & dimittātur
ibidem quousq; mortue sint et deinde preparantur cum
galērina optimarum specierum secundū q̄ cori magno
rum dominorū facere consueuerunt. Bonū est tamen q̄
prebuliantur pri mo duabus ebullitionibus ī vino & aqua
et illa abiecta decoquantur ad p̄fectionē et fiat galentina
vel pastillatura vel assatura cū salcamēto appropriato bi
delicet cū salsa viridi cū fortibus speciebus et vino in h̄pe
me: et cum debilibus speciebus et agresta et aceto in estate
Cōmodius tñ est maneriē huiusmodi pisciū dimittere.
Deinde subdit textus q̄ caseus et anguilla multū nocent
si comedantur et istud intelligendū est si in magna quāti
tate sumātur quorū cause dicte sunt de caseo ibi. Persicca
poma. Et de anguilla nunc dicta est causa. postea dicit tex
tus q̄ si ista sumant cum frequenti potatiōe vini malicia
eorū corrigitur Et istud nō debet intelligi de vino subtili et
penetratiuo nec de vino quod datur via potus cōductiui
quia tale nō debet dari super cibū generatiuū mali humo
ris quando comedit nec ante ipsum nec postq̄ fuerit dige
stus vt vult auicenna tertia primi ca. de regimine aque et
vini. quia tale vinū magnū nocementū inducet et: pene
trare enī faceret humorē malū ex hoc cibo genitū vsq; ad
extrema corporis qui forte nō sufficeret penetrare sine vi
ni auxilio et conductu. Sed intelligendū est istud de vino
forti nō multū penetratiuo sepe et in parua quātitate da
to gratia permixtionis ciborū. Tale enī corrigit maliciā
ciborū: confortat digestionē et digerit fleumaticos humo
res et frigidos quare iuuat ad digestionē casei et anguille
que male digestionis sunt.

Tertus.

**Inter prandendum sic sepe parūq; bibendam
Si sumas ouum molle sit atq; nouum**

Comentum

Hic auctor tangit duo documenta quorū primū est ꝑco-
medens in prandio vel cena debet viciūm comedere et bi-
bere multiplicando vices bibitionis sed ꝑo quālibet vi-
ce parum potus sumere. Et facere nō debet quēadmodūz
bruta que totū cibū capiunt et postea bibūt q; si potus me-
lius cibo permiscet et cibus exinde reddit remolitus et di-
gestionis capacios. Et circa istud est sciendū q; triplex ē po-
tus sc; pmixtiuus delatiuus et sitis sedatiuus. Istud autē
qđ dictū est intelligendū ē de potu pmixtiuo ciboꝝ. Iste ei
potus debet viciūm recipi cū cibo. Et saluo meliori iudi-
cio nō debet iste potus differri vsq; ad finē comestiōis nec
debet expectari sitis. Et iste pot⁹ maxie cōpetit qñ sumun-
tur cibaria actualiter sicca vel virtualiter sicut patet i la-
rantibus comedētibus panē siccū. Sed potus sitis sedati-
uus regularit et in hominibus bñ dispositis debet differri
vsq; ad finē comestiōis tunc enī est vera sitis ꝑpter estu-
ationē cibi calidi et sicci. Nō enī multū rationabile est q; si-
mul vrgeat sitis et fames q; sunt appetitus cōtrariōꝝ. Et
debet iste pot⁹ dari scđm plus et minus scđm q; maior vel
minor est sitis. potus vero delatiuus maxie cōpetit cōple-
ta prima digestiōe regulariter et parū ante horā suscipiēdi
aliū cibū sequētē. Et talis pot⁹ specialit cōpetit qñ cibaria
primitus sumpta fuerit grossa i substantia nec debet expe-
ctari sitis ad talē potū suscipiendū. Nā talis potus ꝑparat
stomachū ad suscipiendū cibū sequētē et iuuat trā. itū cibi
ad epar a stomacho nec debet talis potus esse magne quā-
titatis vt cito possit dīgeri. Ante enī eius digestionē nō trā-
sit ad epar. Et istud verū est nisi talis potus delatiuus fu-

erit aqua i qua nō oportet expectare digestionē ante pene-
trationē eius ad epar. Regulariter aut potus cōueniens
delatiuus aut etiā pmixtiuus nō debet esse aqua sed vinū
vel aliquid pporcionabile vīno: puta ceruisia vel cerasa-
riū vel pomeriū vel melliciatū vel aliquod simile quibus
oibus vinū est melius. Sciendū scđo qđ qđto cibus est gros-
sior et siccior et frigidior. tanto potus pmixtiuus et delati-
uus debet esse maior. et ecōuerso. quāto cibus est calidior
subtilior et humidior. tanto potus delatiuus et pmixtiu-
s debet esse minor. Et quāto cibus est grossior et frigidior
et digestioni inobediēti-
or. tanto vinū pmixtiuū vel delatiuū
debet esse subtilius et fortius. Et qđto cibus est subtilior ca-
lidior et digestibilior potus debet esse debili-
or vel vinū de-
bilius vñ fortius vinū bibēdū est cū carnib⁹ viuinis qđ pul-
linis et fortius bibēdū ē cū piscib⁹ qđ cū carnibus regularit^r
Scđm documētū est qđ lumēs ouū debet ipsū lumere qñ
est molle et nouū cuius causa dicta est supra.

¶ Textus

pīcam laudare decreuimus ac reprobare
pellibus ablati-
s est bona pīsa satis
Est inflatiua cum pellibus atq; nociua

¶ Comentum.

¶ Hic ponit vñū notabile de pīsis et est qđ pīsa aliquo-
modo laudant et aliquomodo vituperant. Laudant enī
quando comeduntur ablati-
s corticibus. Vituperant vero
quādo comedunt cū corticibus et pellibus qđ tunc sunt in-
flatīua. Et ergo nō est artificiale ea comere simul cū corti-
ce quia medularum et corticum nature discordant. Alterū
enim laborat vt soluat et exeat. Alterū obuiat ut constrin-
gat vt dicit pīsaac in dietis vñuersalibus quare in corpore
fit motus agitatiuus inducens torturā et inflationem
Et istud nedū veritatē habet de pīsis verū etiā de omni-
bus leguminibus sicut fabis faceolis lentib⁹ et similibus

Et specialiter de habentib⁹ multū corticē. sicut fabe ⁊ cicera nigra. Cortex etiā in oībus est peioris nutrimentū q̄ medulla. Et circa istud est sciendū q̄ est vna maneries pisoz albox rotundoz habentiū corticē exteriorē valde paucum et subtilē. et ista pīsa secur⁹ possunt comedi cū cortice q̄ alia. q̄uis melius sit q̄ depurent^r a cortice. Et q̄a dictū p̄cedens veritatē habet de oībus leguminib⁹. Sciendū est q̄ legumia recentia min⁹ habent de cortice: ⁊ in eis minor diuersitas ē iter corticē et medullā et facilius digerunt^r. et ideo dicūt aliqui q̄ magis cōpetūt corporibz sanis. sed non est ita q̄a legumia recentia sūt plimaz supt luitatū et corruptibilioris substantiē. q̄re minus cōueniūt corporibus sanis. Et ideo pro veritate tenendū est q̄ legumia sicca depilata a cortice extiori sūt saniora q̄ recentia nō depilata. s; viridiora sūt saniora siccis nō depilatis. Sciendū vlti⁹ q̄ q̄ oīum leguminū substantia est inflatiua et difficilis digestiōis et eoz nutrimentū malū nō cōpetit in regimie sanitatis. sed brodiū siue decoctio ipoz cōueniēs est. q̄a eoz decoctio v̄tris est subductiua id est laxatiua vrine puocatiua ⁊ venaz depilatiua. Vnde satis cōuenit t̄pibz in quibus hoīes vtunt^r cibis grossis et opilatiuis. puta t̄pe ieiunioz. In isto enī brodio siue in ista decoctione cōueniēter facta nō sunt nocumenta que sunt in substantia. Vñ in ea nō est inflatio: nec difficultas nutritiōis ⁊ digestiōis nec malicia nutrimentū. fit autē ista decoctio per istū modū. in sero enī ponunt^r cicera vel pīsa in aqua feruētī. et in eadez longo t̄pe manib⁹ cōfricant^r. deinde p̄dicta aqua tota nocte temperet^r et in eadē seq̄nti nocte bulliāt duab⁹ vel tribz bullitionibus. et postea coletur et cola cura reseruetur. et appropinquante hora refectionis p̄paretur cū cynamomo et croco et aliquantulū vinū addatur. et deinde vnico feruore bulliat et spumet^r in p̄cipio refectionis. Et brodium.

seu purēta ciceꝝ et pisoz rotundoz alboꝝ est melius i cō= uenientius et nature amicabile. Et similit̃ eoz substantia

¶ Textus.

Lac ethicis sanum caprinū post camelinū.
Ac nutritiuū. plus omnibus est azininū.
plus nutritiuū vaccinum sit et ouinum.
Si febriat caput et doleat nō est bene sanum.

¶ Comentum.

¶ Hic ponūtur quedā documenta circa electionem lactis.
primū est q lac caprinū est sanū ethicis. i. cōsumpti i ma= ceratis vel habentib⁹ febrem ethicā. Et istud vult auicen= na scđo canonis ca. de lacte dicens lac caprinū et lac azini= nū sunt bona ethice. Et idem vult prima quarti tractatu= tercio ca. de rememoratiōe medicinaz humectantiū ethi= cos. Et rō etiā est quia lac caprinū est tempera tū scđm a= uic. scđo canonis ca. de lacte. et etiā multi nutrimenti. vt vult hic textus. Et post istud lac valet camelinū. Istō enī subtile est multe aquositate i humiditate. qre potest hu= mectare eos. Verū est tamen q istud lac ppter suā nimiaz humiditatē parū nutrit. quare min⁹ eis cōuenit q capri= nū. Istud tñ lac camelaz et marie nouiter fecaz cofert p= dropici valde et patientib⁹ dolorem in epate. et renouat epar scđm auicennā scđo canoīs ca. de lacte. Scđm docu= mentū est q lac azininū plus cetis lactib⁹ ethicis cōuenit. Et istō verū est cōparando lac azininū ad lac alioꝝ bruto= rū. q lac azine declinat ad frigiditatē i hūiditatez. et ē sub= tilius et citius penetrās et tard⁹ coagulabile. q lac alioꝝ= brutoꝝ. Scđm galienū septio de ingenio ca. septimo. Et istud idē vult auicēna prima quarti loco p̃allegato dicēs Et nō est lac post lac mulieris sicut lac azine. Et prius di= cit. Et p̃pone lac azine eradica ethicam si fuerit ei eradica= tor. Comparādo tamen lac azine ad lac mulieris minus

cōuenit. Lac enī mulieris suggendo sumptū cōueniētius
est oībus. vt vult auicenna prima q̄rti. loco p̄allegato. Et
rō ē q̄a lac humanū siue muliebre subtilius est frigidius
humidius et nature hūane magis simile veloci⁹ penetrās
cicus digestū et magis nutriēs. Et debet illud lac dandū
ethicis quantū possibile est mulgeri magis ppe lectū īfir
mi et ei p̄tinus sine mora admirari. ne ab aere corrūpat̄
Et circa istud sciendū est q̄ nō semper cōuenit ethicis lac
mulieris aut azine. p̄mmo in aliq̄bus casibus lac acetosū
siue ebutiratū est vtilius ethicis q̄ lac mulieris aut azine.
quorū primus est q̄n cū ethica est solutio vētris. Secundus
est quādo est suspicio de coagulatiōe lactis in stomacho v̄l
de ardore vehemēti febris. vel quia stomachus de se est co
lericus vt lac in colerā cōuertat. Tercius est q̄n cū ethica
cōplicatur putrida p̄cipue q̄n in īteriorib⁹ nō fuerint mul
te opilatiōes. nā lac acetosū restringit vētrē. et nō facili
ter colerizat̄ quia priuatū est butirositate per quā faciliter
lac inflāmat̄. nec in putrida febre cito putrefit propter
eandē causā. Quartus est si stomach⁹ fuerit cordidus. tūc
enī lac facile in eo corrūpit̄. Quintus si ethicus abhomi
nē lac dulce et integrū et nō acetosū siue ebutiratū. Ter
ciū documentū est q̄ lac vaccinū et ouinū sunt magis nu
tritiua q̄a pinguiora et grossiora sunt aliis. vt dicit auic.
sc̄do canoīs ca. de lacte. Et ibidē de lacte vaccino dicit. Lac
oīnis aīalis cuius pregnatio p̄lixior est. pregnatione mu
lieris est malū. quapropt̄ p̄porcionabile est illud q̄d est pro
ximū sicut vaccinū. Galis vero tercio alimētoris ca. de lac
te dicit. Vaccinū enī lac oīni lacte cuiuslibet aīalis alteri⁹
grossius iudicat̄ quod etiā oīnibus sui corporis pinguedi
nē adipisci volentib⁹ cōuenientius existit. Quartū docu
mentū est q̄ lac nocet habenti febrem et dolorem capitis.
Cuius causa dicta est supra ibi. persica poma pira.

¶ Textus.

Lenit et humectat soluit sine febre butirum.

¶ Comentum.

Hic autor ponit proprietates butiri quas ipm inducit in corpore humano. Prima est q butirū lenit ventrem siue mollificat atqz lubrificat hanc proprietatem facit sua vnc tuositate. Scda proprietates est q butirū humectatiuū qd ex melioribz partibz lactis compositū est: et ita sibi conue nit humectare sicut et ipi lacti a quo extrahitur. Tercia ē q soluit ventrem .i. prouocatiuū secessus. et hoc facit quia lubricitatē inducit in intestinis. Et istas proprietates eius etiā ponit auicēna scdo canonis ca. de butiro. Et inducit butirū istas tres proprietates in corpore non febricitante. Nociuū tamen est corpori febrienti. quia butirū sola vnc tuositate de facili inflāmatur et in febriente calorem augmentat Circa istud sciendū q licet butirum inducat p̄dictas proprietates. rōne tamē nimie sue humiditatis et vnc tuositatis non competit via cibi specialiter in q̄titate notabili. primo enī si quis eo vratur in quantitate notabili abhominatiōē inducit: et facit cibum supernatare in orificio stomachi et ventrem plus debito laxat et vomitum inducit. Nullo ergo modo butirū est comedendū via cibi in quantitate notabili et specialiter nō comedatur post alios cibos. sed ad condimentū cibariū satis conuenit.

¶ Textus.

Incidit atqz lauat penetrat mūdāt quoqz ser.

¶ Comentum.

Hic ponūtur quatuor proprietates seri. id ē aque lactis quaz prima est q serum est incisīuū siue subtiliatiuū. Secunda est q est lauariuū. .i. absterīuū. Tercia est q est penetratiuū. et ista sequit ex prima. Quarta ē q seru ē mundi

ficatluū. i. solutiū siue purgatiū. Et tres istarū proprie-
tatū narrat auicēna scđo canonis ca. de lacte dicens q̄ aqua
eius scilicet lactis est subtiliatiua lauatiua et solutiua: in
ipsa nō est mordicatio. Valis vero tercio alinanlonis dicit
q̄ etrum coleraz rubeā expellit scabei quoq; atq; pustulis
necnon eis pustulis que in facie nascunt p̄ctericie etiā atq;
ei cui fortis vini potus nocuit auxiliū prebet.

Textus

Caseus est frigidus. stipans: grossus quoq; durus
Caseus et panis bonus est cibus hic beneficiis
Si nō sunt cani tunc hunc nō iungito panī

Comentū

In hoc textu autor duo facit. primo ponit quatuor pro-
prietates casei quarū prima est q̄ caseus est frigidus. i. tri-
gide nature. Et istud intelligendū est de caseo recenti q̄ est
frigidus et humidus et nō de veteri q̄ est calidus et siccus
ut vult auicēna scđo canonis ca. de caseo. vel potest intelligi
de caseo q̄ fit ex sola coagulatōe lactis absq; alicuius alte-
rius rei cōmixtiōe. Reperit̄ enī caseus calide nature calefa-
ciens stomachū ac linguā mordicans ex cōmixtione rerū si-
bi admixtarū sicut est aliquis caseus viridis q̄ si in magna
quātitate sumat̄ multum calefacit corpus. Scđa proprie-
tas est q̄ caseus est stipās. i. cōstipatiuus siue durū ventrē
efficiens. Et istud maxime habet veritatē de veteri: mul-
tū coagulū habētē. Tercia est q̄ caseus ē grossus. i. grossi
humoris generatiuus qđ veritatē habet de omnicaleo qz
ois caseus ex grossiori et terrestriori parte lactis fit. Quar-
ta est q̄ caseus ē durus. i. duricie ventris efficiens. Et ista
potest esse eadē cū scđa. Deinde dicit textus q̄ caseus q̄uis
solus sūptus sit insanus ex quo male digestionis ē ut p̄di-
ctū est tñ si in modica quātitate misceat̄ panī cū ipso pane di-
gestibilis sit: alias nō. Et istud veritatē h̄z in corpore sano

~~Ja ego autem non. Et de caseo phlegma dicitur esse ali-
quid et in lingua.~~

Textus.

Ignari medici me dicunt esse nocuum.
Sed tamen ignorant cur nocumenta feram.
Languenti stomacho caseus addit opem.
Si post sumatur terminat ille dapes.
Qui phisicam nō ignorant hec testificantur.

Comentum.

In hoc passu autor tingit personā loquentes in specie
casei cōtradictētes vñum casei esse insanū. Et dicit loquēs
in persona casei. Ignari medici id est medicinā ignoran-
tes dicunt me caseum esse nociuū supple vñiuerſaliter ig-
norāt causā cur humane nature nocere dicoz. Et post hoc
tangit autor duas vtilitates sumptionis casei. Prima vti-
litas est q̄ caseus confert egrotāti stomacho. Et circa istū
est notandū q̄ non omnis caseus confert opez omni stoma-
cho languenti. sed in certis casibus omnis caseus nocet scili-
cet stomacho rare texture: et omni stomacho debilitato ex
longa egritudine. Sed caseus recens et nouus nō mul-
te viscositatis opem cōfert stomacho calido. quia teste ra-
si tercio alinātoris aduſtionē et caliditatem eius reprimit
Et stomacho etiā sicco cōfert ppter eius humiditatē. Et
talibus stomachis multū nocet caseus antiqu⁹ siue mul-
tū acutus vel multū coagulū habens. Sed stomacho ha-
benti multa fleumata eius pelliculis adherentiā multū
cōfert caseus antiqu⁹ vel multū coaguli habens. quia ta-
lis sui acuitate fleuma incidit et abſtergit. Sed tali sto-
macho maxie nocet caseus recens et mollis. Et sic patet
q̄ in aliquo casu caseus semp nocet et in aliquo nō. i q̄ ali-
quando caseus recens prodest et aliquādo vetus. Secun-
da vtilitas est q̄ caseus sūptus post cibum terminat ipsuz

q̄a facit cibū descēdere ad illū locū in quo diget digestio sci-
licet ad fundū stomachi. Et istud totū sciunt q̄ verā sciām
medicīne habēt. Et de caleo acuto dicit rasis terciō alinā-
sois. Veruntū cū post comestione parua ex eo gustat quā-
titas os stomachi corroborat: satietatē quoq; nīmā atq;
fastidiū que ex dulabz & vinctuosis nutritibz in ore stoma-
chi pueniunt aufert. **Textus.**
Inter prandendū sit sepe parumq; bibendū.
Ut minus egrotēs non inter fercula potes.

Comentum.

Hic ponit duo documēta quoz primū est q̄ prādendo .i.
comedēdo aliq; debet vicissim post cibū sumptū parū et
sepe bibere. ita q̄ nō debet primo totū cibū sumere & post-
ea potū. Et istū versū primū aliqui nō habēt quia reuera
idē versū in forma prius expositus est. Scdm documen-
tū ē q̄ inter duas comestioēs sicut prandiū & cenā debem⁹
pro posse potū euicare. et hoc si cibis sūptus in stomacho
nondū fuerit digest⁹ nisi magna necessitas astit. quia ta-
lis potus sumpt⁹ ipedit et interrūpit digestione cibi prio
sumpti cibū facit indigestū de stomacho descēdere atq; ap-
petitū deicit circa cibū. in cena sumendū et corp⁹ grauat et
ad disposicione in qua homo neq; san⁹ neq; eger est incli-
nat siue ad disposicione puenientem febrem. **Textus.**

Ut vices penam de potibus incipe cenam.

Comentum.

Hic autor inuit q̄ cena debet icipi a potu. Et aliqui ex-
ponūt metrū istud. Si tu vis vitare penā id est infirmita-
tē: pri⁹ potes in principio cene at̄ q̄ comedas. sed ista expō-
nō valet q̄a scdm medicos regulari⁹ est a cibo cenā icipe-
re q̄ a potu. Et q̄uis iste liber direct⁹ sit āglicis. ipi cū hāc
sententiā nō obseruat q̄a regularit̄ q̄cuq; hora diei po-
tuz

sumunt pponunt morsu panis. Ideo aliter potest exponi
versus iste accipiendo potu pro cibo liquido et facile digesti-
bili. sicut accepit ppocras potu scda particula aphorismo-
ru ibi. Facile e repleti potu q cibo. ita q sensus isti? veri?
sit q melius est cenā icipere a potu. i. cibo liquido et facile
digestibili q a grosso et duro et difficile digestibili. Cuius
ratio est qa si cib? liquid? et facile digestibilis post sumat
cu in nocte supueniente fortificet calo: digestius cib? li-
quidus et facile digestibilis longo tpe erit digestus ante
grossum et difficulter digestibile. Et cu nō poterit habere
exitu ppter cibū grossū nondū digestū nimis aduret vel
si erit grossum secū rapiet cibū nondū digestū plene. Me-
lius est ergo vt iste cib? liquidus et facile digestibilis pri?
sumatur vt tpe quo digestus sit exitū habeat nullo repug-
nante.

Textus.

Singula post oua pocula sume noua.

Post pisces nux sit: post carnes caseus assit.

Vnica nux prodest: nocet altera: tertia mors est.

Comentum.

Hic autor ponit aliqua documēta. Primū est q p? sup-
tionē cuiuslibet oui recentis supple et mollis debem? su-
mere potum. Et maxime haustum vini. Cuius causa po-
test esse qa ouū recens: molle ē optimi n utrimēti ē faci-
lis digestiois. ē de his q in modica qritate mltū nutriūt
p?cipue ei? vitell?. vt dictū ē prius ibi. Qua recentia. Sic
ergo vinū qd ē amicu nature facit q ouū auid? ad mēbra
trahit et ad ei? penetrationē iuuat. Et causa alia etiā po-
test esse qa ouū tarde p merp descēdit. pot? ergo vel vinū
iuuat ei? descensū. Scdm documētū ē q p? cōestione pisci-
um debemus sumere nuces loco casei quia nux sua siccita-
te impedit generationem fleumatis qd generari solet ex
piscib?. Et hinc ē q in quadragesima vltimo danē nuces

Tercium documentum est quod post comestione carniu debemus
sumere caseum: et non nuges. quia nuges nimis exsiccarer
et caseus non. sed facit cibum descendere ad fundum stoma-
chi. in quo viget digestio. Et istud est verum de caseo medio-
cri inter veterem et novum. Deinde subdit textus in vlti-
mo versu quod unica nux scilicet nux muscata prodest nature
humane et proficua est quia bonum odorem oris efficit visum
confortat. et similiter epas splenem et stomachum et maxime
os eius secundum Auic. secundo canonis ca. de nuce muscata. Sed
altera nux scilicet auellana vel cois nocet. Auellana quidem
quoniam inflativa est et generativa ventositatum in ventre infe-
riori. et facit zoda et tarde est digestionis et excitat vomitum
ut habet auicenna secundo canonis ca. de ea. Nux vero com-
munis. quia etiam facit zoda et difficilis est digestionis et ma-
la stomacho et hoc calido propter eius caliditatem. Sed ter-
cia nux scilicet nux baliste est mors. id est mortem inferens quia
per balistam homines interficiuntur. Vel potest istud intelli-
gi de nuce mechel que secundum auicennam secundo canonis est ve-
nenum stupefactiuum. quare mortifera est. A

Textus.

Adde potum piro: nux est medicina veneno.
fert pira nostra pirus: sine vino sunt pira virus.
Si pira sunt virus: sit maledicta pirus.
Si coquas antidotum pira sunt sed cruda venenum.
Cruda grauatur stomachum releuat pira cocta grauatum.
Post pira da potum post pomum bade fecatum.

Comentum.

In primo versu autor dat unum documentum. dicens quod
nos debemus post esum pirosum sumere potum scilicet vi-
num. Cuius causa sufficienter dicta est prius. quia pira sunt
generatiua ventositatis et de proprietate colicam inducen-
tia et sanguinem aquositate replentia. et ergo cum eis debet

potari vinū et maxime forte et calidū quod est ventosita-
tū carminatiuū et aquositatū consumptiuum quas indu-
cunt pira. Scdo dicit textus q nux est medicina veneno
id est remediū cōtra venenū vt prius dictum est ibi. Allea
nux ruta. Deinde in scdo et tercio versibus innuit q pira
sumpta sine vino sunt venena. i. nature nocentia propter
causam dictā in primo versu. Verū est tñ q pira nō sūt vi-
rus. i. venenū simpliciter q si sic comestio eoz mortē indu-
ceret. Et pirus ea portans esset maledicta. Deinde in quar-
to versu autor innuit q pira cruda sunt venenū. i. nocu-
mentū inferentia quia faciunt ebullitionē humorū colicaz
fleumata et scabiem si tñ ipsa coquant sūt antidotū id est
medicina modo quo dictū est scz cū vino et maxime etiam
post alios cibos sumpta q sic iuuant ad expulsionēz frū
Deinde in quinto versu dicit q pira cruda grauāt stoma-
chū quia ipm ipediūt a digestione et inflatiua sunt: sed pi-
ra cocta releuāt stomachū grauātū et disponūt ipsum ad
suā naturalitatē. Et in vltimo versu subdit duo. primū
est q nos debemus post pirū sumere potū propter cām di-
ctā prius. Scdm est q post esum pomi debemus ire feca-
tum i. ad secessum. Et scdm auicennā secūdo canonis ca.
de pomis. poma dulcia et acetosa quādo in stomacho iue-
niunt humorē grossū quādoqz deponūt ipm in egestio-
ne. Ratio tñ textus potest esse quia poma multū inflati-
ua sunt ventositatē generātia que in secessu emittit. A

Textus

Cerasa si comedas tibi cōfert grādīa dona
Expurgant stomachū: nucleus lapidem tibi tollit
Et de carne sua sanguis eritqz bonus

Cōmentū

Hic ponunt trīa cōmoda prouenientia ex vsu cerasoz.
Primū est q cerasa expurgāt stomachū. Et istud secundū

g i

quosdā verū est qñ simul cū eis nuclei terunt qñ sic simul
habent quandā vim absterſiuā ac mundificatiuā. Scdm
est qñ nucleus cerasor. i. arillus habet virtutē frāgēdi lapī
dem renū vel vesice si siccus sumat vel ex eo fiat lac. Ter
ciū est qñ caro cerasor est generatiua optimi sāguinis et cō
fortans ac impinguans. Et istud experimento cōprobat
quia videmus passerēs qui sunt aues multū comedētes
cerasa qñ tpe cerasor habēt epata multū maiora qñ alio tpe
signū ergo est qñ magnificāt epar et cōfortant. Circa istud
tamen est notandū qñ duplicia sunt cerasa scz grossa et par
ua. Grossa autē adhuc duplicia scz dulcia et pontica. Oīa
dulcia et parua sunt insana de facili corruptibilia ac i cor
poribus facientia vermes. Grossa pontica dicunt cina et
illa sunt adhuc duplicia: quedā sunt rubea et mollis carnis
et talia debent recentia comedi et in principio mense et ha
bent vim absterſiuā stomachi atqz appetitū incitādī. Alia
sunt cina nigra et grossa satie dure carnis et inter cetera
maxime pontica et ista debent comedi in fine prādii siue
cene. Cuius causa est qñ ista sua ponticitate qñ in fine mē
se sumunt claudunt orificiū stomachi quo clauso digestio
melior ac velocior fit.

Tertus

Infrigidant. laxant. multū prolunt tibi pruna

Commentum

Hic ponunt due vtilitates proueniētes ex esu prunor
prima est qñ pruna infrigidant corpus et ideo porte galen
ses in calida regione existētes i decoctiōe suar carniū sem
per cōmiscēt pruna et maxime damascena. Scda est qñ pru
na laxant ventrē et hoc est propter eorū humiditatē et vi
scolitatē scdm Galienū scdo alimentor. Et istud est verū
de prunis maturis. In crudis enī qñ nō sūt matura est stip
ticitas et eorū nutrimentū est paucū vt dicit auicenna scdo
canonis ca. de eis. Et ista scda vtilitas licet etiā multū cō

ueniat prunis damascenis sicut et priuā maxime tñ cōue-
nit prunis armenis. i. deportatis ex terra armenia qz me-
liora sunt omnib⁹ et uehemētius soluētia scōm auicē. loco
prie allegato. Et p maiori declaratiōe istarū utilitatū sciēdū
est qz pruna matura sunt i vlu et nō imatura. Pruna autē
magis nature cōueniētia sūt illa q̄ sunt figure oblōge ha-
bentia carnē paucā et durā ad aliquālē siccitatē declinātia
et corticē exteriorē tenuē et debēt esse in sapore nō vere dul-
cedinis sed debet esse eorū dulcedo attinens alicui acedini
et huiusmodi sunt pruna damascena: talia enī pruna ifri-
gidant vt dictū est. Sunt autē multē alie maneries pru-
norū quorū vlu nō est approbandus. Sunt etiā quedam
prunella siluestria parua q̄ crescūt in siluis et nō sunt laxa-
tiua sed ventris restrictiua et ex his fit aqua q̄ ventris re-
strictionē facit. Debent autē pruna q̄ sumunt propter vē-
tris laxationē primo poni in aqua frigida tunc enī perfe-
ctius infrigidāt et humectāt et colerā quā inueniūt lubri-
cando soluunt et sic stomachus melius disponit ad cibū
recipiendū. Et est diligenter notandū qz pruna humida re-
centia sunt magis alteratiua q̄uis sint peioris nutrimen-
ti et pluriū superfluitatū: sed pruna sicca magis cōfortāt
et melius nutrimentū dant corpori. Et sicut dictū est de pru-
nis sic suo modo intelligat de cerasis: verū tamen est qz ce-
rasorū humiditas est subtilior et minus viscosa: vnde mi-
nus nutriunt q̄ pruna. a u

Tertius

perlica cū musto vobis datur ordine iusto.

Sumere sic est mos nucibus locando racemos

passula non spleni tulli valet est bona remi

Commentum

In isto passu tria ponunt documēta. primū est qz mu-
stum est bibendū cū perlicis: vel perlica comedēda sunt cū
musto. Causa prie partis est qz mustū ē multū calefactiū

g ii

et ebullitiouē faciens in corpore nostro. hanc autē ebullitiō
nē et calefactionē prohibent persica sua frigiditate. Causa
secunde partis est q̄ persica sunt multū frigida et corpus
multū in frigidantia ergo super ipsa debet bibi illud vinū
quod plus calefacit illud autē est multū quod sciē experiē-
tia. Et de ordine comedendi persica et multis aliis dictum
est prius ibi. persica poma pira. Scdm̄ documentū est q̄
racemi debent comedī qm̄ comedunt nuces et maxime an-
tique et sicce. recentes enī nuces sane sunt per se: Sed an-
tique sicce nimis exsiccant et propter earū vinctuositatē de
facili inflāmationē in corpore inducunt quare cū eis come-
dī debent racemi qui resistunt inflāmationi et exsiccationi
cum humectent. Et de nucibus ample dictū est ibi. Allea
nux ruta. Tercū documentū ē q̄ passula. i. bua passa nocet
spleni quia inducit opilationē eius. Sed bua passa vtilis
est renibus quia ex quo ipsa est vrine prouocatiua ipsa est
lauatiua renū. ex multa enī aquositate ad renes ducta ip-
si renes mūdificāt. Et de vuis passis siue passulis etiā di-
ctum est supra ibi. Nutrit et impinguat. A

Textus

Scrofa tumor glandes ficus cataplasmate cedit
Junge pa pauer ei confracta foris tenet ossa

Commentum

Hic ponunt due vtilitates prouenientes ex emplastrati-
ōne ficuū. prima est q̄ ficus decocte in aliquo liquore bi-
delicet in aqua et tunc supposite cum humiditate curant
istas tres egritudines scilicet scrofulas glandes et tumo-
res. Per scrofulas intelligit inflatiōes sub mento circa col-
lum. Et dicit scrofula a scroffa quod idem est quod sus si-
ue porca vel quia ista egritudo multū accidit porcis ppter
gulositatē eorū vel quia eius figura scd̄ in plurimū assimu-
latur porcis vt vult auicenna tertia quarti tractatu scdo
ca. de scrophulis. per glandes vero intelligunt apostema.

ta que cōiter solent accidere sub ascellis et in inguinibus.
Et per tumore possunt intelligi inflatōes in qualibet par
te corporis. Vnde pro istis apostematibus curādis et ma
xime maturādis debet decoqui ficus in aqua et ipi aq̄ de
bet cōmisceri modicū aceti vt acetū iuuēt penetrationem
virtutis ficus et decoctiōe facta ficus debēt teri in morta
rio et deinde misceri cū modica aqua cū qua bullite sūt: vñ
cathaplasma proprie est medicina facta ex aliqua re et suc
co eius. Iuxta illud metrū Tūc cathaplasma facis cū suc
cū ponis et herbā. Scda vtilitas est q̄ ficus cū papauere
cathaplasmate retinent ossa fracta et debent decoqui in si
mul cū aqua absq̄ appositioe aceti et debent simul teri et
addi eis aqua decoctionis earū et tunc superponi. Et cau
sa istius potest esse quia papauer est stupefactiuū et per il
lud tollit dolor qui accidere solet in fractione ossium et p
uocat comū: ficus similiter facit moueri humiditates ad
exteriora quibus humiditatib⁹ ad ossa motis ossa possūt
retinere ad nāscētiā nūq̄ tamen vere cōsnuari. Aliqui
tamen textus habent loco tenet trahit et tunc sensus est
melior. Vnde papauer est triplex scilicet album nigrū: ru
beū: rubcū autē est siluestre et venenosum et crescit in bla
dis et iuuenes solēt ferere flores et facere incaustū ex ip
sis floribus

Textus

pediculos venerēq̄ facit sed cuiuslibet obstat

Comentum.

Hic ponunt due operatiōes ficū. prima est q̄ ex come
stione ficū sequit̄ multitudo pediculorū in corp⁹: ibus hu
manis. Et istud maxime veritatē habet de ficubus siccis
vt dicit Auic. scdo canonis ca. de ficubus. Et causa scdm
eū ibi est propter maliciā et corruptionē humoris genera
ti ex eis. Et alia causa etiā potest esse quia ficus prouocat

q̄ lii

multum sudore ex quo sequitur generatio pediculorum. Scda operatio est quod ficus incitant appetitum coeundi quod generant virtutem que iuuat ad erectionem virge et similiter sunt multarum superfluitatum et sperma augmentantes.

Textus

Multiplicant mictum: ventre dant escula strictum
Escula dura bona sed mollia sunt meliora

Commentum

Hic ponuntur due utilitates esculorum. Prima est quod multiplicat mictum siue urinam. Cuius causa potest esse quia inducant feces et sic aquositas fecum est causa multitudinis urine. Vel potest sumi causa similis illi que sumitur ex illo amphorismo urina nocturna multum facta modicum secessum significat in die et e converso qui multas habuerit cameras nocturnas de mane habet paucam urinam. Cuius causa est quia si multa fiat egestio multum de humiditate que transire deberet ad vesicam simul cum ea exit. Et si urina fiat multa multum de humiditatibus que transire deberent cum egestione et ea magnificare cum urina euacuant. Scda utilitas est quod escula constipant ventrem et istud accidit propter eorum ponticitatem et stipticitatem. Ex quo infert textus quod escula dura sunt bona et hoc quia constringunt ventrem et ergo profunt ventri nimium laxato. Sed mollia escula sunt meliora duris quia nutriunt et minus ventrem constipant. Et critica istud est sciendum quod escula minus competunt nutrimento quam pomapira perlica ficus et similia quod satis ostendit austeritas saporis eorum et duricies substantie eorum postquam in arbore maturata sunt et ergo ex his parum debet comedi et magis recipi debent via medicine quam cibi. Et quod virtus eorum est stiptica valde: satis competunt in fluxu ventris. Et quod escula in arbore non molescunt mollicie sufficiens ad esum. Ideo ante quam comedant remoliant et tunc sunt magis delectabilia gustui et minus stiptica.

Tertus
prouocat urinā multū cito soluit et inflat

Commentum.

Hic ponunt proprietates tres multū quāz prima est q̄ multū puocat urinā. Cuius causa est quia in multo sunt partes terrestres nitrole mordicantes vesicā cū ad eā veniunt et propter earū mordicationē vesica citius nitit eas expellere et ipsū multū. et ista proprietates intelligenda est de multis habentibus feces mordicantes sicut multa plurima renensia quia multa habentia feces grossas nō mordicantes sed magis opilantes impediunt urinā sicut prius dictū est ibi. Impedit urinā. Secunda est q̄ multum cito soluit vel laxat ventrē propter eādem causam dictā in prima proprietate. Tercia est q̄ est inflatiuū propter ebullitionē quā facit in corpore ex qua proueniunt ventositates. Et cause istarū duarū proprietatū dicte sunt prius ibi. Impedit urinā.

Tertus
Grossos humores nutrit ceruicia: vires
prestat: et augmentat carnē: generatq̄ cruorē
prouocat urinā ventrē quoq̄ nollit: et inflat
Infrigidat modicum: sed plus desiccāt acētū
Infrigidat macerat melā: dat sperma minorat
Siccos infestat neruos et pinguis siccāt

Commentū

In hoc textu autor duo facit. primo ponit octo proprietates ceruicie quātū prima est q̄ ceruicia facit in corpore nō grossos humores. Et istud maxime habet veritatē respectu vini. et diuersificat ceruicia in generādo grossos humores ex parte suarū cōponētū. Nā ceruicia ex grossiori substantia grossiores humores generat: et minus grossi minus grossos. Seda est q̄ ceruicia augmentat vires. Et istud ē intelligēdū de ceruicia ex optimis granis cōposita et q̄ plurime decoctionis ē cum simodi est ceruicia de streptis. Ita enim mul

g. iiii

tū nutritiua est : ergo vires augmentat. Tercia est q̄ aug-
mentat carnē. Et istud puenit ppter multā eius nutriti-
onē. Quarta est q̄ multiplicat sanguinē eadem de causa.
Et ille tres vltimē pprietates habent veritatē de ceruisia
antiqua multū decocta et de optimis granis composita.
Quita est q̄ prouocat urinā. Sexta ē q̄ laxat ventrem.
Et iste due pprietates maxie habent veritatē de ceruisia
clara m̄ ū lupulēra. i. in qua plurimū lupuli iponit cuius
modi ē ceruisia amburgēsis que prouocat urinā et laxat
ppter lupulū. Ipa tū nō valet debilia cerebra habētibus
q̄ tales de facili inebriat ppter multitudinē lupuli. Sep-
tima est q̄ inflat ventrē. Et istud habet veritatē de cerui-
sia modica decoctione cocta cuiusmodi ē copta hollandie q̄
maxime inflat et opilat et propterea plurimum impin-
guat. Octaua est q̄ ceruisia modicum infrigidat cuiusmo-
di est ceruisia hollandie brabantie hannonie et flandrie
et illa qua cois homo vtitur. Et ista pprietas maxie veri-
tatē habet respectu vini. Et circa istud est sciendū q̄ cerui-
sia potest fieri ex auena et ordeo et ex frumēto. Et secun-
dū q̄ fit ex alio : alio grano ē alterius et altius cōplexiōis
Que enī fit ex ordeo plus attinet frigiditati : q̄ ordeū est
frigidū. Que aut fit ex ordeo : auena min⁹ opilat : min⁹
generat v̄tositates et minus nutrit. Et que fit ex frumē-
to plus attinet caliditati et magis nutrit : magis opilat.
Et quāto ceruisia ē grossior tanto est deterior : q̄to subri-
lior tanto melior. Et vltērius ē sciendū q̄ pessima cerui-
sia est que fit ex rebus inebriātibz. puta ex grano. quod
noiatur lolium q̄ ista maxie dolorē capitis generat : ner-
uos ledit. Deinde ponit textus quqz pprietates aceti. q̄z
prima est q̄ acētū exsiccat. dicit enī auicēna de eo scđo ca-
nois q̄ ē fortis exsiccatiōis. Et ppteā medici p̄cipiunt tē-
pore pestis v̄ti aceto cū cibo : similē cū potu. Dicit enim
auicē. cia primi in ca. v̄nico doctrine q̄nte. Aceto p̄terea in

alio & potu vti i pestilētia ē nocumētū ip̄ius securatio. Se-
cūda ē q acetū ifrigidat. pprietate q̄ in eo ē. Tercia ē q ma-
cerat. i. facit hoīez macrū. Et rō ē qz exsiccat. Et istud ma-
xie verū ē de aceto i ieiuno stomacho sūpto. vt dult auic.
ticia p̄mi doctrina q̄rta. ca. q̄nto. de exrenuatiōe crassi. Ve-
rū ē tū q assiduus v. acetū maxie in ieiunio m̄lca iducit
incōmoda v̄sū debilitat pect? offēdit. tūssim cōmouet. sto-
machū & ep̄at ledit. nervos & iūcturas vehementer oppri-
mit. has arteticas dolorib? tremorib? & paralib? vexans.
Quarta ē q acetū generat melancoliā eo q hūor s ifrigi-
dat & exsiccat. Quinta ē q acetū miorat sperma p̄ t̄ca qz ex-
siccat. ifrigidat. & macerat. Et istas pprietates acetū ponit
rasis t̄cio alim̄soris dicēs. Acetū frigidū est & siccū qd & ma-
cie efficit & vires destruit. sp̄ma quoqz minuit. Et coleram
corroborat nigrā. rubeā vero colerā & ianguinē debilitat.
cibosqz quibz admisceat subtiliat. Deinde in vltimo versu
autor subdit tria p̄mū ē q acetū nocet macris. Et rō est
qz acetū exsiccat. & ic addit in macedinē. simile enī additū
suo simili facit ip̄m furere. Et etiā om̄is cōplexio lapsa p
contrariū medicat. & per simile deterioratur. Scd̄m ē q ace-
tū nocet nervis. vt dicit auic. scd̄o canois ca. de eo. Tercū
est q acetū macerat. vt dictum est.

Textus.

Rapa iuuat stomachū. nouit producere ventum.
prouocat vrinā faciet quoqz dente ruīnam.
Si male cocta datur hinc tortio tunc generatur.

Cōmentum.

In hoc passu ponūtur p̄mo tres vtlicates rape tem-
perate cocte et vnū eius nocumētū. Prima vtilitas ē q
rapa iuuat stomachū qz bene digerit a stomacho nec ip̄e
ea grauāt. Scd̄a est q rapa est puocatiua ventī qd patet
experimento. Tercia est q rapa est puocatiua vrine. Pre-

ter tñ istas pprietates vult auerrops q magnā pprieta-
te habet in confortando vñ. Documentū vero rapaz ē q
affluatio rapaz nocet dentibz. In vltio aut verū sub di-
tur q rapa male cocta tortiones facit in corpore. q multi-
plicat vñositates. Juxta illud. Dentū sepe rapis si tu vis
vivere rapis. Et ē sciendū q caude rapaz fortiter ventrē
larant. Pro maiori noticia sciendū est q rape iter radices
magis cōueniūt ad corporis nutritione. qd satis ostendit
ex amicitate sui saporis. hec enī cōplexio est oībus e-
dulis q amara i pūgitiua min⁹ alimētū dant corpori et
dulcia magis. q ergo rape radicibz aliis sūt dñiores i mi-
nus pūgitiue magis cōpetūt via cibi sed generāt sangui-
nē grossū melancolicū i digestiua sit debilis. Et bonū est
q depurent a prima aqua. i nullomodo debēt comedi cru-
de. Et incitant ad coptū i vias mūdificant vrinales. **A**

Tercus.

Egeritur tarde cor digeritur quoqz dure
Similiter stomachus melior sit in extremitates.
Reddit lingua bonū nutrimentū medicine.
Digeritur facile pulmo cito labitur ipse.
Est melius cerebrum gallinarū reliquū.

Comentum.

In isto pñssu notant quibz. Primū est q cor aīaliū co-
mētū tarde digerit et tarde etiā egerit. Et rō est q caro
cordis est caro melancolica que difficulter digerit et tarde
descendit. Et nō est caro bona scdm auic. scdm canonis ca-
de carne. et nō multū nutrit. vt dicit talis terciō almālo-
ris. Scdm est q stomachus similis est male digestiois et
tarde descensionis. Cui⁹ rō ē q stomachus ē membrū ner-
uolū cartilaginosū. quare difficile digerit. Et ergo etiam
nō generat bonū sanguinē. Deinde subdit text⁹ q stoma-
chus in ei⁹ extremitatibz scilz quo ad ei⁹ fundū i ouificiū

melius digerit. Cui⁹ rō ē qz in illis partibz magis carnos⁹
est i magis pinguis. Terciū est qz lingua est boni nutrime
ti. et hoc quo ad ei⁹ radicē. vt dicit auic. scdo canoīs ca. de
carne. Et rō est qz est facilis digestiois et carnosā. Et iter
reliquas linguas lingua porcelli que ablata ei⁹ pelle equipa
rat carni apri. vt sciunt scindētes ante principes. Lingua
tū bouis nō est multū sana ppter ei⁹ nimia humiditatem
Leccatores tū liguis vti volētes ante eaz assationē impo
nūt gariofilos. quibz hūiditas linguaz minuit. i sic aptio
res sūt elui. Quartū ē qz pulmo facile digerit i facile ege
rit. Et istud ē ppter ei⁹ raritatē et molliciē. Verū est tū q
ei⁹ nutrimentū nō est cōueniens nature hūane. qz patuū
ē i fleumaticū. vt dicit auic. scdo canonis. ca. de eo. Et cir
ca istud ē sciendū qz pulmo arietis quīs nō sit bon⁹ cib⁹.
est tū bona medicina: qz sanat excoiationē calcanei ex cal
ciamēto si ponat sup ipam calidus. vt dicit auic. loco pal
legato. Quintū est qz cerebrū galline inter omīa cerebrā
ē meli⁹. de quo dicit auic. scdo canonis. qz phibet fluxū sā
guinis nariū. Debet tū cū sale aut cū speciebus comedi. qz
de se vomitū prouocat. Et circa istud sciendū ē qz de ce
rebro pulloz dicūt medici qz augmentat memoriā. Cere
bra vero porcoz nature nō sūt cōuenientia. sed cerebrum
ouis leporis vel cuniculi cum sale vel speciebus comedi po
test. Et de cerebro amplius dictū ē ibi. Nutrit i impiguat.

Textus.

Semen feniculi fugat et spiracula culi.

Comentum.

Hic ponitur vnum documentum et est qz semen fenicu
li quod dicitur maratrum expellit ventositates: aut eas
dissoluit. Et ratio est quia est calidū et succum et carmina
siuū. Et circa istud est sciendum qz a coibus quatuor tagū ē

utilitates provenientes ex esu maracri siue serpinis feniculi. prima est qd confortat febribus. scda est qd pellit venenū. tertia est qd mundificat stomachū. quarta est qd acuit visū. Et de isto solent dari isti versus communes. **Hic** duo dat maracri febres fugat atq; venenū. Et purgat stomachū lumen quoq; reddit acutū. et istas quatuor utilitates tangit etiā auicenna scdo canonis loquens de feniculo. Et circa quartā utilitatē nota qd auicenna loco preallegato de semine feniculi dicit. Democritus quidē existimavit qd venenosi vermes pascunt feniculi recētis semen vt eorū visus confortet et vipere et serpentes fricant oculos suos cū egrediunt de cavernis suis post hiemē super ipsū vt illuminent oculos. Sciendū vltius qd feniculus tarde digeritur: male nutrit et parū et ergo nō cōpetit via cibi sed magis via medicine. Non igit vrendū est eo in regimine sanitatis nisi ad correctionē malicie quorūdam aliorū ciborū sicut interdū cū lactuca comedimus petrosilinū ad resistendum frigiditati et humiditati lactuce: sic etiā cum cucurbitis potest decoqui feniculus et similiter cum rapis ad corrigendū maliciam earum.

Textus

Emendat visum stomachum confortat anisum
Copia dulcoris anisi sit melioris

Commentum

Hic ponunt due utilitates anisi quarū prima est qd anisū confortat visū. Scda est qd anisū confortat stomachū. Cuius causa est qd anisū mūdāt stomachū a fleumatibus et ipm calefacit. Et propterea etiā confortat visui qd nichil est qd visui magis nocet qd imūdia stomachi qd a stomacho in uero eleuant fumi imundi qd oculis nocēt perturbādo spūs vituos. Et ista duo inuamenta facit anisū dulce. Et pter istas utilitates auic. scdo canonis ca. de aniso plures alias

utilitatem anici ponit. vult enim ibi quod anisum est aperitiuum
dolorum sedatiuum. et ventositatum resolutiuum sed acrium siccis
causare ex humiditatibus calidis aperitiuum opilationem epa-
tis et splenis generatam ex humiditatibus et similiter re-
nū belice et matricis puocatiuum vrine et menstruorum et mū-
dat matricem a fluxu humiditatum albarum. et est motiuum coit?

Textus.

Si cruor emanat spodiū sumptū cito sanat.

Comentum.

Hic ponitur vnu iuuamentū spodii. Et est quod spodium
sumptū sanat fluxum sanguinis. Cuius causa potest esse
quia spodiū habet virtutem propriam confortandi epar. et
sic fortificato epate quod est fons et origo sanguinis. san-
guis melius ab eo retinetur. Et dicit auicēna secundo canonis
ca. de spodio. quod spodiū est radices canarum aduste. Dicit enim
quod ipse aduruntur propter frictionem suarum extremitatum cum ven-
tus eas perflat. Simon tamen ianuenſis dicit quod spodiū
est res cuius origo nos latet res tamen adusta videtur et di-
uisiones canarum adustarum. Et nedū spodium confortat in ni-
mio fluxu sanguinis. immo etiā in nimio fluxu ventris
est vomitu. ut dicit rasis tercio almasoris. Et confortat etiā
in febribus acutis. confortat cor et tremori eius et incopi-
facte ex effusione colere ad stomachum auxiliatur. ut vult a-
uicēna loco pallegato. Et est sciendū circa predicta quod sicut
spodiū habet aspectum ad epar et proprietatem confortandi ip-
sū ita sūt aliquę medicīne que habent simile aspectū et simi-
le proprietatem confortandi aliqua alia mēbra specialia. sicut
macis cor muscus cerebrum liquiritia pulmonē capperes
splenem et galāga stomachum. ut patet in his versibus.
Gaudet epar spodio. matecor. cerebrū quoque musco. pul-
mo liquiritia. splenē cap. stomachusque galanga.

Textus.

Textus.

Vas cōdimenti preponi debet edenti.
Sal virus refugat. et non lapidūq; saporat.
Nam lapit esca male que datur absq; sale.
Brunnt persalsa visum. Spermaq; minorant.
Et generant scabiem pruritum siue vigorem.

Cōmentum.

In hoc textu tria fiunt. **P**rimo ponit vnū documentū generale quod obseruat apud om̃s. et est q̃ vas cōdimenti scilz salis qd̃ cōi nomie salinū dicit̃ debet pponi in mensa ip̃i edenti. **J**uxta illud cōe metrū. **S**al primo poni debz primoq; reponi. **O**m̃is mensa male ponit absq; sale. **S**ecūdo tangūtur duo iuuamēta salis. primū est q̃ sal reficit veneno. **C**ui⁹ duplex potest esse causa. **V**na est qz sal exsiccatiuū est. et sic sua siccitate exsiccāt hūiditates ex quib⁹ potest sequi corruptio. **A**lia causa est qd̃ sal exsiccāt i cōprimūt hūiditates a corpore extrahendo. et sic claudit poros. et p̃ cōsequēs phibet penetrationē veneni que fieri deberet per poros. **S**cđm iuuamentū salis est q̃ sal inducit lapozem in cibariis. **N**am cōiter videm⁹ ad sensū q̃ nulla cibaria sapiūt sine cōmixtione salis. vt dicit tercius vtri⁹. **T**ercio ponunt̃ q̃tuor nocumēta salis siue cibarioꝝ valde salloꝝ. primū est q̃ cibaria valde salia brunt visū. i. dēp̃dunt visum vel nocent visui. **C**ui⁹ causa potest esse duplex. **P**rima est quia res nimīū salte inducūt nimīā siccitatem que est cōtraria oculis qui sūt istrumenta visus. cū oculi sint de natura aque. vt dicit̃ in de sensu et sensato. **S**ecūda causa est qz cibaria multū salia sūt pruritua i mordicatiua modo vt sup̃ius dictū ē a cibariis mordicatiuis i sto macho existentib⁹ eleuant̃ fumū mordicatiui q̃ sui mordicatione oculis nocēt ac ip̃os multū rubificāt. **E**t ergo videmus q̃ bulliētes sal rubeos cōiter habent oculos. **S**cđm

nocumentū ē q̄ cibaria multū salſa minorāt ſperma. Et
rō eſt q̄ cibaria multū ſalſa multū exſiccāt om̄es hūidita
tes corporis quare etiā ſperma exſiccāt et ſic minoratur.
Terciū nocumentū ē q̄ generāt ſcabiem. Cui⁹ rō eſt quia
ſal generat humorē acutū mordicatiuū aduſtū qui ē cauſa
ſcabiēi. Quartū nocumentū eſt q̄ augent pruritū. Et rō ē
quia generant humorē mordicatiuū et pruritū. Et iſta
quatuoꝝ nocumenta cōmemorat ralis terciō almanſoris
de ſale dicens. **S**oꝝ p̄terea ſanguinē qui multā ex eo ſūp=
ſerint quantitatē adurit viſū quoq̄ debilitat atq̄ minuit
ſperma. et generat pruritū et ſcabiem. Et p̄ter iſta nocu=
menta p̄ſalſa. i. multū ſalſa inducūt ſerpigeneſ impetige=
neſ moꝝpheam leprā in diſpoſitis et bias brine exconāt
cum diu cōtinuant. Moderate tamen ſalſa ſaſtidiū auſe=
runt et appetitū excitant atq̄ accuunt.

Textus.

Hi feruore bigent tres ſallus. amarus. acutus.
Alget acetofus ſic ſtipans ponticus atq̄.
Vnctus et inſipidus dulcis dant tēperamentum.

Cōmentum.

In hoc textu ponuntur q̄litates cuiuſlibet ſaporis. Et
p̄mo dicit q̄ iſti tres ſapores ſcilz ſallus. amar⁹. et acut⁹
calē aciuunt corpus ſumētis ip̄os. Secundo dicitur q̄ iſti
tres ſapores ſcilz acetofus. ſtipicus. et pontic⁹ inſigidāt
Tercio dicit q̄ iſti tres ſapores ſcilz vnctuoſus inſipidus
et dulcis ſūt temperati nec inducūt in corpore caliditatem
aut frigiditatē. Et pro intellectu ampliori ſciendū eſt q̄ ſe
cundū auic. ſcdo canōis tractatu p̄mo. ca. terciō. octo ſūt
verī ſapores qui ſequūt inſipidū. Et ſūt dulcedo. amaritu
do. acuitas. ſalleo. acetofitas. pōticitas. ſtipicitas. ⁊ vnc
tuofitas. Enumerādo tamē inſipiditatē pro ſapore ſicut
textus facit hic tunc ſunt nouē ſapores. Et tūc capitur ſa

por pro omni eo quod gustu iudicatur. Et inter istos sapor-
res tres sunt calidi. vt dicit hic textus scilz salus amarus
et acutus. Et scdm auicennā loco p̄allegato. Acutū est ca-
lidius. deinde amarū et deinde salsum qm amarū est for-
tius ad resoluendū incidendū et abstergendū q̄ amarū et
deinde salsum est sicut amarū cōfractū cū humiditate fri-
gida. Et tres de istis saporibz sunt frigidi scilz acetosus si-
pans. i. stiptic⁹ et pōticus. Ponticus tñ cetis frigidior de-
inde stipticus et postea acetosus. Et propter istud in omni-
bus fructibus qui dulcescūt prius est ponticitas vehemē-
tis infrigidationis. deinde postq̄ per calorem solis digesti
uū aliquo modo digesti sunt fructus apparet in eis stipti-
citas. et deinde declināt ad acetositatē sicut agresta i p̄ea
dulcescunt. Et licet acetosum sit minus frigidū q̄ stipti-
cū tñ propter sui subtilitatē et penetrationē in plibus est
maioris infrigidationis. Et scdm auic. loco p̄allegato pō-
ticū. et stipticū. sunt in sapore propinqua. sed stipticū non
contrahit linguā nisi quo ad superficiem apparentē. sz pon-
ticū cōtrahit et exasperat quod apparet in lingua scilz sup-
ficiem et occultū scilz interiora eius. Et tres de istis sapo-
ribus sunt tpati. i. non excedētis caliditatis vel frigidita-
tis sicut dulcis vinctuosus et insipid⁹. Licet enī dulce sit ca-
lidū tamen in eo non apparet fortitudo caliditatis sicut
dicit rasis tercio almāloris. Et est sciendū vltterius q̄ vni-
cui qz saporī pprie debentur operatiōes. vt voluit auicen-
na et rasis locis p̄allegatis. Operatiōes enī dulcis scdm
auic. sunt digestio et lenificatio et multiplicatio nutrime-
ti et in natura diligit ipm et virtus attractiua attrahit ipm
Et cōm rāsim. Dulce est generatiuū multe colere rubee
et opilationū in epate et splene et flegmonis p̄cipue si p̄-
dicta mēbra ad hoc fuerint apparata. Et ventris flurus
ex ipso sequitur et mollificat stomachū. et confert pecton et

pulmonē: corpus impinguat: et aumētū spermatīs tribuit
Operationes vero amari scōm auic. sunt absterſio et exa-
ſperatio. Et scōm rasim amarū calefacit et desiccāt fortiter.
cito sanguinē ad aduſionē et maliciā perducit colerā
quoq; rubeā in sanguine augmentat. Operatio vero pō-
tici secundū auicē. est cōtractio si pōticitas sit debilis aut
expressio si sit fortis. Et scōm Basim ponticū corpus infri-
gidat et desiccāt: carnis et sanguinis minorationē facit si
multoties aliquis eo vtit. Stomachū quoq; confortat et
frequentē ventrē cōstringit: et sanguinē generat melanco-
licum. Operationes vero ſtiptici scōm auicē. sunt cōtra-
ctio inspissatio induratio et retentio. Et scōm Basim ope-
rationes eius sunt sicut pontici licet debiliores quā ipse vi-
det cōprehēdere ſtipticū sub pontico quā ſtiptico nichil di-
cit expresse. Operationes vero vinctuositatis scōm auicē.
sunt lenificatio lubrificatio et coctio. i. digestio parua. Et
scōm rasim vinctuosū stomachū molliciat et vētris facit
fluxū et ſacietatē anq̃ homo cibi quātitatē sibi ueceſſariaz
assumat adducit et calefacit maxime tamen febriatēs
et habētes epar: et stomachū calidū. Corpus etiā humectat
et lenit: fleuma vero auget et cogitationē hebetē reddit et
auget somnū. Operatiōes vero acuti sunt resolutio icſio
et putrefactio scōm auicē. Et scōm rasim acutū calorē au-
get et corpus cito inflāmat et sanguinē adurit et ipm pri-
us in colerā rubeā mutat et postea in nigrā. Operatiōes
salū scōm auicē. sunt absterſio ablutio exſiccatio et phibitio
putrefactionis. Et scōm Basim d. cte sunt in textu ime-
diate pcedēti. Operatiōes vero acetose sūt scōm auicē. infri-
gidatio et incisio. Et scōm Basim acetosū colerā rubeā et
sanguinē reprimat et vētrē stringit si stomachus et intestina
mūda fuerint. Si autē fleumatis i eis fuerit multitudo vē-
tris facit fluxum et corpus infrigidat: virtutem quoq; di-

gestiuā debilitat et prope in epate. Nervis vero et neruo
lis mēbris nocumentū affert et corpus desiccāt virtutem
aut appetitiuā excitat. De opationibus vero insipidi dicit
Basis q̄ aliquod est insipidū quod magis nutrit scz qd̄ eq̄
litati magis vicinū est. Aliud est quod tēpate calefacit. i ali
ud qd̄ tēpate infrigidat et si cū ipso fuerit multa humidi-
tas humectabit si vero siccū fuerit desiccabit. A

Textus

Bis duo vīpa facit mundat dentes. dat acutum
visum. quod minus ē implet minuit quod abūdat

Cōmentū

Hic ponūtur quatuor iunamēta vīpe primū est q̄ vīpa
mūdat dētes. Cuius causa est quia propter panē diutius
iherentem dētibz q̄ vinū solū sine pane limositas illa dē
tibus adherens aqua dentes luridi dicunt a vino melius
consumitur et abstergitur. Secundū est q̄ acuit visū quia
prohibent malos fumos ad cerebrū ascendere qui offusca-
rent spiritus visiuos per eoz immixtionē. Et istud facit ex
eo qz digerit materias malas in stomacho existētes. Ter-
ciū ē q̄ minus digestū facit digeri quia facit clausiōē ori-
ficii stomachi i confortat digestionē. Quartū ē q̄ superflue
digestū ad mediū reducit. Et totum istud maxime verita-
tem habet de vīpa panis cū vino dūmodo panis primo
assatus sit aut supra prunas exsiccat. A

Textus

Omnibus assuetam iubeo seruare dietam
Approbo sic esse: ni sit mutare necesse
Est ppocras testis qm̄ sequit mala pestis
Fortior est metha medicine certa dieta
Quā si nō curas fatue regis et male curas.

Cōmentum

Hic ponunt aliqua documenta quoz primū est q̄ om-
nibus bonū est seruare dietā cōsuetā. Et per dietā intelli

git administratio cibi et potus. Et ratio huius documen-
ti est qz transgressio a cōsuetudine nocet nocumēto magno
cōsuetudo enī ē altera natura. sicut igit naturā custodire
oportet sic et cōsuetudinē et specialiter si cōsuetudo fuerit
laudabilis. Et sicut oportet seruare cōsuetā administratio
nē cibi et potus ita etiā oportet seruare cōsuetudinē i aliis
rebus nō naturalibus propter eādē rationē. Vnde si aliqz
fuerit cōsuetus multū laborare et velit hāc cōsuetudinē
omittere et i ocio viuere vel multo minus laborare vel ali-
am speciē laboris assumere et aliud tpus vel aliū modum
proculdubio multū ex hoc debilitabit. Et similiter intelli-
git iu cibis et potibus somno et vigiliis et euacuationibz
et anime accidentibus. In omnibus enī multū obseruan-
da est cōsuetudo si sit laudabilis vel parū laudabilis vel in-
differens in bonitate et malicia respectu huius ad qd de-
bet fieri permutatio. Et circa istud sciendū est qz assueti ex-
ercitare vel laborare quibusdā laboribus cōsue tis dato qz
tales sint debiles vel senes minus ledunt et fortius labo-
rant qz si essent iuuenes incōsueti. Et istud vult ppocras-
scōa amphorismoz dicēs. Assueti assuetos ferre labores et
si fuerint imbeciles aut senes incōsuetis fortibus et iuue-
nibus facilius ferūt. Et ratio est qz isti habēt maiore incli-
nationē et cōsuetudinē ad istos labores iam cōsuetudo pri-
us habita leuior est vt dicit in cōmēto pōicti amphorismi
Et ista est causa quare videmus hoies debiles vel senes qz
ex cōsuetudine aliqd exercēt opus mechanicū facere aliq-
que facere nō possent eis fortiores aut iuniores et minus
ab eis ledunt sicut videmus multore debilem facilius sac-
cum eleuare qz eo fortiozem. et fabrum antiquum minus
ledi malleatione qz iuuenem fortem non cōsuetum. Se-
cundum documentum est qz mala pestis. i. magnū nocu-
mentum sequitur ex permutatione diete cōsue te vt vult

ppocras nisi fuerit necesse eā permutare. Est autē necessa-
riū eā permutare. primo qñ est illaudabilis sic q ex ea per-
ueniret ad pessimas egritudines sicut cōsuetudo comedē
di malos cibos in fine ex necessitate perducētes ad malas
egritudines. Tālē enī cōsuetudinē et similes necesse ē cor-
rigere et permutare vel totaliter vel saltē infra terminos
latitudinis eaz sed hoc debet fieri paulatim et scdm quēdā
ordinē. Nam oīs subita mutatio vehemēter nocet et specia-
liter a cōsuetō ad inconsuetū. Scdo necesse est eā permu-
tare vt aliquis minus ledat ex incōsuetā si postea ad eam
se trāstulerit. Si enī qd ad omnē diē se assuescat minus
ab omni ledet cū se ad eā trāstulerit. Et istud etiā intelligē
dū est in aliis rebus nō naturalibus. Et istud est qd dicit
ppocras scda amphorismoz. Et multo tpe cōsuetā et si fu-
erint deteriora insuetis minus molestare cōsueuerūt opor-
te igit ad nō cōsuetā transmittere. Et circa istud est scien-
dū q quisqz debet sibi cauere ne vnius rei quantūcūqz bo-
na sit sibi cōsuetudinē faciat q ipsum seruare sit necessari-
um. vbi gratia si quis vno cibo cōsuetō semper vtat vel
aliquo potu vel totaliter ab eis absteat vel dormire vel
moueri vel coire totalitē assuescat et ad hoc grauiter astrin-
gat: maxī nō enī incurrēt nocumētū si interdū ab eis de-
oporteat abstinere: sic igit quodlibet corpus se disponere de-
bet vt calorē et frigus pati possit et admotiones et queli-
bet nūtrientia aptus reddat et vt somni et vigiliāz ho-
ras mantiones et domos lectos et indumenta sine lesio-
ne permutare possit quod quidē poterit fieri si consuetu-
do nō obseruet ad vnguē sed interdū ad incōsuetā tran-
seamus. Oportet igitur ad incōsuetā aliquādo permuta-
re. Et istud vult rasis quarto almansois capitulo de con-
seruatōe cōsuetudinū. Terciū documentū est q fortior et
potior metha in medicando egrū est ad ministrare dicta.

certainā quā si medicus nō curauerit et aliā indebitā admini-
strauerit fatue regit egrū et male eū curat. Et circa istud ē
sciendū q̄ triplex est diēta scilicet grossa que est quasi diēta
sanorū et tenuissima que est nichil dare vel quasi et media
que absolute tenuis dicit̄. Et ista diuidit̄ in diēta tenuē de-
clinantē ad latus grosse sicut aqua carnis oua sorbillia et
pulli parui et declinantē ad tenuissimā sicut aqua ordei mel-
licratū et vinū grauatoꝝ et mediā que cetera nominant̄
vt ptisana nō colata et extremitates pulloꝝ. Et ista diēta
certa in pluribus cōuenit egritudinibus nō tamē in om-
nibus. Non enī cōuenit in egritudinibus longis quia ī ta-
libus oportet virtutē longuo t̄p̄e esse anteq̄ perueniat ad
victoriā: virtus cū diēta certa tāto t̄p̄e nō posset pourare
sine magna debilitate oportet ergo ī tali egritudine cibū
ingrossare. Similit̄ nō cōuenit ī acutissimis egritudinibz
sc̄z ī illis que terminantur ī quarto die vel ante quia ī ta-
libus cōuenit diēta tenuissima vt vult ppocras prima ā-
phorismoz ibi ad vltimas egritudines vltime curatiōes
ad perfectionē sūt potētes.

Textus

Quale. qu. id. et quādo. quantū. quotiēs. vbi dando
Ita notare cibo debet medicus diētando.

Commentū

In isto textu ponūtur sex a medico cōsiderāda ī admi-
nistratiōe diēte. Primū est quale id est cuius qualitatis
debet esse cibus quia ī egritudine calida debemus egrum
diētare frigido cibo et ī frigida calido. In humida sicco.
In sicca humido. Verū est tñ q̄ naturalis cōplexio diēta q̄
ibi similis cōseruari debet. vt vult gallenus terciā tegni ibi
calidiora calidioribus indigent adiutorijs. frigidiora frigi-
dioribus &c. Secūdū ē quid. i. cuius substantie debet esse ci-
bus quia athlete et rustici fortibus exercitijs suppositi de

h iii

vent dietari cibo grosso quia in eis vis digestiua est fortis
et sic non debet uti cibis subtilibus ut pullis caponibus car-
nibus vitulinis seu hedinis quia iste carnes in eis adure-
rentur aut nimis cito digerentur. quare necesse esset eis sepe co-
medere. **M**obiles vero et in ocio viuētes debent uti dieta
subtilis substantie quia in eis virtus digestiua est debilis non
potēs in grossos cibos cuiusmodi sunt carnes porcine salte
et bouine et pisces sole exsiccati. **S**imiliter iēgris egrotantes
egritudinibus acutis debent uti subtiliori dieta quam egrotan-
tes egritudinibus cronicis id est longis sicut quartanis
Tercium est quoniam id est quo tempore dieta debet dari quia in sa-
nis maxime debet attendi consuetudo. **V**nde in estate homines
surgentes et consueti bis solum in die comedere. debent co-
medere hora decima vel modicum ante et non expectare me-
dium diei propter nimium diei calorem. **S**imiliter debent ce-
nare hora sexta vel modicum post. **I**n hyeme vero debent
prædere hora undecima vel xii. propter longitudinem noctis et de-
inde cenare hora septima vel modicum post. **E**t maxime
seruanda est consuetudo. **I**n egris vero etiam consideran-
dum est tempus quia in febris in paroxismo vel statim
ante proximum vel statim post non est danda dieta quia si sta-
tim ante proximum vel in proximo detur natura diuertitur
a digestionē materie febris per hoc quod debet digestionē cibi
esse intenta. **E**t non debet dari statim post paroxysmum
quia virtus adhuc multum debilitata est ex paroxismo im-
mediate precedenti. **D**ebet igitur dari dieta ante paroxis-
mum tanto tempore quod possit digeri ante aduentum paro-
xismi vel debet dari aliquo tempore post paroxysmum. **E**t
istud est verum nisi timeatur magna debilitas virtutis tunc
enim dandus est cibus quocumque tempore. **A**ccidentibus
enim virtutē dissoluentibus cibus ilico dandus est ut vult
Galienus in commento illius amphorisimi prime particule

contemplari aut oportet. Quartū est quantū. i. quātitas
cibi sumendi q: vt dictū ē pri⁹ quātitas cibi estate come=
dendi p qualibet vice debet esse pauca q: calor naturalis
tunc debilis est propter nimias resolūtiōes. In hyeme ve
ro cibus vna vice sumendus debet esse multus q: virtus
digestiua tunc fortis est cū calor naturalis sit vnitus pro
pter frigus circūstans vt dictū est prius ibi. Temporibus
veris. Quintū est quotiens. i. quotiens in die sit cibus dā
dus q: in estate debet sepius dari q̄ in hyeme autumno
vel vere licet modicū pro qualibet vice vt etiā prius dictū
est. Similiter virtute digestiua existente debili sepe mo
dicū et de cibo est dandū virtute vero existente forti potest
multū dari et paucis vicibus. Sextū est vbi. i. in quo lo
co q: cibus nō est sumendus in loco frigidus multū nec mul
tū calido sed magis in loco temperato. α

Textus

Ius caulis coluse cuius substantia stringit
ventrē: quādo datur venter laxare paratur

Commentum

In hoc textu autor dicit tria. Primū est q ius caulis. i.
aqua i maxime prime ebullitiōis caulium si bulliant soluit
ventrē. Cuius causa est quia in foliis et partibus exteri
oribus caulium est virtus quedā nitroſa absterſiua debilit
inherens et facile ſeperabilis per modicā decoctionē ſiue
ebullitiōē que ſperſa per aquā ip ſa laxatiuā reddit. Et
hinc etiā est q prima aqua decoctionis caulium magis
laxat q ſecūda quia iſta virtus nitroſa absterſiua per pri
mam decoctionem plurimum ſeparatur. Secundum qd
dicit est q ſubſtantia caulium et hoc poſt decoctionem eo
rum ſtringit ventrē. Et causa est quia omnis virtus qua
laxaret per decoctionē ab ea ablata eſt et manet ſubſtan
tia terreſtis ſicca que ventrem ſtringit. Terciū quod di

h iiii

cū est q̄ vtraq; simul sumpta. scilz aqua decoctiois caulū
et substantia eorū laxat ventrē. et rō est qz virtus absterſi-
ua i nitroſa i aqua manet gratia cui⁹ totū laxat. Pro ma-
iori noticia sciendū ē primo q̄ caules generāt humorē me-
lancolicū i somnia mala. mali sūt stomacho. parū nutriūt
visū obtenebrant. somnū inducūt. menstrua i urinā puo-
cant. vt partim auſc. scđo canōis. i partim a rasi tercio al-
maioris colligit. Secundo sciendū q̄ comestio caulis siue
decoctiois siue seminis ei⁹ phibet i retardat ebrietatē. vt
videt inuere. Aristoteles tercia particula pbleumatū que
rens propt quid caulis soluit crapulā. et idē volūt rasis et
auſc. locis palleſcatis. Cuius causa potest esse ista scđm ali-
quos. qz propt comestione caulis eleuāt fumū valde gros-
sū i grolantes fumositates vini que ingroſſate impediū-
tur penetrare ad cerebrū propt eaz grolitudinē. philoso-
phus vero pro bleumate p̄dicto aliā dat causā istā scilz qz
omne quod trahit humidū vinosū ad se a corpore expel-
lit. i corpus inſrigidat. curat crapulā. sed caulis est huius-
modi. ergo curat crapulam. Quia aut caulis sit huiusmodi
probat qz p succum caulis qui est diureticus trahūtur hu-
miditates vinoſe indigeste a toto corpore. et in vesicā defe-
rūtur. et per substantiā eius frigidam stipticā et ferream
in stomacho relictam nō potentē penetrare inſrigidat to-
tum corpus. Et per consequens curat crapulā hoc modo
qm̄ supfluitates subtiles que nō poterant deorsum tende-
re propter caliditatē vini mouentē eas ad superiora. vt ad
cerebrum. ferūtur reſſe deorsum et virtute succi trahū-
tur ad vesicam. Est enim diureticus i menstruosū prouo-
catius. vt dictum est.

Textus.

Dixerunt malū veteres quia molliat aluum.
Malae radices rase dedere feces.

Malue mouerunt et fluxum sepe dederunt.

Commentum.

Hic ponūt tres proprietates siue effectus malue. quorū primus est q̄ malua mollificat venerem. quia est vnum de remolliitiuis. Sunt enī quatuor remolliitiua. scilicet malua bismalua. bianca. bruma. et mercurialis. ex quibus cōmuniter fit clistere lenitiuum et mollificatiuū quod valet ad fecum indurataꝝ educationē. Et est duplex malua. q̄dam enim est habens sanguineos flores. et alia est habēs albos flores. Et in ista est maior proprietates mollificandi q̄ in prima. Secundus effectus est q̄ radices malue abraue educūt feces. et hoc est quādo ex ipsis fiunt suppositoria sicut solent fieri de radice mercurialis. Tercius effectus est q̄ malua facit fluxum menstrui in mulieribns. et hoc est propter nimia eius humectationem et lubricationem. qua bene matricis facilius a sanguine acuto fundūtur. Et dicit platearius q̄ certo experimento menstrua p̄uocat.

Textus.

Mentitur menta si sit depellere lenta.

Ventris lumbricos. stomachi vermesq̄ nociuos.

Commentum.

Hic ponit autor vñū documentū de menta dicens. q̄ menta non debet denominari hoc nomie menta si nō habeat vim statim auferendi vermes ventris et stomachi. Menta enim magne et fortis est aromaticitatis et magne amaritudinis. et ideo quēadmodum absinthiu vermes interficit sic et menta. Et debz dari decoctio eius sicut et absinthii et uō substantia. Aduerten dū tamen quia multū calida est et sicca. sanguinem adurens nō competit via cibi in regimine sanitatis. Bene tamen cōuenit via medicine qā stomachum confortat et ipsum calefacit et sedat singulū et digerit et prohibet vomitum fleumaticum et san-

guineū et ad coptū incitat propt̄ inflationē que est in ipsa
et humiditatē ortulanā : prohibet sputū sanguinis. Et cō
fert ad moriū canis rabiosi. et est pp̄ia ad illud. Et si fru
sta ipsius in lacte dimittūtur nō caseatur. vt colligit̄ ex a
uicēna sc̄do canonis ca. de menta. A u

Textus.

Cur moriatur homo cui saluia crescit in orto.

Contra vīm mortis non est medicamen in ortis.

Saluia cōfortat nervos: manuūq; tremorem.

Tollit. et eius ope febris acuta fugit.

Saluia. castoreum. lauendula. p̄mula veris.

Nastur. athanasia sanant paralitica membra.

Saluia saluat̄rix nature consilia trix.

Cōmentum.

In hoc textu autor principaliter tria facit. Primo inu
it magnā vtilitatem saluie querens per modū dubii. Cur
hō moriatur in cuius orto crescit saluia. Ad hoc respōdet̄ i se
cundo versu sic q̄ nulla est medicina crescens in ortis. que
prohibeat mortem. Quis in ortis bene crescat medicina p
hibens putrefactionē corporis et humiditatē naturalem
defendens ne cito dissoluatur. Et istud inuise auic. terciā
p̄mi ca. singulari dicens. Et ars quidē sanitatem custodi
endi nō est ars que a morte securos nos faciat neq; corp⁹
ab extrinsecis nocumētis muniat neq; vnū quodq; corp⁹
ad vltimā vite longitudinē pducatur. que est sc̄dm hominē
absolute. sed de duab⁹ rebus securitatē prebet putrefactio
nis penitus prohibitione et defensione hūiditatis ne cito
dissoluatur. Sc̄do ponit tres effect⁹ saluie quorū p̄m⁹ ē
q̄ saluia cōfortat nervos. q̄ exsiccat hūiditates quib⁹ ipe
diūtur: et relaxatur nerui. sc̄dus est q̄ remouet tremorez
manuū. Cuius causa est quia cōfortat nervos. vt dictum
est. Jam om̄e cōfortans nervos tremorem remouet. cum

tremor causet ex debilitate neruor. Et propterea senes ali
qui ex vetule specialiter iponunt potui siue cibo eor folia
saluie. tercius est q remouet febrem acuta. i. impedit eam
ne cōtingat. **Quo** causa potest esse. quia exsiccādo hūiores
impedit eor putrefactionē. ad quā posset sequi febris acu
ta. Et pro maiori noticia sciendū ē q saluia ē calida ⁊ sicca
et ideo nō multū cōpetit p se via cibi. Quia tñ ipa saluia
multū cōfortat neruos. hoies in sanitate multū vtuntur
saluia dupliciter. primo quidē cōponendo ex ea vinū sal
uiatū. quo vīno hoies in latitudine sanitatis vtūtur spe
cialiter in pncipio mense et cōpetit hmoi vinū paraliticis
⁊ epilēticis moderate sumptū. et pcedente purgatione ate
cedentis medicīne. Scdo vtūtur saluia in calis. Nam exi
tat appetitū. et specialiter cū stomach⁹ fuerit replet⁹ ma
lis hūoribus crudis et indigestis. Et est duplex saluia. sci
licet domestica. et habet lata folia et magna. Alia est q vul
gariter nobilis dicitur. et habet minora et structioniora folia
Et apud medicos dicitur lilifagus. Tercio enumerat au
tor sex res medicinales valentes in curatione paralisis.
Et dicitur q saluia castoreum lauendula. premula. veris
nasturcium ⁊ athanasia curant et sanant membra paralī
tica. i. paralisi tacta siue debilitata. De saluia autem cau
sa patet ex dictis. quia vt dictum est saluia confortat ner
uos qui in paralisi debilitati sunt. Et etiā quia saluia ca
lida est et sicca consumit materiam fleumaticā imbibitā
neruis ex qua fit paralisis. De castoreo patet quia casto
reum est maxime cōfortatiuum calefactiuum et exsiccati
uum neruor. Dicit enim auic. secundo canonis capitulo
de eo q ē subtil⁹ et forti⁹ omī qd calefacit ⁊ exsiccāt. Et p
ea dicit q cōfert neruis ⁊ calefacit ⁊ cōfert tremori et spal
mo hūiao ⁊ stupori ⁊ paralisi. Et p ea adhuc subdit q nō est

aliquid magis inuatiuū ventōstrati in aure q̄ ipsū cū ex
castoreo accipitur quātum ē lens vna et dissoluitur i oleo
nardino et distillatur in eā. plures alios effectus habet ca-
storeum quos Auicē. narrat loco p̄allegato. Et ē castorei
testiculus cuiusdam animalis marini quod dicitur castor.
Et oleum de castoreo etiā multū valet in paralisi sicut ca-
storeum post euacuationē materie quia tunc illā materiā
que residua est consumit et nervos confortat. De lauēdu
la etiam patet quia sua aromaticitate confortat nervos
et sua calefactione consumit materiam paralisis. De pre-
mula veris etiam patet quia sua aromaticitate et calefac-
tione confortat nervos. Et dicitur premula veris quia ē
de primis aromaticis in vere crescentibus. De nasturtio
patet quia nasturtiū est calidū et siccū subtiliativū et incisi-
uum et resolutivū quare aufert materiā paralisis. Et di-
cit auicē. scdo canonis ca. de eo q̄ cōfert omni mollificatio-
ni neruoz quia calefacit et educit fleumata et mūdificat
nervos a fleumate. Et ideo cōsulunt medici vt nasturtiū
in quadragesima edat̄ propterea qz cibi q̄dragenales sunt
fleumatici. et est nasturtiū herba cōis creices in locis frigi-
dissimis scz in locis petrosis et aquosis vbi sunt multi fon-
tes. De athanasia vero que alio nomine dicit̄ tanacetum
teuthonice tente vel repn̄ daen patet quia ista herba habet
virtutē purgandi fleumata et sua caliditate exsiccat ner-
uos. Et etiā habet virtutē purgandi vermes et materias
ex qua generant̄. Et ideo gallici cōiter in diebus paschali-
bus vtunt̄ athanasia frixa cū ouis ad purgandū fleuma-
ta ex piscibus in quadragesima generata ex quibus faci-
le generantur vermes in dispositis. Et in fine textus au-
tor subdit q̄ saluia dicit̄ quasi saluat̄rix nature.

Textus

Nobilis est ruta quia lumina reddit acuta.
Auxilio rute vir quippe videbis acuta.
Ruta viris coptum minuit mulieribus auget.
Ruta facit casum dat lumen et ingerit astum.
Cocta facit ruta de pulicibus loca tuta.

Cōmentum

Hic ponit autor quatuor effectus rute. primus est qd a-
cuit visum. Et pyrie succus eius vt dicit auic. scdo cano-
ca. de ea. et prius dictum est ibi. Allea nux ruta. Secundus est
qd ruta minuit desiderium coeundi in viris. sed in mulieri-
bus auget. Cuius causa potest esse ista. quia ruta sua cali-
ditate et exsiccatione sperma in viris minorat quod subti-
le est et aereum. sed in mulieribus subtiliat et calefacit. quia
in eis sperma est aquosum et frigidum. ergo eas magis ad
coptum incitat ppter subtiliationem et caliditatem spermatis
ex ruta. Tercius effectus eius est qd ruta facit astruciam. i.
facilem apprehensionem et inuentionem alicuius medii in cau-
sa subtili. quia ppter calefactionem et exsiccationem subtiliat
spiritus. et sic ingenium clarificat. Quartus effectus est qd de-
coctio rute effugat pulices. et hoc si ex ea irroretur domus
quia interficit eas scdm qd coiter dicunt medici. Et scdm
auic. sexta quarti tractatu tercio ca. de effugatione pulicum
Quando aspergitur domus cum infusione colochintide sa-
liunt pulices et fugiunt. et similiter ex decoctione rubi. Et post
ea subdit auicenna. Et dixerunt quidam qm ponitur sanguis
hyrci in fouea in domo aggregantur pulices apud eum de in-
de moriuntur. Et similiter aggregantur super lignum linitum ex
adipe ericii: et effugiunt ex odore caulis et soleorum oleorum.
Et scdm aliquos nichil magis deiectionum est pulicibus quam res
foris odoris. et ergo ruta valet menta mentastrum lupu-
lus. et super omnia feces vel vrina equi. Item domus irro-
rata ex decoctione seminis rape occidit pulices. Et si fumigetur

domus ex cornu taurino fugiēt pulices. Pro captione si
earū nichil meli⁹ est q̄ ipolito pauci bōbacis in lecto quia
in illo aggregantur.

Tertus.

De cepis medici non consentire videntur.

Colericis nō esse bonas dicit galienus.

Fleumaticis vero multū docet esse salubres.

presertim stomacho pulchrūq; creare colorem.

Contritīs cepis loca denudata capillis.

Sepe fricans poteris capitis reparare decorem.

Cōmentum.

Hic loquit̄ autor de cepis. Et dicit quin q;. primū est q̄
medici dissentiūt de natura ceparū quia aliquib⁹ videtur
q̄ cepe bone sūt fleumaticis. Aliqui vero q̄ eis nō valent
sicut forsan rasis vult q; dicit eas tercio alimētoris genera
re hūores sup̄fluos in stomacho et fleumaticos. Scdm̄ ē
q̄ galienus dicit cepas multū obesse colericis. Cui⁹ causa
ē q; vt dicit auicēna scdo canonis ca. de cepe. Cepe est cali
dū in tercio ⁊ ergo nocet calidis. vt sunt colerici. Terciū est
q̄ cepe multū valent fleumaticis. q; sūt calide iciliue sub
tiliatiue. absterſiue ⁊ aperitiue. q̄re fleumaticos hūores et
viscosos in fleumaticis multiplicatos digerunt. incidunt
subtiliāt. ⁊ abstergūt. Quartū ē q̄ cepe valēt stomacho. q̄a
mūdificant ip̄m a fleumatib⁹ et ip̄m calefaciūt. ⁊ ergo di
cit auic. loco pallegato. q̄ illud q̄ ex cepe comedit̄ pp̄t suā
caliditatē cōfortat stomachū debile. Et pp̄ter illud etiam
decorāt colorem faciei. q; nō est possibile colorem faciei esse vi
uidū stomacho existēte multū fleumatico aut repleto ma
lis hūorib⁹ crudis ⁊ fleumaticis. Quintū ē q̄ loca depila
ta. i. loca pilis priuata pilos siue crines recuperāt si conte
rātur cepe cocte. ⁊ ex eis fricent̄ loca depilata. Et istud ve
rū est qn̄ depilatio accidit pp̄t opilationē pororū ⁊ corrup

tionē māterīe sub cute. q̄ cepe aperiūt poros et resoluunt
materiā malā que sub cute ē: bonā ad locū attrahunt. Et
ergo fricatio cū cepis valet in alopecia multū. vt vult auicēna
sc̄do canoīs ca. allegato et septima quarti ca. de cura
alopēcie. Et ppter istud infert textus q̄ capitis decor po-
terit reparari p istā fricationē cū cepis q̄ capitis decor pi-
li sūt. Pro maiori noticia effectū cepaz sciēdū ē q̄ cepe ex-
citant coctū. appetitū puocāt. faciē rubificāt. cū melle vēr-
rucas eradicāt. sitim faciūt. itellectui nocēt: q̄ hūoīe ma-
iū grossū generāt. saliuā multiplicāt: succus eaz confert aq̄
descendenti in oculū: et abstergit vīdū. sicut colligit ex auicēna.
sc̄do canonis ca. allegato. Sciendū vltērius q̄ cepe trite cū
melle et aceto cōferunt moriui canis rabidi. et ergo quidaz
sup addūt textui pcedenti istos duos vers⁹. Appositas p-
hibent mori⁹ curare caninos. Si trite cū melle prius fue-
rint: et aceto. Et de isto etiā pri⁹ dictū ē ibi. Allea nux ruta.

Textus.

Est mod⁹ cū granū siccū calidūq; sinapis.

Dat lacrimas purgatq; caput. tollitq; venenū.

Comentum.

Hic autor duo facit. p̄mo ponit complexionem ipsius
grani sinapis dicens. q̄ granum sinapis est modicū gra-
num calidum et siccum quod verum est quia est calidum
et siccum vsq; ad quartum gradum secundum auicennā
secundo canonis capitulo de sinapi. Secundo ponit tres
proprietates siue effectus grani sinapis. primus effect⁹
est q̄ cōmouet lacrimas. Cuius causa est quia sua calidita-
te nimia suuiliat et dissoluit humiditates cerebri. ex qui-
bus tunc propter earum fluxum proueniunt lacrimae. Se-
cundus effectus seminis sinapis est q̄ expurgat caput id
est cerebrū mundificando et abstergendo hūiditates fleu-

maticis a capite. Expurgat etiā caput naribus impo-
tum puocando sternutationē sua mordicatiōe. et ideo im-
ponit naribus appoplecticorū. Per sternutationē aut expel-
luntur nocumenta cerebri. Et similiter semen sinapis sua
caliditate subtiliat flegmata et dissoluit illa que opilant
meatus cerebri ex quorū opilatione sequit appoplexia. Et
sic relinquit qd semen sinapis est valde incisiuū flegma-
tis et consumptiuū et mundificatiuū. Tercius effect⁹ est
qd tollit venenū. Et istud cōcordat cum dicto auic. loco p-
allegato. scilz qd fugiunt ex fumo eius vermes venenosi.

Textus.

Trapula discutitur capitis dolor atqz grauedo.
purpuream dicunt violam curare caducos.

Cōmentum.

Hic ponuntur tres pprietates siue effectus viole prim⁹
effectus est qd viola habet pprietatem sedandi ebrieta-
tem cuius causa potest esse quia viola odorem habet tempe-
ratū atqz suauem. et talis maxime est cōfortatiuus cerebri
forte enī cerebrū non patitur cito ebrietatē sed debile. Et
etiā viola est frigida quare cerebrū infrigidat. et sic in-
eptificat ipm ad recipiendū fumū calidum. Scdus effec-
tus eius est qd viola est sedatiua doloris capitis atqz gra-
uedinis. Et istud verū est de dolore capitis ex calida causa
vt dicit auic. scdo canōis ca. de viola. et similiter rasis ter-
cio almāloris et mesue. Et rō est quia viola est frigida: et
sic repugnat cause calide. Tercius est qd viola dicitur curare
caducos. i. epilenticos. Et dicitur notāter in textu dicūt quia
cōmunes autores nō attribuūt istū effectum viole. Et er-
go si iste effectus cōueniat viole. Causa eius potest esse qd
propt aromaticitatē viole c. rebri cōfortatur quo existēte
forti a modicis nocumētis nō leditur. et p cōsequens etiā
nō incurrit epilentiā que dicitur parua appoplexia ex op

lacione nervorum sensitiuorum contingens

De vrtica

Textus

Egris dat somnū: vomitū quoq; tollit ad vltimū
Compeſcit tuſſim veterem: colicisq; medetur
Pellit pulmonis frigus: ventrisq; tumorem
Omnibus et morbis ſubueniet articulorum

Commentum

Hic ponuntur ſepte effectus vrtice quorum primus eſt qd
vrtica dat egris ſomnū q; eſt ſubtiliatiua et inciſiua et ab-
ſterſiua fleumatis et groſſorum humorum naturā grauatiū et
ſomnū impediētiū. Secundus effectus eius eſt qd tollit
vomitū et vltimū vomitus. Et ratio eſt q; vomitus i nau-
ſea multū accidūt ex humore viſcoſo cuius vrtica eſt inci-
ſiua. Tercius eſt qd vrtica ſedat tuſſim antiquā et maxi-
me mel in quo temperata fuerint ſemina vrtice q; vrtica
de pectore fleuma expellit viſcoſum ſcđm raſim tercio al-
manſoris. Et ſimiliter eius ſemē cū maxime ſint inciſiua
abſterſiua et ſubtiliatiua. Et dicit Auic. ſcđo canonis ca.
de vrtica: qd cū bibit cū aqua ordeī mūdificat pectus et qñ
decoquunt folia ei⁹ in aq; ordeī educit hūiores groſſos qd ſūt
in pectore ſed eius ſemē eſt fortius. Quartus ē qd cōuenit
colicis. i. colicā paciētibus q; vrtica eſt inciſiua ſubtiliatiua
reſolutiua et abſterſiua hūiditatis fleumatice aut v̄toli-
tatis groſſe ex quibus puenit colica plurimū. et eſt colica
egritudo doloroſa in inteſtino dicto colō ſicut pliaa egri-
tudo doloroſa in inteſtino dicto pliō. Quintus eſt qd vrtica
pellit frigus pulmonis i hoc eſt ppter ſui caliditatē. Sex-
tus eſt qd vrtica eſt ſedatiua tumoris v̄tris q; reſolutiua
eſt v̄toliſtatis ex q; v̄t plurimū fit tumor ventris. Septi-
mus eſt qd vrtica ſubuenit doloribus articulorum. i. iūctura-
rū ſicut artetice ſciatice et podagre. Et hoc verū eſt qñ pro-
ueniūt a materia frigida fleumatica groſſa. Cuius cauſa
eſt q; vrtica eſt calefactiua inciſiua ſubtiliatiua materie

l i i

fleumatice grosse. Et preter istos effectus scdm Auicēnā
scdo canonis ca. de vrtica excitat coitū proprie semen eius
cum vino: et aperit orificiū matricis: et soluēdo educit fleu-
ma et humore crudū sua absterfione et nō cū virtute solu-
tiua que sit in ipsa. Ne tamen aliquis in gutture ex vrtica
aut eius semine ledatur bonū est q post eius sumptionē
bibatur aliquid de oleo rosaceo: Et est vrtica calida in pri-
cipio terciū gradus et sicca in secūdo secūdu Auicēnam lo-
co preallegato. A u u

Textus

Plopus est herba purgans a pectore fleuma
Ad pulmonis opus cū melle coquatur plopus
Vultibus eximiū fertur reparare colorem.

Commentum

Hic ponuntur effectus plopī quorū primus est q plop⁹
purgat fleuma a pectore. Cuius causa est quia plopus est
herba calida et sicca in tercio multū absterfina dissolutiua
et consumptiua humiditatis fleumatice: et habet respectū
singularem super partes pectoris et propterea plopus p⁹
propriissime dicitur purgare fleuma a pectore. Secūdus
effectus est q etiā valet ad purgandū pulmonē a fleuma-
te eadem de cā. Et proprie si coquatur cū melle q mel eti-
am est absterfīuū et absterfione mellis augmentatur ab-
absterfio plopī. Et istud idē vult auicēna secundo canonis
capitulo de plopo dicens q plopus confert pectori et pul-
moni patientibus a dītaia in tullī antiquis et eius decoc-
tio cum ficibus et melle similiter. Tercius effectus est q
facit bonū colorem faciei. Et istud etiam vult auicēna loco
palleo dicens q eius potus efficit colorem bonū Et pter
istos effectus soluēdo educit fleuma et vermes vt vult A-
uicenna ibidē. Et secundum platearium vinū decoctiois
eius matr. et mundificat a superfluis hūorib⁹ et abstergit.

De cerifolio**Textus**

Appositū cancri tritū cum melle medetur
Cum vino potum poterit sedare dolorem
Sepe solet vomitū ventrēq; tenere solutum

Commentum

Hic ponunt tres effectus cerifoli. Primus est q̄ cerifoliū tritū cum melle et superpositū cancro curat ipsum. Et istud idem dicit platearius ca. de cerifolio. Et est cācer apostema melancolicum corrodens partes corporis tam carnosas q̄ nervosas. Et dicitur cancer quia procedere videtur vt cancri. Secundus effectus est q̄ cerifoliū bibitū cū vino abscondit dolorē ventris. Cuius causa est quia ventris inflationē de grossa ventositate ex qua prouenit dolor mitigat cum stomachi ventositatē et omniū viscerū soluit et opilationē aperit. Et ad hoc etiā coadiuuat vinū Tercius effectus est q̄ cerifoliū sedat vomitū et fluxum ventris. Cuius causa est quia cū cerifoliū calidū est in tercio gradu et sicū in sēdo materiā illam digerit et exsiccet ex qua prouenit vomitus. Et istud maxime verum ē quādo vomitus aut solutio ventris pueniūt a materiā frigida fleumatica. Et preter istos effectus prouocat urinā et menstrua et soluit dolorē lateris renū et vesice et precipue datum cum mellificato.

Textus

Enula campana reddit precordia sana
Cum succo rute si succus sumitur huius
Affirmant ruptis nil esse salubrius istis

Commentum

Hic ponunt duo effecti enule campane. quorū primus est q̄ enula campana confortat precordia. i. orificiū stomachi quod proprie precordium dicitur siue membra spiritus alia id est membra anhelitus que vicina sunt cordi Et specialiter radix eius. Quod autem confortet orificiū stomachi

patet quia cū radix enule sit odoriferā cōfortat mēbra ner-
uosa: officinū autē stomachi mēbrū neruolū est. **Q**z autē
cōfortet mēbra spiritalia patet qz vinū factū ex enula qd
vocat vinū enulatū mūdificat pectus et pulmonē vt vult
Auic. scdo canonis ca. de enula. Et enula e tiā scdm ipsū
ibidē de glutita cū melle adiuuat ad expuēdū et est ex eis q
letificāt et cōfortāt cor. Scdus effectus est q succus enule
cū succo rute maxime valet ruptis. i. patientibus ruptu-
rā siue descensū intestinorū ad bursā testiculorū. et hoc ma-
xime qū ruptura est ppter ventositatē qz illā dissoluūt suc-
cus rute et enule. Et preter istos effectus enula bona ē sto-
macho malis humoribus repleto et aperit opilatōes epa-
tis et splenis vt vult rasis tercio almāloris. Et cōfert om-
nibus lesionibus et doloribus frigidis et cōmotionibus
ventositatū et inflationis scdm auicēnā loco preallegato.

De pulegio

Textus.

Cum vino colerā nigrā potata repellit
Sic dicunt veterē sumptū curare podagrā

Commentum.

Hic ponunt duo effectus pulegii quorū primus est q pu-
legiū et principaliter aqua eius sūpta cū vino purgat cole-
rā nigrā. Secundus est q pulegiū habet proprietatē curā-
di podagrā veterē ex quo habet proprietatē liquefaciēdi et
dissolūendi flūma ex quo podagra sepius generari solet.
Et circa istud est notādū q vt dicit platearius pulegiū est
calidū et siccū in tercio gradu: subtilem habet substantiā vir-
tutē habet cōfortatiuā ex aromaticitate: aperitiuā ex sub-
stantia et qualitatibus. attractiuā ex ignea substantia vel
natura cōsumptiuā ex calore et siccitate. Et solū vinū de-
coctionis eius valet cōtra dolorē stomachi et intestinorū ex
frigiditate vel ventositate.

De nasturcio

Textus.

De nasturcio**Textus**

Illius succo crines retinere fluentes
Allitus asseritur dentisq; curare dolorem
Et squamas succus sanat cū melle perunctus

Commentum

Hic ponuntur tres effectus nasturcii quorum primus est quod nasturcium habet proprietatem retinendi crines defluentes et hoc si caput unguatur cum succo eius vel si aqua vel succus eius bibatur et hunc effectum tangit Auicenna secundo canonis capitulo de nasturcio dicens Retinet capillos cadentes bibulum et linitum. Secundus eius effectus est quod curat dolorem dentium et hoc maxime ex causa frigida quia nasturcium est incisuum resolutiuum et calefactiuum ut patuit prius ibi Cur moriatur homo. Tercius effectus eius est quod succus eius habet proprietatem curandi squamas pelli adherentes quando sumitur cum melle et ex eo linitur locus. Et causa est quia tales squame generantur ex fleumate salso. Nasturcium autem ut predictum est omne fleuma purgat et ergo per intus sumptum prohibet causam squamarum et ab exterius linitum sua abstergione eas abstergit et maxime cum melle quia hoc etiam abstergiuum est et sic iuuat abstergione; nasturcii. Et preter istos effectus nasturcium exsiccat putredinem vacuitatis ventris: mundificat pulmonem et confert asmati et in medicinis asmatis ponitur propter illud quod est in ipso de incisione et sub illa tione: calefacit stomachum et epas et confert grossiciei splenis et proprie quando ex eo fit emplastrum cum melle et facit euomere coleram et educit eam solutione: augmentum efficit in coitu et soluendo educit vermes et prouocat menstrua ut vult auicenna secundo canonis loco preallegato

De celidonia**Textus**

Cecatis pullis hac lumina mater profundo
Polinius ut scribit quis sint eruta reddit

Commentum

Hic ponitur vñū notabile de celidonia. Et est q̄ quādo pulli prundinis excecati fuerint tunc mater affert celidoniam et cū ea fricat oculos pulli excecati et sic visus restituitur. Et p̄ hoc dat innuere autor q̄ celidonia maxie cōfortat visum. Et istud etiam manifeste patet q̄ in medicinis valentibus contra debilitatē visus cōmniter ponit̄. Et est celidonia herba nota glaucū habens succum. Causa autem quare ipsi prundini data est virtus cognoscendi celidonia m̄ plus q̄ aliis auibus potest esse ista q̄ pulli prundinis sepius cecitatē patiunt̄ q̄ pulli aliar̄ auū quia feces prundinū habēt vim excecatiuā oculorum et sepius patiūt̄ a fecibus matrū. Et ē sciendū q̄ secūdū platearium celidonia est calida et sicca in tercio gradu. Et ex qualitatibus suis et substantia habet virtutē dissoluendi cōsumēdi et attrahendi. Et radices eius trite et in vino decocte valēt ad purgandū caput et vuulaz ab humore frigido et hūido si patiēs fumū p̄ os recipiat et p̄ ea vinū gargarizet.

De salice

Textus

Auribus infusus vermes succus necat eius
Cortex verrucas in aceto cocta resoluit
Pomorum succus flos partus destruit eius

Commentum

Hic autor tria dicit de salice. primū est q̄ succus salicis auri infusus interficit vermes auri. Et istud potest provenire propter stipticitatē et exsiccationē eius. Et est hic sciendum q̄ scdm̄ Auicē. scd̄o canonis ca. de salice. Non est aliquid magis vltimū q̄ succus folior̄ eius in cura saniei que currit ex aure. **S**cdm̄ est q̄ cortex salicis. i. extrema pars eius in aceto decocta resoluit verrucas. Auicēna vero loco preallegato dicit q̄ eius cinis eradicat verrucas linitus cū aceto et istud est propter vehementē exsiccationē cineris eius. Pro deletionē tamē verrucarū nō est ali-

quid magis abscindens verrucas q̄ fricatio portulace sup
verruccas. Et facit hoc portulaca sui proprietate et nō qua
litate scdm auic. scdo canonis ca. de portulaca. Terciū est
q̄ flos salicis et succus pomorū .i. fructuū eius nocēt par
tui q̄ propter stipticitatē et exsiccationē eorū reddunt par
tum difficilem.

Textus

Confortare crocus dicatur letificando
Membraq; defecta confortat epar reparando

Commentū

Hic ponunt aliqua iuuamenta croci quorū primus est q̄
crocus cōfortat corpus humanū letificādo. Et circa istud
est sciendū q̄ crocus tantā proprietatē habet letificandi q̄
datus in maiori quāritate q̄ debeat interficere letificando
siue ridendo. Vnde dicit auicen. scdo canonis ca. de croco:
tres aurei de ipso interficiūt letificando. Et est aureū pō
dus dragme vnius et semis. Scdm est q̄ crocus cōfortat
membra defecta et principaliter cor. Confortat etiā stoma
chū ppter suā stipticitatē et caliditatē. Et propter eandē
causā etiā reparat epar et maxime propter stipticitatē q̄
nō permittit dissolui epar. Nīmius tñ vsus eius inducit
nausēā et deicit appetitū. Et istud innuit Auic. loco preal
legato dicēs. Ipse facit nausēā et deicit appetitū propterea
q̄ oppositus est acetositati que est in stomacho ex qua est
appetitus. Et preter istos effectus est faciens somnū et ob
tenebrās sensus et cū bibi in vino inebriat abstergit visū
et prohibet fluxū ad ipsū: facit anhelitū facilē et cōfortat in
strumenta anhelitus. excitat coitū et prouocat vīnaz ut
dicit Auicenna loco preallegato.

De porro

Reddit secundas per mansum sepe puellas
Isto stillantem poteris retinere cruorem

Commentum

Hic ponuntur duo iuuamenta porri. Primum est qd porrus
per mansu. i. per comestione ei⁹ reddit puellas sepe fecun
das. Cuius ro potest esse. qz scdm auic. scdo canonis ca. de
porro. confert coartationi matricis et duricie: que est in
ipa que possunt esse impedimenta coceptionis. Scdm est qd
porru abscindit fluxu sanguinis nariu. Idem vult auic. lo
co palleгато. Et plures alii effectus eius dicti sunt prius
ibi. *Allea nux ruta.*

Textus.

Piper est nigrum non est dissoluere pigrum.
Fleumata purgabit digestiuam qz iuuabit.
Lencopiper stomacho prodest tussiqz dolori.
Vtile preueniet motum febrisqz rigorem.

Comentum.

Hic ponuntur multa iuuamenta piperis. et primo tria
piperis nigri. Quorū primū est qd piper nigrū non est pi
grum in dissoluendo. i. resoluendo ppter et fortem eius cali
ditatē siccitatē. ē enī calidū i liccū i qarto Scd³ ē qd purgat
fleumata: qz attrahit ex iteriori corpore fleuma i ipm plu
mit sicut fluma i pectore et stomacho inuiscatū remouet
ipm calefaciendo subtrahendo et dissoluendo. Terciū est qd ē
iuuatiuū digestiue. Et istud patet per auic. scdo canonis
ca. de pipere. dicentem qd piper est digestiuū faciens appe
titū. Et istud maxime intelligendū de pipere longo: quod
est magis cōueniens digestioni crudorū humorū qd album
vel nigrū. vt testatur galienus. quarto de regimie sanita
tis ca. septimo. Scdo ponit quinqz iuuamenta lencopipe
ris. i. piperis albi. quorū primū est qd piper albū confortat
stomachū. Et istud patet per galienū. loco palleгато dicē
tem qd est cōfortans stomachū super alia duo pipera. Et
idem vult auic. scdo canonis ca. de pipere dicens. Et albus
magis cōueniens est stomacho et vehemētius confortat.

Secūm est q̄ piper confert tūti maxime ex materia frigi-
da fleumatica. quia illā calefacit dissoluit et incidit. Et i-
stud vult auic. loco preallegato dicens. q̄ quando admini-
strat piper in electuariis est cōueniens tūti et doloribz pe-
ctoris. Terciū est q̄ piper album cōuenit dolori. Et potest
istud intelligi de dolore pectoris. sicut ex auic. allegatū est
vel de dolore ventoso. Tali enī cōuenit omne piper. quia
omne piper sui caliditate carminatiū est ventositatū. et sic
educit ventositates. Auic. vero loco p̄allegato dicit. piper
albū et similiter longū cōuenire in dolore ventris pungi-
tuo si bibatur cū melle et foliis lauri recentibz. Quartū
est q̄ vtiliter potest pieuenire motū febris idest accessio-
nē siue paroxysmū febris. et hoc febris frigide. quia in tali
piper aliquomodo materiā calefacit et digerit. Quintū
est q̄ piper album valet in rigore febrium. Cuius causa
est quia piper sua caliditate confortat nervos et materiā
sparsam sup̄ eos cōsumit. Et auic. dicit q̄ fricando fit in-
unctio ex ip̄o cū vnguento et confert rigori. Et ista iūua-
menta quibz etiā possunt cōuenire aliis generibus pipe-
rū. vt ex auic. loco preallegato patet. Et p̄ter istos effectus
piper calefacit nervos et lacertos adeo q̄ in hoc non est a-
liud ei par. mundificat pulmouem. prouocat vrinā pau-
cum de ip̄o. sed multū de ip̄o soluit ventrem. vt colligit
ex auic. loco p̄allegato. Et circa istud sciendū est q̄ triplex
est piper. scilz piper album quod dicitur lencopiper. piper
longū quod dicitur macropiper. et piper nigrum quod di-
citur melanopiper. piper album dicit quod est viride mi-
tum humidū. Et quando illud est desiccātū aliquantulū
ita q̄ apparet quedā discōtinuatio inter eius partes. non
tamen sit perfecte maturatū dicitur piper longū. S; qñ
est perfecte maturatū tunc dicitur piper nigrum.

Textus.

Et mox post eleani dormire nimisq; moueri.
Ista grauare solent auditus ebrietasq;.

Cōmentum.

Hic tangūtur tria. grauedinē auditus inducentia. p^{ri}mu est imediatu somnus post cibū sumptuz. et hoc vsq; ad repletionē. Cuius causa potest esse ista. qz somnus imediate post cibū sumptum facit indigestiōez ciboꝝ. cibi aut indigesti grossos ac indigestos fumos procreāt q sua grossicie meatus auditus opilant. et etiā spūs audituoz ingrossant i pturbant. Scdm est nimis mot⁹ post cibū sumptū. qz talis etiā impedit digestiōē i clausiōē debitā orificiū stomachi. Aliqui tñ textus loco nimis habent minus. et tūc sensus est q nullus motus post cibū sumptuz etiā grauatur auditū. Cuius rō est qz tunc orificiū stomachi nō ita facile claudit. sicut per paucā deambulationē qua cibi descendūt ad fundū stomachi. Jam stomacho nō existente clauso fumi multi ascendūt ad caput grauātes auditū. Terciū est ebrietas. qz ex ebrietate procreantur fumi multi i vapores qui ascendūt ad caput. et ad organū auditus. spm eius pturbātes et auditū grauātes. Et nō solū ebrietas inducit nocumentū auditui sed etiā visui. et omib; sensibus ppter eandē causam. vt etiā prius dictū est. Auic. vero quarta terciū ca. scdo. de cōseruatione sanitatis auris etiā dat tria nocentia auribus. Et dicit. Et ex eis qdem que nocent auri et reliquis sensibus sunt fastidiū et repletio et pprie somnus sup repletionē. Et est sciendū q aliqui textus adhuc habent vnū versū continentē adhuc alia inducentia grauedinē audit⁹. Et est iste. Balnea sol vomitus affert repletio clamor. quia ista inducūt etiā grauedinē auditus maxime tñ tinnitum. qz dicit auic. quarta terciū ca. de cura tinitus. Oportet vt omis iste vident solem et balneū laboriolū et vomitū i clamorē i repletionē.

Textus.

Metus. lingua fames. vomitus. percussio casus.

Ebrietas. frigus. tinnitū causat in aure.

Comentum.

Hic tanguntur septem inouencia tinnitū in aure. i. sonū quē homo videt audire exterius. quorū primū est metus et scdm alios motus. Causa ē de metu: qz in metu spiritus et humores mouent ad interiora. scilz versus cor sub i to ex quo motu facile generat ventositas que penetrado ad organū auditus tinnitū causat. De motu etiā patet qz ex motu corporali etiā comouentur hūores et spūs. ex qua comotione etiā generat ventositas. facile qz veniēs ad aures tinnitū causat: qz tinnitus causat ppter aliquā comotionē vaporis aut ventositatis circa organū auditus comouentiū aerem conaturalem in organo auditus existentem. Secundū est longa fames. Et rōnem subiūgit auic. quarta terci. ca. nono dicens. Et illud est propt agitationem cadentem in hūoribus sparsis in corpore quiescentibus in ipso. Et cū non iuenit natura cibū aliqūqz cōuertit ad eos et resoluit ipos et mouet eos. Tercū est vomitus qz in vomitu qui est motus laboriosus mouent maxie hūores ad caput. In signū cuius oculos et faciem videm⁹ fieri rubeos et visus fieri nocumentū. Et sic etiā facile mouent in vomitu vapores et ventositates ad organū auditus. Quartū est percussio spere in capite. et maxie in aure. Cuius causa est qz ex tali etiam accidit vehemēs comotio aeris conaturalis in organo audit⁹ existentis. qz natura ali quo mēbro leso imēdiare nutrit ad ipz spm et sāguinē qz sūt istrumēta nature. ex qbz tūc accidit in aure comotio. Quintū ē cal⁹ et maxie supra caput ppter eandē cām qd dicta ē de percussioe. Et etiā ex casu quocūqz vehemēs fit pmo tio hūorū in corpe. Sextū ē ebrietas. Cui⁹ cā ē qz in ebrietate caput re

pletur fumis et vaporibus ex quibus ad organū auditus
venientibus facile commouet aer cōnaturalis in organo au-
ditus existens. Septimū est frigus ex forti enī frigore de-
bilicat organū quare ex leui causa facile patit̃ dei contin-
git tinnitus ex forti frigore quia forte frigus causat ven-
tositates. Et nō solū ex istis causis cōtingit tinnitus au-
rium p̃m̃mo ex pluribus aliis sicut ex vento sitate in capi-
te generata et in ipso mota: aut ex sonitu caniei que gene-
ratur fortasse in ipsa et ex feruore puris in partibus eius
aut ex motu vētositatis accidentis multoties in meatib⁹
eius sicut fit in febribus: aut ex repletionē sup̃erflua in
corpore: et proprie in capite: aut ex materia viscosa resoluta
in paucam vētositatē: aut ex medicinis quarū proprietas
est vt retineāt humores et vētositates in partibus cerebri
vt colligitur ab auicenna loco preallegato. A

Textus

Balnea: vina: venus: ventus: pip̃r: allea: fumus
porri: cū cepis: lens: fletus: faba: linapis
Sol: coctus: ignis: labor: ictus: acumina puluis
Ista nocent oculis sed vigilare magis

Commentum

Hic ponunt̃. xxi. res nociue oculis. p̃ma est balneū si-
ue humidū siue siccū quod stupha dicit̃. p̃mo quia ca-
lescit eos calefactione multa et sic ledit eorū cōplexionez
cum naturaliter sint frigidi de natura aque. Secundo q̃a
exsiccat et resoluūt humiditates subtiles oculorū quib⁹ ip̃i
ritus visui qui sunt ignei habēt refocillari et tēperari. Et
propter istud plures reperiuntur cecī sup̃ra renū in quib⁹
bus communiter vtuntur stuphis et balneis q̃admo-
dum etiam plures reperiunt̃ leprosi in hollandia q̃ aliq̃
alia regione propter indebitū regimen. Sc̃da res ē vinū
hoc imoderate sūptū. tale enī debilitat oculos et visum q̃

caput replet fumis & vaporibus. & ergo etiā ebetat omnes
sensus. Tercia res est Venus. i. nimius vltus coptus. q̄ ab
oībus medicis fertur debilitare multū vltum. Et aristo-
teles quarta problematū particula problemate t̄cio af-
signat causam istam scilz quia per coptū. auferē. q̄d opor-
tunū est oculis. Oportet enī humidū aqueū subtile eis in-
esse in quo vltibiles spūs fulciātur. Nam oculus natura-
liter est talis. scilz humidus. Vnde de sensu & sensato & qn-
to de generatione aīaliū dicit oculū esse de nature aq̄. Sz
euulsis humidis et euacuatis cōuenit supiora desiccari p-
pter quod oculi a sui recedunt natura que humiditate vi-
gebat. Et merito oculi vigent humiditate. quia per spīri-
tus igneos qui sūt in multo motu euanescerēt nisi humi-
do subtentarent. Ex isto manifestū est q̄ coptus exsic-
cat partes supiores subtrahendo humidū ad quod sequit̄
lesio acuitatis vltus. Quarta res est ventus. et maxie me-
ridionalis. de quo dicit ppocras tertia amphorismoꝝ am-
phorismo illo. Austrini flatus q̄ est caliginosus. i. caliginē
& obcuritatem in oculis inducēs quod prouenit quia ta-
lis ventus caput replet humiditatibz ebetatibus sensus
et spiritus offuscātibus. Quinta res est piper. quod pro-
uenit propt̄ sui acuitatē qua generat fumos oculos mor-
dicātes. Sexta est allea. que etiā nocēt vltui propt̄ eoz
acuitatem et vaporositatē. vt etiā prius dictū est ibi. Al-
lea nux ruta. Septima est fumus. qui etiā nocet oculis p-
pter sui mordicationē. et exsiccationē. Octaua est porri. qz
ex esu ip̄oz generātur fumi grossi melancolici. quibz vltus
obumbratur. vt etiā prius dictum est ibi. Allea nux ruta.
Nona est cepe. quaz comestio nocet oculis propter eaz a-
cuitatem. Decima est lens. de quo dicit auic. sc̄do canonis
ca. de lente. q̄ illius qui plurimū eius comestione vltus vi-
sus obtenebratur propt̄ vehemētiā exsiccationis ei⁹. Vnde

Decima res est fletus nimis? qui debilitat oculos ex eo quod inducit debilitatem retentive oculorum. Duodecima est faba cuius visus generat fumum grossum melancolicum ob id nebram rem spiritus visuos sicut porrum. Et ergo etiam comestio fabarum inducit somnia terribilia. Decimatercia est sinapis cuius visus inducit debilitatem visus propter eius acuitatem. Decima quarta est aspicere solē. et hoc est propter eius vehementem nitorem et splendorem quibus destruitur visus. ut patet ad experientiam. et hoc ideo quia vehemens sensibile non proportionatum sensui sicut radii solares corrumpunt sensum. Decima quinta est coctus et maxime post nimiam repletionem vel magis post nimiam vacuitatem et inanitionem. et de ista reductum est. Decimasexta est ignis. cuius inspectio causat siccitatem vehementem in oculis. et sic ledit visum. et etiam ledit propter claritatem eius. Et ergo coiter videmus fabros et illos qui continue coram igne operantur rubros aut debiles habere oculos. **D**ecimasextima nimis? labor. quia talis etiam vehementer exciccatur. Decima octava est percussio contra oculos. que ledit oculos et visum. quia facit sanguinem ad oculos fluere spiritum visuum perturbantem et aliquando apostema generantem. **D**ecima nona est nimis? visus rerum acutarum videlicet utriusque diversis caliditatis acutis. et hoc propter acuitatem fumorum ex ipsis generatorum. Vicesima est pulvis siue ambulare in locis puluerulentis. in quibus de facili pulvis ad oculos pervenit et visum offuscat. Vicesimaprima est inter ceteras magis ledens oculos et visum est nimium vigilare quia vigilie nimie nimiam siccitatem in oculis inducunt. Et in generali omnis repletio nocet oculis. similiter omne quod exciccatur natura: et omne quod turbat sanguinem ex rebus salis acutis et aliis et omnis ebrietas. Vomitus vero confert ei inquantum purgat stomachum et nocet ei inquantum movet materiam cerebri expellendo eas ad ipsum. Et ergo si fuerit vomitus necessarius debet fieri

post cibū et cū facilitate. Et similiter somnus supflu⁹ nocet visu: somnus statim post repletionem. et multitudo fleubothomie et pprie cū ventosis cōtinuis. Et istud colligit ex auicēna tertia terti. tractatu quarto. ca. quarto. de rememoratione rerū visu nocentiū. ubi etiā auic. plures ex causis in textu narratis exprimit. **A**

Textus.

Feniculus. verbenā. rosa. celidonia. ruta
Ex istis fit aqua que lumina reddit acuta.

Comentum.

Hic tangūtur quinqz res medicinales. quarū aquā cōfert visu. prima est feniculus cui⁹ succ⁹ in oculo posit⁹ acuit visu scdm rasim tercio almagoris. Scda est verbenā. cui⁹ aqua a coibus medicis ponit in receptis valentibus contra debilitatē visu. Tercia est rosa. cui⁹ aqua cōfortando spm aiālem potest confortare visu. Quarta est celidonia et ē herba habens succū citrinū. Et dicit celidonia qsi celica dona donās. Quinta ē ruta. et ē herba cois. et aque istarū duarū herbarū similiter valent vt ex coibus autoribz medicie patet. Et de pluribz istarū herbarū pri⁹ in diuersis passibz dictum est amplius. **A**

Textus.

Sic dentes serua porroz collige grana.
Ne careas iure cum iusquiamo simul bre.
Sicqz per embotum fumū cape dente remotum.

Comentum.

Hic ponūtur aliquę medicie valētes ad dolore dētiū. Et dicit text⁹ q semia porroz et iusquiam⁹ siml⁹ dista valēt in dolore dētiū. Et debēt sic administrari succul iusquiami cū semibus porroz debēt simul cōburi et fum⁹ istoz p ēbotū recipi i illa parte i qua ē dolor dētis. In iusquiamo enī est vis stupefaciēdi. et sic ex stupore dolor nō pcepit. Et i fumo

seminis porri est virtus interficiendi ⁊ eiciendi vermes q̄ aliquādo in cōcavitatibus dentiū exiētes intolerabile; faciūt dolorem. Et istud dicit auic. scđo canonis capitulo de porro. Et est porrū herba nota. Et iulquiamus est herba stupefactiua habens longa folia pinguiā et fetida. A

Textus.

Nux. oleum. frigus capitis. anguillaq; potus.
Ac pomū crudum faciūt hoīem fore raucum.

Comentum

Hic ponūtur sex cause raucedinis vocis. quarū prima ē nux. i. comestio nucū. quia nuces multū exsiccant. et ergo vocē exasperant et faciūt eam similem vocibus gruum. Secunda est oleum. cui⁹ vsus potest inducere raucedinē quia partes eius aliquē viscosē adherent ipi canne pulmonis faciētes raucedinē. secundo potest inducere raucedinē in corporibus colericis. quia oleū in talibus cito inflāmat et sic iducit ex tali calefactione ex asperationē ⁊ raucedinē. prima tamen causa videtur melior. Tercia est frigus capitis. Cuius causa est quia ex frigore capitis fit cōpressio cerebri. ex cuius cōpressionē fluunt humores deorsū verū guttur et cannam pulmonis iducētes raucedinē ppter nimīā humectationē canne. Quarta est anguilla siue comestio anguille. quia ex esu eius fleumata viscosa multiplicātur. que venientia ad cannā pulmonis illic adherent inducētes raucedinē. Quinta est potus nimius; et maxie quando itur dormitū. Cuius causa est quia ex tali canna pulmonis etiā multū humectatur. Jam vehemens humectatio canne pulmonis potissima est causa raucedinis vocis scđm omnes medicos. Sexta est pomū crudum qz inquantū crudū multiplicat fleumata. Et si sit cū hoc immatuū stipticū siue ponticū guttur exasperat. A

Textus.

Ieiuna vigila caleas dape valde labora
Inspira calidū modicum bibe comprime flatū
Hec bene tu serua si vis depellere reuma
Si fluat ad pectus dicatur reuma catarrus
Ad fauces biancus ad nares esto corisla

Comentū.

Hic tanguntur septem quibus curat reuma. Prīmū est abstinētia siue ieiuniū quia per hoc materia reumatis diminuit quia abstinētia exsiccat et materia melius maturatur et cōsumit quia natura nō habens materiā cibalem in quā agat agit in materiā reumatis et consumit eam et caput minus replet. Et ergo dicit auicenna quinta tercii tractatu primo ca. xiii. Et propter quidem ne patiens catarrū et corisla replet ventrē cibis quare repleat caput eius. Secundū est vigilia quia illa etiā est exsiccatiua cerebri et prohibitiua ascēsus multoz vaporz ad caput. Tercium est cibi calidi qui etiā iuuāt in reumate cum est ex materia frigida quia per illos etiā tunc digeritur materia frigida. Quartum est multum laborare quia per hoc etiā cōsumitur materia reumatis quia labor multus exsiccat superfluitates corporis. Et loco illius dictionis valde quidam textus habent veste et tunc sensus est qd in cura reumatis etiā valet calere vestibus et hoc etiaq; verum est maxime tamen qm materia reumatis est frigida. Quintum est inspiratio aeris calidi et hoc maxime in catarro ex materia frigida quia per aerē inspiratum calidum tunc calefit materia et maturatur. Sextum est modicū bibere et pati sitim quia per hoc etiā materia reumatis consumitur cum sitis siue modica bibitio exsiccat. Et etiam per modicā bibitionem caput non repletur sicut per multū potū. Septimū est cōprimere flatū id est retinere anhelitū. Istud enī valde bonū est in catarro maxime a causa frigida quia per istā retentionē anhelitus calefiunt

pectoralia et sic melius digeritur materia frigida fleum-
tica faciens catarrum. Et plurima istorum et alia tangit au-
cenna loco preallegato dicens quod oportet ut assidue calefa-
ctione capitis et elongatione eius a frigore et minuatur ip-
sum a septentrione et proprie post austrum. Auster enim re-
plet et rarificat et septentrio constringit et exprimit et mi-
nores potum aque congelate neque dormiat in die et sitiat et
famem patiat et vigilet quantum potest quoniam sunt inici-
um cure. Salis vero nono almanzoris vult quod patiens reu-
ma debet cauere ne iaceat supinus. Et ratio est ne per il-
lum decubitum materia fluat ad partem posteriorem et cum pars
posterior non habet manifestos meatus per quos materia
fluat timeat ne fluat ad nervos et faciat spasmus vel pa-
ralysim. Et similiter debet abstinere omnino a vino quia
vinum est vaporosum. Et cum multum sit calidum dissol-
uit materiam et auget reuma. Et similiter non debet stare ad
solem aut ad ignem quia sol et ignis dissoluendo materiam
etiam augent reuma. Deinde textus in duobus ultimis ver-
sibus ponit differentiam inter ista tria nomina scilicet catar-
rus brancus et coriza. Et stat differentia in hoc quod est flue-
re materiam ad aliam et aliam partem. Unde reuma est nomen
comune ad omnem fluxum materie de uno membro ad aliud.
Et ergo dicitur reuma quasi ruens materia. In comuni
tamen usu capitur solum pro nomine comuni ad omnem
fluxum materie a capite. Et continet sub se istas tres speci-
es scilicet catarrum brancum et corizam. Unde si illa mate-
ria fluat ad pectus vel membra vicina dicitur catarrus.
Si vero ad fauces brancus. Sed si fluat ad nares dicitur
coriza.

Textus

Auripigmentum Sulphur miscere memento
his deest apponi calcem comisce caponi
Quatuor hec misce comixtis quatuor istis

Fistula curatur quater ex his si repleatur

Commentum.

In hoc textu ponit autor medicinā curatiuā fistule dicens q̄ emplastrum factū ex auripigmento sulphure calce et sapone simul mixtis curat fistulā. Cuius causa est quia in istis est virtus exsiccatiua et mundificatiua que intentiones necessario requiruntur in curatione fistule. De auripigmento dicit platearius q̄ est calidū et siccū in quarto gradu dissoluit attrahit cōsumit et mundificat. Et sulphur et sapo secūdum eū etiā calida sunt et sicca: sulphur tamē vehemētius quia est calidū et siccum in quarto: sapo vero nō. De calce dicit Auicenna q̄ calx abluta est exsiccatiua sine mordicatione et consolidat. Notandū circa istud q̄ fistula est vulnus assidue et periodice fluēs id est scdm diuersa tempora vel secundum diuersas lunationes. Auripigmentū vero est illud quo vtuntur sculptores quo faciunt adherere res siue metallum lapidibus. Sapor vero id est unguis est illa pinguedo alba siue nigra qua mulieres lauant et mundant vestes. Alia uocabula nota sunt.

Textus

Ossibus ex denis bis centenisq̄ nouenis
Constat homo denis bis dentibus et duodenis
Ex tricentenis decies sex quinq̄q̄ denis

Commentum

In hoc textu autor ponit numerū ossiū dentiū et venarū humani corporis. Et dicit p̄mo q̄ homo constat ex ducentis et nouēdecim ossibus. Secūdū tñ solemnes medicine doctores vt p̄ocratē Galienū Salim Auerroym et Auicennā ossa hoīs sunt ducenta et quadraginta octo licet in particulari enumeratione ossiū discōueniāt. Et istud vult ille cōis versus. **O**ssa ducentena sunt atq̄ quater duodena
Secundo dicit q̄ homo debet habere trigintaduos dētes

Et istud intelligendū est cōmuniter et v̄ plurimū in ho-
minibus perfectis. Aliquādo enī configit aliquos hoies
non habere dentes quatuor extremos qui sunt post mola-
res et in talibus dentes sunt vigintiocto tr̄. Et aliqui ca-
rent his dentibus vltimis in puericia tantū: Alii in pue-
ricia et iuuentute ita q̄ non eis nascūtur donec sint senes
Alii tota v̄ta. Circa istud sciendū est q̄ secūdm̄ auicēnā
prima p̄mi doctrina quita sūma prima capitulo de an-
thonia dentium. Inter istos dentes duo vocantur dua-
les et sunt duo dentes anteriores et duo quadrupli iuncti
dualibus a dextris et sinistris et tam duales q̄ quadrupli
sunt duo in superiori mandibula et duo in inferiori et sūt
omnes ordinati ad incidendū et ideo a quibusdā isciiores
vocantur et specialit̄ duales. Et p̄ istos dētes sūt duo dē-
tes q̄ vocāt canini superius et duo inferius immediate cō-
iuncti quadruplis et officiū eorū est frāgere dura. Et post
illos sunt quatuor dentes molares a dextris: et a sinistris
quatuor tam in superiori q̄ in inferiori mādbula. Et post
istos in aliquibus est dens vnus sensus tam a dextris q̄
sinistris et tam in inferiori q̄ superiori mandibula in ali-
quibus vero nō. Et sunt isti dentes molares et dentes sen-
sus oēs ordinati ad molendū. Et summa totius numeri
dentiū est triginta duo vel viginti octo in nō habentibus
dentes sensus scilicet quatuor duales quatuor quadrupli
et quatuor canini et sedecim molares et quatuor dentes
sensus. Tercio dicit q̄ homo habet tricentas et sexaginta
quinq; venas v̄t posset patere enumeranti eas.

Textus

Quatuor humores . humano corpore constant
Sanguis cum colera fleuma melancolia
Terra melā aqua fleg. et aer sanguis colerit̄ ignis

Commentum

In hoc textu enumerat primo autor humores qui sunt

necesse Ari ad constitutionem humani corporis et dicit q
quatuor sūt humores in humano corpore scz sanguis fleu
ma colera et melācolia. Secūdo ostendit naturā et cōple
xionē cuiusqz humoris per hoc q comparat vnumquē qz
vni elemētōz. Et vult q melācolia est frigida et sicca et
sic cōparatur terre que similis nature ē. Fleuma ē frigidū
et humidū et sic cōparatur aque. Sanguis est calidus et
humidus et sic cōparatur aeri. Sed colera est calida et sicca
et sic cōparatur igni. Et iste sensus etiam patet i his ver
sibus Humidus est sanguis calet ē vis aeris illi. Alget hu
met fleuma illi vis fit aquosa. Sicca calet colera sic igni
fit similata. Melancolia friget siccatur quasi terra. Et p ma
iori intellectu sciendū est q secundū Auicennā prima pri
mi doctrina quarta ca. primo quatuor sunt humores in
corpore hominis scilicet sanguis fleuma colera et melan
colia vt dictū est. Inter quos sanguis est melior. primo qz
est materia spiritūū in quibus vita consistit et omnis ope
ratio vegetatiua vitalis et animalis. secundo quia cōfor
mis est cum principiis vite. est enī calidus et humidus tē
perate. tercio quia plus nutrit et restaurat deperditū cete
ris humoribus. Et vt ad vnū sic dicere est thesaurus natu
re ex cuius perditione sequit̃ mors statim. Deinde sequit̃
fleuma in bonitate. primo qz aptū est vt tēpore necessita
tis fiat sanguis et ideo nō habet propriū receptaculū sed
incedit cū sanguine. Secundo quia vicinior est radicali
humido quod est velut basis vite. Deinde sequitur colera
quia participat cum naturali calore qdū mensuram ser
uat. Deinde est melancolia velut fex et sordidies elonga
ta a principiis vite inimica leticie et liberalitati et conua
ta senio et morti. Secundo sciendum pro diuisione et dif
finitione humorum q sanguinis due sunt species scilicet
naturalis et innaturalis. Naturalis est cuius color est ru

beus scilicet venalis rubrus obscurus et arterialis rubeus
clarus malo carens odore et est valde dulcis. Et hoc per
respectum ad alios humores. Innaturalis est duplex. Nam
quidam est innaturalis qualitate scilicet qui est mutatus
a complexionē bona in se sine alterius humoris comixtio
ne. Alius est innaturalis propter humorē malū ei admix
tū peccantē qualitate substantia vel quātitate vel in pro
portione alterius ad alterū. Et iste est duplex. Nam qui
dam est nō naturalis ex permixtione mali humoris qui
ab extra sibi superuenit. Alius est nō naturalis ex permix
tione mali humoris generati in ipsomet sāguine sicut quā
do pars sanguinis putrefacta est et eius subtile conuersū
est in coleram et grossum in melancoliā vel illa colera vel
illa melancolia vel utraqz mansit in illo sāguine. Et iste
sanguis nō naturalis ex admixtione mali humoris mul
tipliciter diuersificat a naturali. Primo in substantia quia
grossior et turbidior est cum sibi misceat melācolia vel sub
tilior cum sibi misceatur colera citerna vel aquositas. Se
cundo in colore quia est declinans ad albedinē ex parte fleu
matis vel ad nigredinē ex parte melācolie. Tercio in odo
re quia fetidior est ex admixtione putridorū humorū vel om
nino odore caret ex admixtione crudorū. Quarto in sapo
re quia vergit ad amaritudinē ex admixtione colere vel ad
acetositatē ex parte melancolie vel ad insipiditatē ex par
te fleumatis. Neumatis vero etiā due sunt species scilicet
naturale et innaturale. Naturale est quod est aptū ut in
aliquo tempore fiat sanguis quoniā est sanguis nō bene
coctus. Et est quidam modus dulcis fleumatis quod nō
valde existit frigidum pmo corporis comparisone est
frigiditatis paucē sanguinis vero comparisone et colere
rubeo est frigidum. Et est naturaliter album. Et dicitur
istud fleuma dulce ex eo quod hoc nomine dulce ad omnes sa

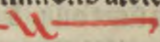
pores delectantes gustū quia alio modo istud fleuma naturale nō est dulce cum sit insipidum aquosum et saporis aque multū propinquum. Et nō fecit natura isti fleumati propriū receptaculum sicut colere et melancolie fecit: sed fecit ipsum transire cum sāguine ut tempore necessitatis vertatur in sanguinē quia habet similitudinē propinquā sanguini. Et istius fleumatis due sunt necessitates: una utilitas. prima necessitas est ut sit iuxta membra ad hoc ut operentur in eo eorū virtutes et coquant et digerant et nutriant ex eo cum membra amiserint nutrimentū quod consuevit venire ad ipsa quod est sanguis bonus propter retentionē materie sanguinis que quidem retentio a stomacho et epate fit propter aliquas causas accidentales. Secunda necessitas est ut misceatur cum sāguine et reddat ipsum aptum ad nutriendum membra fleumaticarū complexionum sicut cerebrū et nucham in quorū sanguine ea nutrituro notabilem fleumatis partē esse oportet. Utilitas vero eius est ut humectet iuncturas et membra que multum mouentur ne desiccantur propter calorem qui prouenit ex motu et confricatione. Fleuma vero innaturale potest diuidi primo ex parte substantie Et sic quoddā est muscillaginosum et est fleuma secundum sensum diuersum in subtilitate et grossicie in suis partibus. Et dicitur muscillaginosum propter similitudinem quam habet cū muscillaginib⁹ extractis a seminibus. Alio est fleuma grossum quod apparet equale in substantia. i. in subtilitate et grossicie secundum iudicium sensus sed secundum veritatem diuersum est in suis partibus. et dicitur fleuma crudum. Et istud multiplicatur in stomacho et intestinis. Et propter ipsius expulsionem a stomacho precepit ppo. fieri vomitū in mēse bis. Et ad ei⁹ expulsionē ab intestinis statuit natura colerā defluere a cisti fellis ad ite

linū ieiuniū. et cōsequēter ad alia inferiora quatenus ab
sergeret illud fleuma ab officiis intestinorū: et faceret ip
sum descendere cū fecibus. **M**ultiplicat et iā interdū in ve
nis specialiter in senibz ppter diminutionē digestionis:
illū morā trahens paulatim auget et ingrossat: cum ab
eo tandē grauet natura: et nō possit ipm per venas explu
sionis ordinarias expellere faciēs de possit illibz quod me
lius est: elongat ipm a corde et aliis mēbris intrinsecis. et
mittit ad extrema et specialit ad tpbias. quia sua graue
dine naturaliter tendit ad inferiora. **E**t ista est causa qua
re tpbie senum inflant inflatiōe relinquēte foueā post im
pūssionē digiti specialiter circa noctē: et in pinguibz et soli
tis nutrirī humidis. **A**liud est fleuma valde subtile. et est
fleuma aquosū simile aque atq̃ualit inspissate: et sepe iue
nitur iū salinis et sputis male digerentiū et nimis bibenti
um. et a cerebro ad nares distillare solet in principio cori
zap. et cū per decoctionē ingrossatur cōuertit in fleuma
grossum aut mucilaginosū. **A**liud est fleuma valde gros
sum album vocatū gipseum. et est fleuma cuius subtile fu
it resolutum propter nimiam morā eius in iūcturis: et gros
sum remansit quasi lapidificatum. **E**t istud fleuma facit
podagram nodosam fere insanabilē. **A**liud est fleuma vi
treum. **E**t est fleuma spissum grossum simile vitro lique
facto in colore viscositate et pondere. **S**ecūdo diuidit fleu
ma in naturale ex parte saporis. **N**am quoddā est fleuma
dulce quod fit ex admixtione sanguinis cū fleumate. **E**t
sub isto etiā cōtinetur fleuma vinctuosū qd fit ex admixti
one vinctuositas sanguinis cū fleumate. **A**liud est fleu
ma insipidū factū ex cruditate sicut quoddā fleuma vitre
um. **A**liud est fleuma salsum factū ex admixtione colere.
Et istud est magis mordax siccius et lenius cetis specie
bus fleumatis propter coleram quaz suscipit in se que sic

ea existit levis et acuta. Et hoc fleuma sepe reperit in fleu-
maticorum stomachis potantium sepe vina fortia et uten-
tium calidis et acutis et adherens stomacho causat inter-
dum sitim clamorosa et diu currens per intestina quan-
doque excoilat ea et inducit diarrhœam et in ano frequen-
ter inducit fortem tenesmonē. Aliud est fleuma acetosum
quod fit quandoque propter melancoliam acetosā sibi ad-
mixtam. Et quandoque fit propter ebullitionē que accidit
fleumatici sicut accidit succis dulcibus fructuum que primo
ebulliunt et postea acescunt. Et istud fleuma sepius appa-
ret in stomacho male digerentium quam in aliis partibus. nam
ad os stomachi naturaliter profluit melancolia ad deside-
riū suscitandum que deorsum cadens quandoque flumati
mixta reddit ipsum acetosum. et hoc cognoscitur per ruci-
acidum. et inter omnia fleuma tale generatur in stomacho per
viam ebullitionis a debili calore ex chilo. Aliud est fleu-
ma ponticum quod quandoque causatur propter admixti-
onem melancolie pontice. et istud raro reperitur propter
raritatem melancolie pontice. quandoque vero causatur pro-
pter vehementem in frigidationē eius qua humiditas eius
cogelatur. et aliquantulum ad terreitatem alteratur. et non
superuenit ei calor debilis qui faciendo ipsum ebullire conuer-
tat ipsum in acetositatem neque calor fortis qui digerat ip-
sum et conuertat ipsum in sanguinem. Colere vero species si-
militer due sunt. scilicet naturalis et innaturalis. Colera
naturalis est spuma sanguinis. cuius color est rubeus cla-
rus. id est. citernus in ultimo gradu citernitatis. sicut capilli
sacri. et est levis acuta. et quanto magis fuerit calida:
erit maioris rubedinis. Et ista colera postquam generata est
in epate diuiditur in duas partes. quarum una transit cum
sanguine ad venas. et alia pars transmittitur ad bursas
felleas. pars autem illa colere que transit cum sanguine pe-

netrat cū eo causa necessitatis et causa vtilitatis. *Necessitas* est vt misceatur cū sanguine ad nutriendū mēbra colerica. *Et vtilitas* est vt subtiliet sanguinē et faciat ipm penetrare in venis. *Pars* autē illa que transit ad bursam fellis transit illic etiā propter necessitatē et vtilitatē. *Necessitas* est duplex. quedā est necessitas corporis totius scilicet mundare ipm a supfluitatibz colericis. *Alia* est respectu bursae fellis. et est nutrire ipam. *Vtilitas* etiā duplex ē vna est abluerē intestina a fecibus et fleumate viscoso adherente eis. *Altera* est pungere intestina et musculos ani vt sentiant quod est eis nociuū et emittant egestionē. *Et huius rei signū* est qd colica sepe accidit propter opilationem factā in foramine quod procedit a bursa fellis vsqz ad intestina. *Colera* vero inaturalis duplex est. Nam vna est inaturalis propter causā extrinsecam que ei admisceat. *Alia* est inaturalis ppter causā in se. quia substantia ei nō est naturalis. *Colera* inaturalis ppter causam extrinsecā alia est scita et famosa. et est illa cui fleuma admisceat. *Et dicit famosa* siue etiā nota quia sepiissime generari solet. *Et ex hac colere specie* fit terciāna nota. *Alia* est que ē minoris fame et est illa cui melancolia est admixta. *Colera* vero famosa vel est citrina. et generat ex admixtione fleumatis subtilis cū colera naturali. *Vel* est vitellina similis vitellis ouoz. et generat ex admixtione fleumatis grossi cū colera naturali. *Colera* vero minoris fame fit duobus modis. vnus est quando colera in se adurit et fit cinis a quo non sepa ratur pars subtilis colere. sed cum eo miscetur. et hec colera est peior. *Alius* est vt melancolia colere de foris adueniens cū ea misceatur. et hec colera est melior alia. et est eius color rubeus. sed non clarus nec floridus. primo est magis similis sanguini venali. *Colere* ve

ro innaturalis in propria substantia sine alterius hu-
ris cōmixtione. Alia est que sepius generatur in epate p
hoc q̄ subtile quod est in sanguine aduritur: et transit in
coleram et grossum in melancoliā. Alia est que in stoma-
cho magis generatur ex cibis malis non digestis sed cor-
ruptis. Vel generatur in venis ex humoribus aliis. Et i-
stius colere due sunt species. Nam quedam est prassina si-
milis colori prassii nigri: que generatur ex vitellina quan-
do aduritur. Nam adustio facit in colera vitellina nigre-
dinem qua cōmixta cum citernitate generatur color viri-
dis. Alia est eruginosa similis in colore erugini eris. et ge-
neratur ex prassina quādo prassina tantum aduritur do-
nec siccetur eius humiditas: et incipiat redire ad albedi-
nem propter suā siccitatem. Et iste due ultime colere ma-
le sunt et venenose eruginosa tamen peior est. Melanco-
lie vero species similiter due sunt scilicet naturalis et in-
naturalis. Naturalis est fex boni sanguinis et turbulen-
tia et superfluitas. cuius sapor est medius inter dulcedi-
nem et ponticitatem. Et ista melancolia cum generata ē
in epate partitur in duas partes. quaz̄ una penetrat cuz
sanguine et manat cum eo ad venas. Alia transmittitur
ad splenem. Prima pars penetrat cum sanguine propter
necessitatem et vtilitatem. Necessitas est vt misceatur cū
sanguine ad nutriendū membra melancolica frigida: sic
ca sicut ossa. Vtilitas ē vt fluxibilitatem sanguis nimis
coerceat et bigoret corpulentiam eius et condenset donec
fiat pars solida membrorum duorum que debet nutrire
Alia pars qua sanguis non indiget vadit ad splenem p-
pter necessitatem et vtilitatem. Necessitas est duplex. v-
na est secundum totum corpus scilicet ipsum a super-
fluitate melancolica mundare. Alia est secundum sple-

nem scilicet ipsum nutrire. **U**tilitas vero procedit exea ppter hoc q ipsa profluit ad orificiū stomachi exprimendo humiditates quas illic inuenit. sicut mulier mulgendo exprimit digitis lac ab ubribz vacce. Et hec utilitas est duobus modis. Vno modo quia ipsa multa cōstringit et inspissat et confortat orificiū stomachi. Secundo quia facit in ore stomachi cōmotionem propter acredinē eius. et excitat famem et facit desideriu. **M**elancolia vero innaturalis est sicut res adusta vel cinis respectu aliorum humorū. Et eius quatuor sunt species famose licet plures sint nō famose. **P**rima est que est cinis colere et est illud quod aduritur de colera. et hec species est amara. Secunda est que est cinis fleumatis et illud quod fuit adustū ex fleumate. et si fleuma quod adustū est fuerit valde subtile et aquosū tūc melācolia ex eo genita erit salsa in sapore. Si autē fuerit fleuma grossū quod aduritur tūc cinis eius aut melancolia ex eo generata tendit ad acetositate aut pōticitatem. **T**ercia est que est cinis sanguis et illud quod adustū ē ex sanguine. et hec melācolia est salsa parū trahēs ad dulcedinē. **Q**uarta est q est cinis melācolie naturalis. Et si melācolia naturalis ex qua fit fuerit subtilis: tūcerit multum acetosa. et cū effunditur super terrā ebullit et eius odor est aris et ab eo fugiūt mulce et aīalia. Si vero talis melancolia naturalis ex qua fit fuerit grossa: erit mino. is acetositatis cū pauca pōticitate.

De sanguineis.

Natura pingues isti sunt atq iocantes.
Semper rumores cupiunt audire frequentes.
Hos venus et bachus delectant fercula. risus.
Et facit hos hilares et dulcia verba loquentes.
Om nibus hi studiis habiles sunt et magis apti
Qualibet ex causa nec hos leuiter mouet ira.

Largus amans hylaris ridens rubeiq; coloris.
Cantans carnosus satis audax atq; benignus.

Cōmentum.

Hic ponit autor signa per que cognoscere possumus hominem sanguinee complexionis. Quorum primum est quod sanguineus est naturaliter pinguis. Et non debemus intelligere quod sanguineus sit pinguis pinguedine proprie accepta quod talis significat super frigiditatem complexionis. Vt vult auicenna secunda primi doctrina terci. ca. tercio. Sed est pinguis pinguedine extensa ad multam carnositatem. quia est multum carnosus. Vult enim auicenna loco pallegato quod multitudo carnis rubee cum decenti firmitate et non laxitate eius significat complexionem calidam et humidam qualis est sanguinea. Et ratio est quia multitudo carnis rubee attestatur super fortitudinem virtutis assimilatiue et multitudinem sanguinis que digerunt et inualescunt calido et humido. teste Galieno secundo complexionum dicente. multitudo autem carnis a multitudine sanguinis generatur. Calidum vero perfecte digerens et assimilans carnis soliditatem operatur. Dicit etiam auicenna loco pallegato quod omne corpus carnosum habet multitudine pinguedinis et adipis est sanguineum. Et idem vult galienus secunda tegni canone illo. humida vero et calida crasis. Secundum est quod est iocosus scilicet proferens verba alios ad risum prouocantia vel letus. Et hoc est propter benignitatem humoris sanguinei prouocantis homines ad leticiam et iocunditatem propter spiritus claros et perfectos ex sanguine generatos. Tercium est quod libenter audit fabulationes iocosas eadem de causa. Quartum est quod inclinat est ad luxuriam propter caliditatem et humiditatem prouocantiu ad coitum. Quintum est quod talis libenter bonum vinum potat. Sextum est quod libenter comedit bona cibaria. quorum causa potest esse quia talis appetit similia co-

plexioni eius que sunt bona vīna et bona cibaria. Septimū est q̄ talis de facili ridet. Cuius causa est q̄ sanguis p̄uocat a d̄ risum. Octauū est q̄ talis est hylaris. i. hylarem faciem amabilem et iocundū habens p̄pter viuacitatē coloris et formositatem cōplexionis ex cōplexione sanguis. Nonū est q̄ talis profert dulcia verba p̄pter amabilitatem nature sanguinis. Decimū est q̄ talis est aptus om̄ibus artibus. i. de facili potest addiscere quālibet artē p̄pter viuacitatem et p̄spicitatē ingenii eius. Undecimū ē q̄ talis nō facile irascitur. Et istud prouenit prop̄t humiditatem ebetantē feruorē colere prouocātis ad iram. Dein de textus in duobz vltimis versibus repetit aliqua signa dicta et aliqua addit. Primū est q̄ sanguineus est largus nō avarus sed liberalis. Secundū est q̄ talis est amans siue amoroſus. Tercū est q̄ talis est hylaris. i. habens vultū iocundū. Quartū est q̄ talis quasi semp̄ videtur ridere quoz om̄ium causa ē benignitas sanguinis ad ista p̄uocātis. Quintū est q̄ talis est rubei coloris. Vult enī auic. loco p̄allegato q̄ color cutis rubeus significat multitudinē sanguinis. Et debet istud intelligi de colore rubeo cuz quodā splendore et nō de rubeo fusco qualis reperiri solet in vultibz hoz qui libenter et abunde bibūt fortia vīna et v̄tūtur calis et speciebz acutis. q̄ talis significat lepram futurā. Sextū est q̄ talis libenter cantat vel audit cantare prop̄t letū eius animū. Septimū est q̄ talis est carnos⁹ prop̄t causā prius dictā. Octauū est q̄ talis ē satis audax p̄pter caliditatem sanguinis que est causa audacie. Nonū est q̄ talis est benignus p̄pter sanguinei hūoris bonitatē

Textus.

Est et humor colere qui competit impetu olis.
Hoc genus est hoīm cupiens precellere cunctos.
Hī leuiter discunt, multū comedunt cito crescunt.

Indē magnanimi sunt largi cūma pētentes .
hirsutus fallax irascens prodigus audax.
Astutus gracilis siccus croceiqz coloris.

Cōmentum.

Hic ponit autor quedā signa per que cognoscere possu-
mus hominē colerice complexionis . **P**rimū est qd colericus
est impetuosus .i. faciens rem cū impetu . Cuius causa est
quia supfluius calor qui est in colerico mouet ad impetū .
Et ergo etiam vult auic. scda primi doctrina tertia . ca. ter-
cio qd opationes excessiui motus significāt caliditatē . **S**e-
cundū est qd talis est cupidus honoris et appetit esse i pri-
mis sedibus et precellere cunctos alios . Cuius causa ē qd
supfluius calor pronificat aīam ad arrogantīā et temeri-
tatem . **T**ercium est qd isti cito discunt . et hoc ppter subtili-
tatem hūoris colerici et eius caliditatem . **E**t ergo etiā di-
cit auic. loco palleato qd intellectus .i. promptitudo et vi-
uacitas ad intelligentiam significat caliditatem cōplexio-
nis . **Q**uartū est qd isti multū comedunt . quia in ipis forti-
or est calor digerens et maior resolutio qd in aliis corpori-
bus . **Q**uintum est qd isti cito crescunt .i. pueniunt ad aug-
mentum . et hoc propter fortitudinem caloris naturalis i
eis . qui causa est augmenti . **S**extū n est qd isti sūt magna-
nimi idest nō potentes tolerare iniurias . et hoc propter ca-
liditatem in eis . et ergo dicit auic. loco preallegato qd pa-
pati ab vnaquaqz re .i. patientem se reddere significat ca-
liditatem . **S**eptimū est qd isti sunt largi . et hoc respectu il-
loz quibus honores accipere possunt . **O**ctauū est qd isti ap-
petunt summa .i. cūmas dignitates et officia propter cau-
sā scdi signi . **N**onū qd colericus ē hirsutus .i. pilosus et habēs inl-
tos crines ppter caliditatē aperientē poros et mouentē ma-
teriā piloz ad cutē . **E**t dr hirsutus qli hircus leqns . qz iter qia
aīalia bruta hircus habet longiores crines . **D**ecimū est .

q̄ ipse est fallax. i. deceptorius. Undecimū est q̄ ipse est irascens. i. de facili irascitur ppter caliditatem. Et ergo dicit alicēna loco p̄allegato q̄ ira frequens et a leui causa significat caliditatem. et hoc est ppter facilitatem cōmotio nis colere et ebullitionis sanguinis circa cor. Duodecimū est q̄ ipse est prodigus. quia largus est in exponendo propter honores habendos. Decimūterciū est q̄ talis est audax. quia audacia etiam puenit propt̄ nimia caliditatem et maxime cordis. Decimūquartū est q̄ ipse est astutus. i. cautus. Decimūquintū est q̄ talis est gracilis. i. nō grossorū mēbroz neq̄ multe carnis ppter superflua caliditatem vehementer resoluente. Decimūsextū est q̄ talis est siccus. i. macer ppter siccitatem complexionis. Decimūseptimū est q̄ talis est crocei coloris. i. citrini. et ergo dicit alicēna loco p̄allegato q̄ color subrufus significat colere dominium.

Textus.

Fleuma vires modicas tribuit latoz q̄ breues q̄:
Fleuma facit pingues sanguis reddit mediocres
Ocia non studio tradunt sed corpora somno.
Sensus ebes. tardus. motus. pigritia. somnus.
hic somnolentus. piger. in sputamine multus.
Est huic sensus ebes. pinguis. facit color albus.

Commentum

Ubi ponit autor aliqua signa cēplexionis fleumatice. primū signum est paucitas viriū. fleumatici enim paucas vires habent propter paucitatem caloris naturalis a quo omnis vis habet exordium. Scdm̄ ē q̄ fleumatici sūt lati et breues. quia in eis est paucus calor naturalis non sufficiens extendere corpus in longū. extendit igitur corpus scdm̄ latū. Tercium est q̄ fleumatici sūt pingues propter eoz frigiditatem et humiditatem. Et ergo dicit alicē. loco p̄allegato. q̄ pinguedo vel adeps supflua significat excellū frigiditatis et humiditatis et complexionē corpo

cis frigidā et hūmida; q: sanguinis vinctuositas que est
vtriūq; materia cum refudat a venis i obuiat membris
frigidis vel remisse calidis coagulat ab eorum frigiditate
vel remissa caliditate et fit pinguedo vt vult **Salien?** le-
cundo cōplexionū. Et postea subdit hic textus q: sangui-
nei sūt mediocres supple in lōgitudine i breuitate. Quar-
tum est q: fleumatici magis ad ocia inclināt q: ad studia
propter frigiditatē mouentē ad ocia et pigriciā. Quintū
est q: multū dormiunt et hoc est propter multā humidita-
tem eorū et etiam prouenit multus somnus propter frigi-
ditatem vt innuit **Auicenna** loco preallegato. Sextū ē q:
fleumatici sūt duri ingenii q: sicut viuacitas intellectus
et perspicuitas ingenii proueniunt propter naturalem ca-
liditatem: ita ebetudo intellectus et duricies ingenii pro-
pter cōtrariū scz frigiditatē. Septimū ē q: fleumatici sūt
tardī motus et hoc etiā propter frigiditatē que facit mo-
tum tardū sicut caliditas velocē. Octauū est q: sūt pigri
Nonū q: somnus in eis est longus quorū causa eadem est
cum predicta. Postea ponūtur duo alii versus recolligen-
tes signa predicta cū quibusdā aliis. Primū est q: fleuma-
ticus est somnolentus. i. inclinatus ad multū somnū. Se-
cundū ē q: ipse est piger. i. tardus ad oēz operationē. Ter-
ciū est q: est multi sputi propter humiditatem in eo abun-
dantē multiplicatiuā sputi. Quartū est q: talis est obtu-
sus in sensibus et nedum in senibus immo etiam in intel-
lectu. Quintum est q: talis est pinguis. Sextum est q:
talis est albus in facie. Albedo enim cutis et maxime faci-
ei signum est priuationis sanguinis aut paucitatis eius
cum frigiditate vt dicit **Auicenna** loco preallegato.

Textus

Restat adhuc tristis colere substantia nigre
Que reddit prauos pertristes pauca loquentes
Hi vigilant studiis nec mens est dedita somno

Seruānt propoliticū: sibi nil reputant fore tutum.
Inuidus et tristis. cupidus. dextreque tenacis.
Non expers fraudis. timidus. luteique coloris.

Commentum

Hic ponit autor aliqua signa complexionis melan colicę.
Primum est prauitas. Melancolia enim reddit homines
prauos et malorum morum quemadmodum sunt qui seiplos
interficiunt. Secundum est multa tristitia. melancolici
enim multum tristes sunt ut plurimum propter spiritus
melancolicos turbidos et tenebrosos sicut homines leti
sunt propter spirituum claritatem. Tercium est taciturnitas.
melancolici enim facidi sunt et paucorum verborum
propter frigiditatem sicut nimia garrulitas prouenit pro-
pter caliditatem. Quartum est quod melancolici sunt apti stu-
dio quia semper cupiunt esse soli. Quintum est quod tales sunt
insomnolenti nec bene dormiunt propter nimiam siccitatem
cerebri et propter fumos melancolicos commouentes in eis
somnia horribilia quibus excitantur a somno. Sextum est quod
tales sunt tenacis propoliti. id est pertinaces et cum aliquid in
mente habent diu retinent et difficulter placabiles sunt et
hoc prouenit propter siccitatem eorum que non sinit propoliticum cito
mutari. Septimum est quod melancolici nihil reputant eis esse
tutum primo semper timent et hoc est propter spirituum tenebrosi-
tatem. postea in duobus ultimis versibus ponuntur aliqua
ex signis predictis et aliqua adduntur. Primum est quod melancolicus est inuidus. Secundum est quod est tristis. Tercium est quod est
auarus. Quartum est quod est tenax. id est nihil volens exponere
et male soluens. Quintum est quod est fraudulolus simplex et
propterea homines melancolici sunt deuoti multum legentes
ieiunantes et alias multas abstinentias facientes. Sextum
est quod est multum timidus. Septimum est quod est lutei
coloris. id est terrestris siue fuscı coloris. **Color enim fu-**

scus et maxime si viridati approximat significat dñm me
lancolie secundum Basim secundo almalozis in principio:

Textus

hi sūt humores qui prestant cuiq; colores
Omnibus in rebus ex fleumate fit color albus
Sanguine fit rubeus colera rubea quoq; ruffus
Si peccet sanguis facies rubet extat ocellus
Inflantur gene corpus nimiumq; grauatur
Est pulsusq; frequens plenus mollis dolor ingens
Maxime fit frontis et constipatio ventris
Siccaq; lingua sitis et somnia plena rubore
Dulcor adest sputi sunt acra dulcia queq;

Commentum

In hoc textu primo ponit colores cōsequentes cōplexio
nes et dicit q̄ fleumaticus est albi coloris: sed colericus est
ruffi coloris et sanguineus rubei et de melācolico dixit in
fine precedentū versuū. Et de istis omnibus dictū est pri
us. Secundo ponit tredecim signa superabundantis san
guinis: quorū primū est q̄ facies est rubea propter ascensū
sanguinis ad caput et faciē. Secundū est q̄ oculi plus vi
dent exte solito propter extēsiōē quā facit sanguis mul
tiplicatus. Terciū est q̄ gene inflant̄ propter similit̄ cām.
Quartū est q̄ corpus totū grauāt q̄ natura suppeditat̄
nō sufficiens regere humores et sustentare debite corpus
Quintū est q̄ pulsus fit frequens propter caliditatē quā
inducit sāguis multiplicatus. Sextū est q̄ pulsus est ple
nus propter multitudinē vaporū calidorū et humidorū
Septimū est q̄ pulsus est mollis propter humiditatem
nimiam mollificantem arteriam. Octauum est q̄ dolor
fit in fronte et hoc propter sanguinē multiplicatū in re
thi mirabili. Nonum est q̄ venter constipatur. i. durus fit
nec bene assellans propter caliditatem nimiam exsiccantē
feces. Decimū estq̄ lingua fit sicca propter similem cām.

Undecimū est q̄ sitis est magna propter exsiccationē orifi-
cii stomachi ex nimia caliditate. Duodecimū est q̄ fiūt sō-
nia declinantia ad rubedinē. Et istud vult Avicenna secū-
da primi doctrina tercia capitulo septimo dicens. Et som-
nia que illud significant scz abundantiam sanguinis sūt
sicut cum homo in sōnīs res videt rubeas aut sāguinez
multū ex suo corpore exire aut se in sanguine natāre et si-
milia. Decimū terciū est q̄ sputū ē dulce ppter sanguinis
dulcedinē. Notandū circa istud q̄ sicut hic ponūtur signa
superabundantis sanguinis: ita quidā etiā ponunt signa
superabundantie aliorum humorū sub quibusdā versibus.
Signa quidem superabundantis colere sub istis versibus.
Acculat coleram dextre dolor aspera lingua. Tinnitus vo-
mitusq; frequens vigilantia iacula. Multa sitis pinguis
egestio torio ventris. Nausea fit morsus cordis lāguēscit
orexis. Pulsus adest gracilis durus veloxq; calefcens. A-
ret amarefcit incendia somnia fingit. Signa vero super-
abundantis fleumatis sub istis versibus. Fleuma supergre-
diens proprias in corpore leges. Os facit insipidum fasti-
dia crebra saluas. Costarū stomachi simul occipitlq; do-
lores. Pulsus adest rarus et tardus mollis inanis. Prece-
dit fallax fātalimata somnus aquosa. Signa vero super-
abundantis melancolie sub his versibus. humorum ple-
no duri fex in corpore regnat. Algra cutis durus pullus
tenuis et vrisa. Sollicitudo timor et tristitia somnia: tē-
pus Acrefcet rugitus: lāpor et sputaminis idem. Leuaq;
precipue tinnit et libulat auris.

Textus

Denus septenus vix fleubothomum petit annus
Spiritus dberioz exit per fleubothomiam
Spiritus ex potu vmi mox multiplicatur
humorumq; cibo damnum lente reparatur.

Lumina clarificat sincerat fleubothomia
Mentes et cerebrum calidas facit esse medullas
Viscera purgabit stomachū ventremq; cohercet
Puros dat sensus dat somnū tedia tollit
Auditus vocem vires producit et auget

Commentum

In hoc textu autor loquitur de fleubothomia et primo ostendit etatē requisitā ad fleubothomiā dicens q̄ ānus decimulseptimus vir petit fleubothomiā. Et p̄ isto dicit Galienus xi de ingenio q̄ pueri nō debent fleubothomari nisi habeant quatuordecī annos ad minus. Et causa ē quia corpora puerorū sunt facilliter resolubilia a calore extraneo: ideo debilitantur multū ex euacuatione forti facta per fleubothomiā. Item quia indigēt nutrimento duplici de causa scilicet propter nutrimentū et augmentū ideo minutio sanguinis non cōpetit eis. Item quia facile dissoluntur a calore extraneo sufficit quod ab eis dissoluitur quare non indigent fleubothomia. Et circa istud sciendū q̄ sicut fleubothomia non conuenit pueris predictis sed cauenda est ita etiā est cauenda ī magna etate sc̄z senii vt vult Galienus nono megategni quia secundū Galienū et halyp̄ tertia tegni in cōualescentibus et senibus est paucus sanguis bonus et multus malus: fleubothomia igit̄ rap̄ et bonū et dimittet malum vt innuit Auicēna quarta primi ca. vicesimo de fleubothomia: et ideo in talibus non cōpetit fleubothomia. Secundo ponit nocumentū fleubothomie et est q̄ spiritus vberiores exeunt per fleubothomiā Cuius ratio potest esse q̄ cū multa euacuatiōe sanguinis que fit per fleubothomiā necesse ē etiā multitudinē spiritūū euacuare. Tercio tāgit remedia per que spiritus emitti refocillantur et iterato multiplicantur. Et dicit q̄ ex potu vini subito regenerantur spiritus quia om̄

num subito nutrientiū maximū est vinū vt prius dictū
est. Et spiritus etiā regenerāt et refocillant ex cibo sed hoc
fit lente et nō subito sicut ex vino. Et cibus qui debet da-
ri erit digestibilis et multū sanguinis generatiuus sicut
oua sorbilia et similia. **E**t circa istud sciendū est qd licet ci-
bus regeneret spiritus post fleubothomiā tamen debent
cauere patientes a multo cibo in prima et secūda die. Vn-
de dicit ysaac in dietis cibus est eis minuendus et potus au-
gendus scilicet respectu cibi nō tamen respectu sue consue-
tudinis pmo minus debent bibere q̄ ante fleubothomiā
quia virtus digestiua debilior est. Quarto ponit autor. xi.
inuamenta fleubothomie debite facte. **P**rimū est qd tem-
perata fleubothomia cōfortat visum quia minuendo hu-
mores etiā minuit effumationē ad caput et repletionem
eius offuscantes visum. **S**ecundū est qd clarificat et lince-
rat mentē et cerebrū propter similem causam. **T**ercū est
qd calefacit medullam quia minuit superfluitates que ad
eam venientes ipsam infrigidant. **Q**uartū est qd purgat
viscera id est interiora quia exonerata natura a sanguine
humores crudos in interioribus cōtentos melius digerit.
Quintum est qd fleubothomia restringit vomitū et flu-
rum ventris quia diuertit humores ab interioribus ad
exteriora. Et istud vult Auicēna loco preallegato dicens.
Amplius fleubothomia propterea qd ad diuersum trahit
naturā secūdum plurimū retinet. **E**t istud maxime verū
est quando fleubothomia fit de venis brachii. Nam fleu-
bothomia facta de venis pedū nō sic retinet. Potest tamē
per accidens contingere qd ad fleubothomiā sequatur ma-
ior fluxus ventris. et hoc dupliciter. **P**rimo quia ex fleub-
thomia facta tollitur onus nature. tunc enī virtus cōfor-
tata aliquādo prouocat alias euacuationes. **S**ecundo si
fluxus ventris fiat ex multa debilitate virtutis cōtenti-

ne tunc enī quia ex fleubothomia debilitat̃ virtus magis
augebit̃ fluxus ventris. Sextū est q̃ fleubothomia facit
puros sensus q̃ minuit euaporationē ad caput vñ turbat̃
sensus. Septimū est q̃ ipsa iuuat somnū impeditū q̃ per
ipsam euacuant̃ humores plurimi a quibus eleuant̃ va-
pores acuti et diuersi immedietes somnū. Octauū est q̃ ip-
sa tollit tedia et grauitates nimias q̃ per ipsā virtus exo-
nerat̃ a suo grauamine. Et etiā educto per ipsam sangui-
ne educit̃ simul melancolia fer sanguinis q̃ inducit tedia
et grauitates. Nonū est q̃ ipsa cōfert auditui q̃ per ipsaz
diminuunt̃ vapores et humores ascēdentes ad caput ipe-
diētes auditū. Decimū est q̃ ipsa cōfert voci q̃ per ipsam
diminuunt̃ superfluitates et humiditates q̃ possent perue-
nire ad pectus vel cannā pulmonis et impedire vocē. Vñ
decimū est q̃ ipsa augeat vires q̃ per ipsam corpus a suo
grauamine exonerat̃ quare virtus augmentatur.

Textus

Tres insunt istis **M**aius September Aprilis
Et sunt lunares sunt velut p̃ora dies
Prima dies primi postremaq̃ posteriorum
Nec sanguis minui nec carnibus anseris vti
In sene vel iuvene si bene sanguine plene
Omni mense bene confert incilio bene
Hi sunt tres menses **M**aius September Aprilis
In quibus eminusas vti longo tempore diuas

Commentum

In hoc textu auctor tria facit. Primo dicit q̃ isti tres mē-
ses scilicet **M**aius September Aprilis sunt menses lu-
nares et in eis sunt dies prohibiti a fleubothomia videli-
cet prima dies **M**aii : vltima Septembris et Aprilis. Et
istud cōmunes dicunt. Veruntamen est dictū fictum nec
alicuius valoris p̃mimo predicti dies possūt esse ita boni et

electi sicut et alii. Secundu[m] q[uo]d diuersa co[n]stellatio in eis po-
test esse. Et subdit auctor q[uo]d in talib[us] diebus nulli v[er]sci de-
bent carnib[us] anseris q[uo]d etiã fallum est et erroneum i magis
sortilegio attribuendu[m]. Et forte auctor istud habuit a
iudeis qui istu[m] ritum obseruant. Secundo dicit q[uo]d senex a
senectute et no[n] a senio i iuuenis venas plenas habentes
sanguine minui possunt om[ni] mense. quia isti no[n] facili[ter] re-
solubiles su[n]t nec in eis solu[m] paucus est sanguis bon[us] p[ri]-
mo multus. Tercio dicit q[uo]d incisio vene pro regimine sa-
nitatis custodiende debet fieri in aliquo istor[um] triu[m] men-
su[m] qui sunt Maius. Septēbris et Aprilis differēter tñ q[uo]d
in aprili et Mayo debet incid[er]i vena epatis p[ro]pter multi-
plicationē sanguinis eo t[em]p[or]e cū sit tempus vernale. et i se-
ptembri vena splenis propter melancoliā. que tunc ha-
bet multiplicari cum sit tempus autumnale. **A**

Tertius.

frigida natura. frigens regio. dolor ingens.
post lauachru[m]. copru[m]. minor etas atq[ue] senilis.
Morbus prolixus repletio potus et esce.
Si fragilis vel subtilis sensus stomachi sit.
Et fastidit tibi non sunt fleuthomandi.

Comentum.

Hic auctor ponit duodecim que impediūt fleubothomiā.
Primu[m] est frigiditas co[m]plexionis. Cū eni[m] scđm galienū in-
megategni fleubothomia infrigidat tūc augmētaret fri-
gidatem. Causa autē quare fleubothomia infrigidat est
quia scđm p[ro]pheta in v[er]bis sanguis est fundamentu[m] calo-
ris naturalis. i. illud in quo calor naturalis seruatur. et q[uo]d
fleubothomia sanguinē euacuat: ideo et calorē naturalē
et tunc per co[n]sequens infrigidat. Secundu[m] regio frigida
vehemēter sub qua debet co[m]prehendi tempus multu[m] fri-
gidu[m] quod etiã prohibet fleubothomiā. q[uo]d in regione i tē-

pore multū frigidis sanguis in profunditate corporis inclu-
ditur. et ille qui circa extremitates existit a frigidoitate cō-
densatur et ineptus fit ad hoc q̄ fluat. Tercū est inten-
sus dolor sub quo etiam potest cōprehendi nimia corpo-
ris inflāmatio. q̄ si in istis accidētibus fieret fleubotho-
mia sequeretur motus agitatius qui est cōtrarius nature
cū sit difformis et maior inflāmatio que etiā est naturā
magis debilitans. Et causa motus agitatiui in dolore i-
tento ē quia fit tractus ad diuersas partes. per fleutho-
miā enī fit tractio ad locū fleubothomatū. et ex dolore for-
titer fieret tractio ad locū doloris. Causa vero maioris inflā-
mationis est q̄ ex fleubothomia pmouentur humores qua-
re magis inflāmantur ex motu. Et istud verū est q̄ fleu-
bothomia fit parua et artificialis. Si tñ fiat vbiq̄ ad lin-
copi prodest in predictis casibus. q̄ ista cū vincit attractio
nē doloris nō facit motū agitatiuū. Et similiter tollit in-
flāmatōnē cū non sint humores ibi qui cōmoueātur et ca-
lescant et maiore inflāmatōnem inuocunt. Et istud vo-
luit galienus in cōmento illius amphorisimi prime parti-
cule amphorisimoz que egerūtur cū dixit q̄ nō est melior
medicina in aptate vehementis inflāmatōnis et similiter
in febribus et dolore forti q̄ fleubothomia. Quartus est
balneū. et maxime resolutiuū. tale enī phibet fleubotho-
miā quia tale etiā est euacuatiuū iam natura non facile
tolerat euacuationē sup̄ euacuationē. Quintū est coptus
immediate pcedens. Post talem enī nō statim debet fieri in-
cisio. bene: quia ex hoc maxima debilitatio nature sequere-
tur cū per coptum prius natura debilitata sit. Sextū est
etas maior vel minor q̄ requiritur ad fleubothomiā. sicut
etas infantie et etas senii. prout declaratū est prius. Et
ista impedimēta tangit auic. loco pallegato dicens. Tibi
quoq̄ cauere debes a minutione in cōplexione behemen.

tis frigiditatis et in regionibz fortis frigiditatis et in ho-
ra fortis doloris: et post balneū resolutiuū: post coitū et i
etate q̄ est minor. xii. ānis senū q̄tomagis poteris nisi i fi-
gura cōsilius fueris: i i soliditate musculorū et venarū apli-
tudine et earū repletioe et coloris rubedine. Et vltim⁹ sub-
dit hos nāq̄ ex adolescentibus et senibus fleubothomare
audebis. Adolescentes tñ secundū ordinē ad fleubothomā
dum paulatim prouehere debes cum pauca minuitone.
Septimū est morbus prolixus quia tūc ex tali fleubotho-
mia natura dupliciter debilitatur puta a morbo prolixo
et a minutione. Et istud est verū scdm auic. loco p̄allega-
to. nisi sāguis affuerit corruptio quia si sic fleubothomia
potest cōuenire. **O**ctauū est nimia repletio potus. **N**onū
est nimia repletio cibi sub qua etiam cōprehendit indige-
stio cibi. Et causa horū est quia secundū auic. in primo. at-
trahentia sunt tria scilicet vacuū calidum et tota species.
Si ergo bene per fleubothomiā a sanguine euacuarent
cibum indigestū vel superfluū siue potum superfluum a
stomacho vel epate attraherent qui indigestus veniens
ad membra nō corrigeret: quia tertia digestio nō corrigit
peccatum secunde sicut nec secunda prime si peccatum sit
magis propter quod in mēbra non cōuerteretur sed ibi
remanens posset esse causa egritudinis. **D**ecimū est fragi-
litas. i. debilitas virtutis. fleubothomia enī est fortis eua-
cuatio secundū galienū secunda amphorismorū in comen-
to illius in quo morbo sed virtus debilis non potest pati
motum fortē. **U**ndecimū est subtilis sensatio orificii sto-
machi quod p̄cordium dicit q̄ ex fleubothomia in tali fa-
cile sequitur sincopis. Et sub isto etiam cōprehendit debi-
litas stomachi et facilis fluxus colere ad orificium ei⁹ in-
ducens ad vomitum facilem colere. **U**nde in habentibus
predicta accidentia non cōuenit fleubothomia. **P**er fleu-

bothorniam enim humores comoti ad os stomachi inducerentur tanquam ad locum consuetum et quia membrum est debile et impotens illi fluxui resistere: ideo illis multa mala per fleubothomiam accidunt. Et hec est una causa quare quandoque aliqui in fleubothomia sincopizant scilicet quia colera ad stomachum fluit que mordicando stomachum ex compassione cordis et stomachi sincopi inducit. **D**uo decimum est fastidium. si enim in fastidio fieret fleubothomia cum bene euacuarentur traherent ad se materiam malam facientem fastidium. Et plurima istorum sex ultimorum accidentium tangit auicenna loco preallegato. **E**t circa istud est sciendum quod preter predicta accidentia sunt adhuc aliqua alia etiam impediencia fleubothomiam. quorum primum est alia euacuatio de quando est fluxus menstruum aut emorropdaz tunc enim non debet fieri fleubothomia. et hoc ad euacuationem licet ad diuertendum fluxum seu materiam posset fieri. **S**ecundum est corporis siue compositionis raritas quia a corporibus raris multum dissoluitur et ideo sufficit ista exsolutio nec euacuatione indigent. de vult gallenus nono megategni. **T**ercium est humorum cruditas et viscositas tunc enim est cauenda fleubothomia quia augmentaretur cruditas humorum et propter hoc in morbis longis non est facienda fleubothomia quia cruditas humorum augmentaretur et virtus debiliaretur et morbus prolongaretur. et ideo timendum esset de casu virtutis. Et propter hoc vult auicenna quod in morbis chronicis facienda est farnacia ante fleubothomiam: et non est fleubothomia ante facienda licet utraque indigeant patientes. Sed cruditas humorum potest accidere duabus de causis. una causa est propter abundantiam humorum calorem naturalem suffocantem quod debilitat et suffocat humores crudos generat et tunc bene competit fleubothomia. Unde secundum alexandrum secundo li

bio suo ca. de p̄dicipi flōmīa in principio p̄pozare cōpetit
cum prouenit ex multitudine sanguinis menstrualis cū
prohibeant fluere mēstrua p̄pter cām aliquā: aut ex mul-
titudine sāguinis emorrop̄dalis quia sicut ignis paruus
sub multa lignorū cōgerie suffocat: similiter est de calore in-
nato suffocato sub humorū multitudine. **S**ecunda cau-
sa cruditatis humorū est calor inuati debilitas ut in illis
qui sunt debilis cōplexionis et qui habuerūt longa; egri-
tudinē et i senibus et tunc nō cōpetit fleubothomīa quia
per hoc augeret cruditas q̄ sanguis in quo calor cōserua-
tur extraheret et ita corpus in frigidaret et humores ma-
gis incrudarent. debet ergo sanguis dimitti ut humorū
cruditatē digerat. **Q**uartū est aeris indebita dispositio et
nimia caliditas aut nimia frigiditas quia per caliditate;
multā fortis fit resolutio et per frigiditatē multā inepti-
ficatio humorū ad fluxum

Textus.

Quid debes facere quando disfleubothomari
vel quando minuis fueris vel q̄n minutus
Vinctio siue potus lauachrum vel facias motus
Debent nō fragili tibi singula mente teneri.

Commentum.

In hoc passu auctor ponit quinque que debent fieri circa
fleubothomīā aliqua quidē ante fleubothomīā aliqua in
fleubothomīa et aliqua post fleubothomīā. primū est vn-
ctio que aliquando fit in fleubothomīa sicut vinctio fleu-
bothomī ut dolor leniat: aliquādo vero post fleubothomīā
ut cōsolidatio vulneris retardet ad hoc ut post fleubotho-
mīā humores relictī in venis al quā possint habere respi-
rationē et tumi aliqui mali exalēt. **S**ecundū est potus et
maxime vini q̄ valet in fleubothomīa si sincopis accadat
et etiā valet post fleubothomīā p̄ regeneratione nouorū
spirituū et noui sanguinis et isto modo iam faciunt cōes

Tercium est lauachrū. i. balneū quod valet per duos vel tres dies ante. et per duos vel tres post fleubothomiam et non eodē die. Ante quidem si quis timeat q̄ habeat in se humores grossos: quia balneū humores dissoluit et cōmouet eos. et propter hanc causam etiam competit ante acceptio sirupi acetosi et motus vt humores dissoluant et subtilientur. Et ergo quando debet fieri fleubothomia debet fricari brachiū vt humores existentes in venis propinquis brachio subtilient et pparentur ad exeundū facilius. post fleubothomiā vero valet vt reliquie humorū et vaporū derelictae resoluant. In die vero fleubothomie nō cōuenit quia per balneū cutis lenis fit que lenificata per cussionē factam in fleubothomia fugit. et hoc est periculi.

Quartū est fascia. i. ligatura cum pannis lineis que valet post fleubothomiā imediate ad retinendū fluxū: et ante fleubothomiā ad trahendū humores ad locum ubi querit fleubothomia vt ex eo etiā bene ingrossent et melius videatur.

Quintū est motus siue ambulatio moderata que potest fieri ante. vt humores dissoluantur et subtilientur. et post ad resoluendū reliquias humorū ex fleubothomia derelictas.

Circa p̄dicta sciendū est q̄ cōmunes se faciūt fleubothomare ieiuni. sed quibusdā doctoribz melius videt et cōueniētius q̄ ante fleubothomiā primo vñ ouū sorbeant molle: cum vno haustu vini circa nonā vel decimam horā ante prandiū. et statim postea se fleubothomari faciant.

Et huius causa est quia stomacho vacuo natura fortius sanguinē retinet ne deficiat in nutrimento. sed cū cibis qui de se multū nutritiuus est sit in stomacho cuiusmodi sunt oua sorbilia et vinū. tūc natura melius sanguinem exire permittit.

Sextus.

Exhilarat tristes iratos placat amentes.

Ne sint amantes fleubothomia facit.

Cōmentum.

In hoc passu autor ponit tres effectus fleubothomie. Primus ē q̄ fleubothomia exhilarat. i. letificat tristes hominē. Secundus est q̄ fleubothomia placat iratos. Et causa vtriusq̄ est q̄ in sanguine q̄ multa cōmiscet melancolia fit tristitia. et q̄ multa colera fit ira cū melancolia sit causa tristitie et colera ire. iam vterq̄ istorū duorū humorū educitur educatione sanguinis q̄ ei cōmiscetur. Tercius est q̄ phibet amantes ne insaniant q̄ facit hūiores fluere ad partes exteriores et a capite diuertit. Pro maiori declaratione sciendū est q̄ quorū sūt cause ppter quas debet fieri fleubothomia. quarū prima est directa et alie quatuor indirecte. Prima que est directa est vt abundantia sanguis euacuetur siue abundet sanguis in qualitate siue quantitate siue vtroq̄ modo. Nam scdm auic. loco p̄allegato duo genera hoīm sūt fleubothomanda. quorū vnū est ille modus hoīm qui iam parati sūt incidere in egritudines vt qui habent abundantia sanguinis in quantitate et reliquū genus est genus illoz hoīm qui iam egritudinē inciderūt propter humorū siue sanguinis maliciā. Sed differt fleubothomia ista et illa q̄ propter sanguis abundantia debet fieri multa fleubothomia. sed si in qualitate peccet siue sit maliciosus tūc cōpetit fleubothomia pauca. vñ secundū galienū nono megategni. si sanguis sit malus in corpore debet euacuari paulatiue. Et ideo peccant multū illi qui q̄ vidēt sanguinē malū fleubothomāt se quousq̄ videant sanguinē bonū exire cū forte prius totus sanguis exiret q̄ bonus exiret. sed debet fieri pauca euacuatio. et tūc scdm galienū in casu isto priu q̄ fiat fleubothomia debet diēta bonū sanguinē generans exhiberi. vt loco malī sanguinis bonus sanguis generet. et postea de-

bet fieri possit modicum tempus fleubothomia pauca. et sic
deinceps. Ista fleubothomia est directa quia sit per se ad eua-
cuationem illius quod per se debet per fleubothomiam
euacuari scilicet ad euacuationem plenitudinis humorum siue
sanguinis principaliter. tamen secundum quod cum eo sunt alii hu-
mores. Prima causa indirecta est magnitudo morbi et ma-
gnitudo aptantis vehementis inflammationis. quia secundum gale-
nium in commento illius amphorismi. **Que egeruntur.** id est.
Non est melior medicina in aptante vehementis inflama-
tionis et in febribus et dolore fortis quam fleubothomia. ut etiam
dictum est ibi. **Frigida natura.** Secunda causa indirecta est
ut attrahatur materia ad partem illam per quam debet eua-
cuari materia unde in retentione mēstruorum et emorrop-
daz debet aperiri sophena secundum galienum et auic. ut tra-
hatur materia sanguinis ad inferius. Tercia causa indi-
recta est ut humores trahantur ad locum contrarium illi loco ad
quem fluunt humores. et hoc ad diuertendum materiam a lo-
co ad quem fluunt humores unde in nimio fluxu mēstru-
orum debet fieri fleubothomia de basilica ut trahatur mate-
ria ad contrarium loco ad quem declinat et diuertat a suo flu-
xu. Et propter hoc in pleureti sinistre partis debet fieri fleu-
bothomia in parte dextra ut diuertat materia et attra-
hatur ad locum contrarium loco ad quem declinat et similiter si
sit in parte dextra debet fieri fleubothomia in parte sini-
stra. **Quarta causa indirecta est ut per fleubothomiam una por-**
cio materie euacuetur et natura potentior sit supra residuum
et sic cooperit fleubothomia quando repletio est in corpore ne
fiat apostema quia natura est debilis respectu regimnis illorum
humorum ideo una portio illius materie est euacuanda ne propter impo-
tentiam nature in regendo illam materiam illa materia fluat ad aliquem
locum debilem in quo aggregetur et apostema generet.

Tertius.

Fac plagam largam mediocriter ut cito fumus.

Exeat liberius liberiusq; cruor.

Comentum.

In hoc passu autor ponit vñū documētū de q̄titate scilicet in flōmīa. Et dicit q̄ scissura debet esse larga medietate ut fumus et grossus sanguis sit erius exeant. quia quando scissura est stricta tunc solum subtilis sanguis exit et grossus remanet. Circa illud est sciendum q̄ aliquādo in fleubothomia debet fieri vulnus magnū et aliqñ parū. Debet autem fieri vulnus magnū tribus de causis. Primo quia humores sūt grossi: et grossus sanguis ē euacūdus ut per illud vulnus magnū sanguis facilius possit exire. et ergo in melancolicis faciendū est magnū vulnus. Secundo propter temporis frigiditatem: quod humores ingrossat. et ergo in h̄eme debet fieri vuln⁹ magnū. Tercio propter abundantia humorū: quia tunc melius fit euacuatio per vulnus magnū q̄ parū. Sed vulnus parū fit cum est virtus debilis. ut de spiritibus et calore minus euacuetur. Et in tempore calido eadem de causa et quando est sanguis subtilis.

Textus.

Sanguine substracto sex horis est vigilandum.

Ne somni fumus ledat sensibile corpus.

Ne nervū ledas non sit tibi plaga profunda.

Sanguine purgatus non carpas proinus escas.

Comentum.

In hoc passu autor tangit tria consideranda circa fleubothomiā. primū est q̄ fleubothomatus nō debet dormire immediate post fleubothomiā: nisi ad minus transierint sex hore. Et huius lubdit autor causam ne sumi qui scilicet in somno capsatū moti ad caput ledant cerebrū. Alie tamen possunt assignari cause. quarū prima est ne in somno vertat se patiens supra brachiū fleubothomatū.

et per hoc ledatur. Secunda est ne humores in somno fluant ad mēbrū lesū in quo ē dolor propter ictū fleubothomi et fiat apostema. vñ Galienus secunda amphorismo super illo amphorismo in quo morbo vult q̄ in somno si fiat apostema intra corp⁹ aut mēbrū sit lesū ad ipsūz fluunt humores. **A**uicenna vero aliā assignat causā scz q̄ per talem somnū posset accidere contractio membrorū. Et istius causa potest esse quia sicut secundū **G**alienum super illo amphorismo in quo morbo et. Somnus in principio paroxysmi non competit quia calor naturalis ad interiora regreditur et exteriora in frigidatur: fumi remanent nō cōsumpti propter quod rigor augmētatur et paroxysmus etiā prolōgat sic etiā fumi per cōmotionē humorū: in fleubothomia ad nervos ad lacertos eleuant q̄ nō consumpti remanentes in somno in frigidant in exterioribus et ingrossant et ideo faciūt nervorū et lacertorū contractionē si fiat superdormitio immediate post fleubothomiā. Aliā causa potest esse quia materiā ingrossans est faciens cōfractionē sicut in quartana in cuius typo fit contractio propter frigiditatem et grossiciē materie sed nervi et lacerti sunt frigidi ideo ad ipsos veniēs iste fumus in somno in quo fit retractio caloris ad interiora in frigidatur et ingrossatur et iste fumus in frigidatur et ingrossatur frigiditatem et ingrossationē inducit in membro siue contractionē quia ad mēbrū cōsimile properāt egritudines cōsimiles. Et istud verū est de somno fleubothomie vicino et nō de remoto postq̄ fumi illi fuerint consumpti. Secū dum quod dicit est q̄ fleubothomans debet cauere ne faciat nimis profundā aperturā in minutione ita q̄ cum fleubothomo ledat nervū vel arteriā bene suppositos. Nam ex lesiōe nervi sequitur spasmus ex quo ulterius acerbissima mors sequitur vel ad minus perditio membri puta

brachii vel digiti et cetera. Et ex lesione arterie sequitur fluxus sanguinis arterialis difficilime curabilis. Tercium est quod flebothomatus non debet ilico id est immediate post flebothomiam cibum sumere sed debet expectare quousque in eo humores fuerint quieti ne cibus ante eius digestionem ad subueniendum membro leso cum sanguine simul attrahatur.

Textus

Omnia de lacte vitabis rite minute
Et vitet potum flebothomatus homo
Frigida vitabis quia sunt inimica minutis
Interdictus erit minutis nubilus aer
Spiritus exultat minutis luce per auras
Omnibus apta quies est motus valde noxiuus:

Commentum.

Hic autor ponit quinque vitanda ab ipso flebothomato. quorum primum est quod flebothomatus debet vitare lac et lactuciniam. Cuius causa est quia ex commotione humorum per flebothomiam sepe fluunt humores aliqui ad stomachum. Si ergo lac sumeret ex commixtione illorum humorum lac in stomacho corrumpere ex quo de se maxime corruptibile est. Et etiam lac propter dulcedinem eius posset trahi indigestum ad venas. Et propter commotionem humorum facile corrumpi. Secundum est quod flebothomatus debet cauere a potu nimio quia propter evacuationem venarum talis potus traheret facile ad venas indigestus prout prius dictum est. Tercium est quod flebothomatus debet vitare omnia frigida tam intus sumpta quam exterius adhibita puta cibaria multum frigida: aerem frigidum: balneum frigidum: tenuitatem vestium: lesionem supra petraz: frigiditatem capitis vel pedum quia cum calor naturalis per flebothomiam debilitatus est corpus facile superflue infrigidaretur. Quartum est quod flebothomatus non debet ambulare in aere tenebroso nebuloso turbato quia talis contristat

animā et pigritiē in corporibus inducit vt prius dictū est
ibi. *Ver* sit mundus. iam tristitia causa est sanguinis me-
lancolici. Sed debet ambulare in aere claro et lucido quia
in tali aere spiritus vitales naturales et animales recreā-
tūre et ad extra mouentur congaudentes simili. *Quin-*
tum est q̄ fleubothomatus debet querē quietē temperatā
similiter et motū excessiuū vitare quia motus excessiuus
tunc maxime debilitat et humores commouet: quies ve-
ro temperata motum sedat.

Tertus

Principio minuas in acutis perperacutis
Statis medie multū de sanguine tolle
Sed puer atq; senex tollet vterq; parum
Ver tollet duplū reliquū temp'is tibi simplū.

Commentum

Hic autor dicit quatuor. *Prīmū* est q̄ fleubothomia fa-
cienda est in principio egritudinū perperacutarū. i. maxi-
me acutarū q̄ scz terminant in die quarto qz tales sunt bre-
ues nec dant inducias et ideo a principio medicande sunt
Secūdū est q̄ in etate media scz que est a tricesimo anno
vltq; quadrasimūquintū vel quinquagesimū annū plus
de sanguine extrahendū est q̄ in aliqua alia etatū qz in
tali etate maxime multiplicat sanguis et eius subtractio
nō impedit augmētū nec diminuit virtus corporis quia
corpus i tali etate nō auget neq; diminuit sensibiliter sed
stare videt. *Terciū* est q̄ senes i pueri parū fleubothomā-
di sunt qz in pueris sanguis multus requirit ppter nutri-
tionē et augmētationē in eis. *Et* in senibz virtus incipit
debilitari. *Quartū* est q̄ in vere dupla quātitas sāguinis
abstrahēda est per fleubothomiā respectu aliorū tēp'z. *Cu-*
lus rō ē qz ver ē spūs maxie multiplicatiū sāguinis secū

dum oēs autores medicine. **C**irca primū dictū pro maiori declaratione ponēde sunt alique regule circa fleubothomia: quarū prima est q̄ in principio morbi nō est faciēda fleubothomia. medicus enī est minister nature scdm galienū tertia tegni canone illo. **O**mnīū natura operatrix medicus vero minister sed scdm galienū quarta amphorismoz in cōmento illius egritū dinibus quibuscunq; iā piētibus nulla euacuatio in principio morbi est naturalis. Sicut ergo natura in principio morbi nō euacuat ita nec medicus. **I**stud tamē in tribus casibus habet instantiā primo in materie furiositate. **U**nde auicēna loco sepe allegato vult q̄ in principio morbi fleubothomia nō debet fieri quia fleubothomia humores cōmoueret et subtilaret et currere per corpus faceret nisi materia sit furiosa. **S**ecundo habet instantiā in materie multitudine. **U**nde galienus super illum amphorismū. Inchoantibus morbis vult q̄ oportet fieri fleubothomiā aut farnatiā vt natura alleuiet que scz onerata est propter materie multitudinē. **T**ercio habet instantiā in morbi magnitudine et acuitate vt quando est apostema magnū et dolorosum licet nō sit multa materia scilicet antecedens in corpore. **U**nde dicit Galien⁹. xiii. megategni. **S**i apostema sit magnū fleubothomet in principio licet nō sit materie multitudo ne crepetur aut aperiatur apostema ante sui maturacionem. **E**rgo vt mala sint hominū vitentur minutio est faciēda. **S**ecunda regula ē q̄ nō fiat fleubothomia in die motus egritudinis sicut in crisi nō est faciēda fleubothomia nec aliqua euacuatio ne materia a loco ad quē natura misit ipsaz diuertatur. **S**imiliter neq; in paroxismo. **U**nde scdm galienū prima amphorismoz. **I**n statu neq; fleubothomia neq; farmacia fieri debet quia in eo fit cōcio morbi que melius sit in quiete q̄ motu. **S**ed sicut se habet status ad morbū totalez ita paroxismus respectu

stium interpolationis. sicut ergo in statu non est euacu-
andū: ita nec in paroxismo. **Tercia** regula est q̄ fleubo-
thomia nō est faciendā in principio morbi cū crisis est re-
mota. quia secūdu p̄saac in v̄nis sanguis est fundamen-
tū caloris naturalis ipsū scilicet sustinens. licet cor sit fūda-
mentū generans et spiriens fundamētū de p̄tās. sed sā-
guis est fundamētū caloris naturalis. quia ex eo materi-
aliter generatur calor naturalis. et ideo aliquis sangui-
nē euacuando euacuat caloriē qui materiā morbi habet de-
gerere. et per cōsequens morbus prolongatur et v̄rt⁹ de-
bilitatur. Propter quod timendū est ne propter longitudi-
nem morbi et debilitatem virtutis natura succumbat.

Quarta regula est q̄ in corpore habente fecē in intesti-
nis non debet fieri fleubothomia. Cuius causa est q̄ tria
sunt attrahentia scilicet calidū vacuū et tota species. quia
ergo per fleubothomiā bene euacuant̄ que a mēbris sibi
propinquis attrahūt et ita meleraice a stomacho venter
plus cōstipatur et materia contenta in venis plus infici-
tur et meleraice attrahūt humiditatē fecū et feces pl⁹ de-
siccant̄. Debet ergo v̄ter primo leniri. vt per supposito-
ria aut clisteria nisi per se laxetur.

Quinta regula est q̄ nō debet fieri fleubothomia multa q̄ ex hoc malū accidit
in senio. scilicet multi morbi mali. sicut epilepsia appople-
xia et paralis. quia propter remotionē sanguinis. calo-
ris generatur multe superfluitates fleumatice que sunt
causē harū egritudinū. **Sexta** regula est q̄ nō debet fie-
ri fleubothomia in muliere mēstruata aut impregnata.
In impregnata nō debet fieri. quia per hoc calor digerēs
cibū diminueret̄ et nutrimentū fet⁹ auferretur. et maxie
quādo fetus est magnus cū tūc indiget āpliori nutrimen-
to. Et istud dicit p̄pocras quita āphorismoz. In mēstru-
ata vero nat̄aliter sc̄z sc̄z reuolutōnē mēsis nō debet fi-
eri flōmia. q̄ in fluxu nimio mēstruoz esset faciendā: ad

m illi

diuertendū materiā sed quādo eueniunt nāturaliter et se-
cundū debitū cursū nature tunc nō debet fieri fleubotho-
mia cū materia euacuetur sufficienter a natura. ⁊ natura
nō debet diuerſi ab operatione.

Septima regula est q̄
post colericā passiōē non debet fieri fleubothomia. Cum
enim fleubothomia cōmoueat humores p̄ hoc posset hu-
mor colericus ad stomachū fluere et ipsum inflamare. nec
debet fieri post vomitū ne similiter humores fluāt ad sto-
machū. neq; post fluxum ventris neq; post vigilias ma-
gnas. neq; post motum fortē. et breuiter nec post illum
calefaciens multū aut multū dissoluens. quia fleubotho-
mia humores plus cōmoueret et virtutem magis debili-
taret. Deinde videndū est in quibus hominibz competit
fleubothomia. Et pro illo ponende sunt aliq̄ regule. qua-
rū prima est q̄ fleubothomia cōpetit hominibz delicatis.
ociosis et quiescentibz. multū carnosīs et cibis multū san-
guinē generantibus vtentibus.

Secunda regula est q̄
fleubothomia conuenit illis in quibus est abundātia san-
guinis. quod cognoscit̄ per vrine spissitudinem. Abundā-
tia enī sanguinis facit eam spissam sed colera subtilē.

Tercia regula est q̄ fleubothomia debet fieri in illis in
quibus melancolia abundat. Vnde cū est multa melanco-
lia naturalis currens cum sanguine per totū corpus quia
sanguis in epate ab ea non mundificatur: tunc competit
fleubothomia siue minutio postea farmacia.

Vnde du-
plex est melancolia. naturalis et innaturalis. **N**aturalis
est fex sanguinis que quando abundat ipsa est currens cū
sanguine quare cū sanguine per fleubothomiā euacuatur.
Ideo faciēda est fleubothomia ad eius euacuationē cū
sanguine. ab eodē enī calore scz a calore tēperato fiūt sanguis
et melancolia q̄ est eius fex et postea faciēda est farmacia.

Quarta regula est q̄ i illis in qbz timet̄ hūorū ebullitio
et turbatio ⁊ calefactio cōpetit flōmia. et isti faciū q̄do

sentiūt se calefieri debent flōmari cū sit timor ebullitionis
cōturbationis et calefactionis ppter humorū abūdantiā
Aliquando tamen aliqui decipiūtur per istā regulā . quia
statī quādo sentiūt calefactionē et timēt de humorū ebulli-
tione statī fleubothomāt se. Et quando istud est ex colere
calefactione et incensione per fleubothomiā nō cessat cale-
factio nec ebullitio: imo p hoc augmētāt quia fleubotho-
mia humores cōmouet et p corpus currere facit. Et ergo
nō competit flōmia nisi hoc sit ex abūdantiā hūorū. quod
cognoscit per sudoris multitudinē et maxime in mane.
Aliqui enim sūt qui nō sudāt nisi quādo euacuatione in-
digent. **¶** Quia regula est q illis debet fieri flōmia qui
habent fortē virtutē et qui sūt sanguīne cōplexionis. nō
frigide et sicce. Vnde rasis septio alimācorū corpora apta
ad fleubothomiā et que habēt venas āplas i manifestas
et corpora pilosa et bruna et ex colore rubeo i fusco mixtis
sūt colorata. et iuuenes et adolecētes et senes nō decrepi-
ti. sed pueri et infirmi nō sūt minuendi nisi magna vige-
te necessitate. Et plurime istarū regularū colligūtur ex a-
uicēna quarta primi ca. de fleubothomia. **¶**

Textus.

Estas ver dextras. autūnus hiemsqz sinistras.
Quatuor hec membra. cephe. cor. pes. epar vacuanda.
Ver cor. epar estas. ordo sequens reliquas.

Comentum.

¶ Hic ponit autor aliqua concernentia membra euacuā-
da fleubothomia. Et dicit primo q in vere et estate debēt
euacuati bene dextre. vt dextre manus vel dexteri brachii
vel pedis. Sz in hieme et ātūno debēt fleubothomari. ve-
ne sinistre. I. sinistre manus vel sinistri brachii vel pedis.
Et istius cā potest esse quia ver est multiplicatiuū sāguis
et estas colere. ergo i vere i estate debēt euacuari ille bene i

quibus magis abundant sanguis et colera sed ille sunt vene dextre qz in parte dextra corporis situatum est membrum generatiuum sanguinis scilicet epar et receptaculum colere scilz cistis fellis. Sed antunus est generatiuus melancolie que etiam coaceruat et non resoluit per hypem. ergo in antuno et hypeme debent fleubothomari ille vene in quibus magis dñatur melancolia que sunt vene sinistre cum in sinistra parte corporis cõtineatur splen qui est receptaculũ melancolie. Scdo dicit q ista quatuor membra scilz cephe. i. caput. cor. pēs. et epar secundũ quatuor partes anni sunt euacuanda. cor quidẽ in vere. epar in estate. caput in hypeme. et pedes in antuno. A

Tertus.

Dat salu atella tibi plurima dona minuta.
Purgat epar. splenem. pectus. p̃cordia. vocem.
Innaturalẽ tollit de corde dolorem.

Cõmentum.

Hic tangit sex iuuamenta prouenientia ex fleubothomia vene que dicitur salnatella et est vena in dorso manus in loco qui est inter auricularẽ digitũ et medicũ. primum ẽ q ipsa purgat epar. Scdm est q ipsa mūdificat splenem. Tercũ est q mūdificat pectus. Quartum est q p̃seruat p̃cordia. i. officium stomachi a nocumento. Quintũ est q aufert nocumenta vocis. Sextũ est q aufert dolorem innaturalem cordis. Et rō oim iuuamentorũ est qz predicta vena ab oĩbus istis locis sanguinẽ euacuat. vt postea etiam patebit. pro maiori declaratiõe predictorũ sciendũ est q in fleubothomia aliquĩ aperiũtur vene et aliquĩ arterie. In ap̃tione aut arterie ẽ timor. Et huius causa potiũima ẽ nimis fluxus sanguinis q duplici causa habet fieri in fleubothomia arterie. Vna causa est caliditas vehemens sanguinis arterialis. Calidũ enĩ est facile mobile et arteriã dilatans et

aperiens. et ideo iuuat multū ad euacuationē sāguinis ī
fleubothomia arterie. Scda causa est arterie mobilitas et
ideo tardius in ea vulnus curat q̃ vulnera non sanantur
nisi quietēcat. Prodest tñ ista fleubothomia tripliciter. p̃i
mo cū est in corpore sāguinis subtilis abūdantia. Secūdo
qñ vaporosi. Tercio qñ calidissimi. Sanguinis enī subtilis
ex quo calor naturalis et spūs s. unt habitati in arteria. I
sanguis grossus ex quo membra nutriūtur in venis. Si
militer sanguis vaporosus in arteria cōtinetur et sāguis
sāguineus in venis. Sāguis etiā calidissimus qui a corde
efficitur et digerit quod est calidissimū membrū etiā cōti
netur in arteria. Alius aut sanguis in venis. Secūdo sci
endū q̃ venarū aptio ē in multis mēbris. Aliquādo in br
chio siue manu magna. Aliqñ in parua. Aliquādo in pe
de. Ali qñ in naso. Aliqñ in fronte. Aliquādo in labiis. Ali
quādo sub lingua siue in palato. Aliqñ in āgulis oculorū
versus frontē. In manu maiori que est ab ascellis vsq̃ ad
cubitos sunt quig̃ bene aperiende scdm rasim septio al
māsonis. et auic. loco p̃eallegato. Vna vocatur cephalica
que est vena capitis. Scda basilica. que est vena epatica.
Tercia mediana. siue cordiaca siue nigra scdm q̃ vocatur
ab auic. siue matrix sicut vocatur a rasi. Quarta axilla
ris. Et quinta funis brachii. In manu minori est sceiles
siue salnatella ista in brachio scdm q̃ cōtinet maiore mā
nū et minore sunt aperiende sex bene. Cephalica a parti
bus que sūt supra collum euacuat. et ideo passionibz cap
tis valet vt in emigrania mania et in aliis calidis passio
nibz siue ex materia calida. Vnde ista incipit siue oritur
ab humero et tendit versus partem sinistrā brachii. Ba
silica euacuat imediate a partibus subcollo vt a pectore
et epate. Vnde in passionibz pectoris epatis et similiū va
let. vnde valet in pleuresi. Et incipit ista ab axillari et ten

dit ad partem domesticā brachii Medianā vero est media
inter duas predictas in situ et in cōpositione q̄ ex eis cō-
ponitur. Est enī ramus vtriusq̄. Et est etiā media in eu-
acuatione q̄ vndiq̄ euacuat et ab inferioribus partibz sub
collo et a collo et supra collū. Vnde est vniuersalis toti cor-
pori in euacuando. Non vniuersalis sicut dicūt quidā q̄
a corde oritur sed q̄ ramus est cephalice et basilice. Et ergo
cū volumus flebothomare de cephalica et non apparet
debemus accipere magis medianā q̄ basilicam et similiter
cū volumus flebothomare basilicā et nō apparet ma-
gis debemus flebothomare medianā q̄ cephalicā q̄ ma-
gis cōuenit cum vtraq̄ q̄ vna cum alia cum sit ram⁹ ista-
rū et iste extrema. Seiles siue Alnatella est vena que ē in-
ter auricularem et medicum tendens plus versus medi-
cum digitū. et oritur a basilica. et ista aperitur in dextra
manu in opilatione epatis. et in sinistra manu in opila-
tione splenis. Et quare hoc fit nescitur rōne sicut dicūt au-
cenna. sed experientia. hanc enī inuenit gallenus per som-
niū vt ip̄e dicit q̄ habebat quendā in cura habentē opila-
tionē epatis et splenis et somniabat se flebothomare pa-
tientem de illa vena. et sic fecit et curatus est. De ista fit
flebothomia ponendo manū in aqua calida quia subti-
lis est. ideo vt ingrosetur et dilatetur et ne vulnus clauda-
tur citius debito et vt sāguis grossus subtilietur. Allela-
ris est illa que posita est sub basilica et illa apparet in liga-
tura brachii. et de ista idem est iudiciū cum basilica. Vniuersalis
brachii est illa que est supra cephalicam siue os vltimū si-
ue altius brachii versus partem siluestrem. Et est idē iu-
diciū de ista et de cephalica. Licet ergo secundū auicēnam
et gallenū in apertione vene fit euacuatio vniuersalis a
toto corpore non tamen ab oibus venis equaliter vt vi-
sum est. Licet etiam vena a toto corpore euacuent, non ta-

men in eis est timor equalis primo cephalica secundum
Basilim septimo almanzoris est securior. Et basilica e ma-
gis timenda et cardiaca etiam multum est timenda licet
minus q̄ basilica Cephalica est securior: quia neq̄ iuxta
eam est neruus neq̄ arteria neq̄ supra eam. Sed sub car-
diaca est neruus et altius supra eam est neruus subtilis
ideo timendum est ne incidatur neruus. Basilica est pe-
riculosa valde quia est sub ea arteria et iuxta eam est ner-
uus et musculus. et ideo est timenda valde. Seiles siue
salnatella non est periculosa sed tamen subtilis est. et ideo
vt aperiatur melius est q̄ ponatur in aqua calida. In pe-
de sunt tres vene scilicet sciatica. sophena. et vena popli-
cis. Et hee aperiuntur cum volumus trahere sanguinez
ad partes inferiores vt in prouocatione menstruoz et il-
la que est in poplice secundum Ruicennam magis valet
q̄ sophena aut sciatica: quia propinquior est matri. et i-
deo melius potest ab ea trahere. Sophena vero a virga
testiculis et a matrice sanguinem attrahit. Sed sciatica
ab anchis renibus et membris que sunt situata versus
partem siluestrem melius trahit. Sophena vero a ma-
trice et a membris pollicis versus partem domesticam li-
cet sint rami vnius vene. In medio frontis est vena v-
na que aperienda est in antiquatis passionibus faciei vt
in morphea et impetigine scabie et in passionibus oculoz
prius tamen debet fieri minutio de cephalica. Et similiter
est vna vena in naso. Et in vtriusq̄ apertione debet collu-
ligari et postea aperiri vna ante alia. per ligationem eni
colli melius manifestantur. In labiis etiam sunt vene que
aperiuntur propter apostemata existentia in ore aut gin-
giuis cephalica tamen prius minuta. In palato sunt qua-
tuor vene que si aperiuntur valent fluxui reumatis ad den-

tes in eis faciens dolorem. Et iste bene sunt manifeste
et debent aperiri materia digesta. Itē quedā sunt bene in
angulis oculorū versus frontē et aperiuntur in passionibz
oculorū cephalica prius minuta. Item quedam sunt bene
sub lingua que aperiuntur in squinancia cephalica prius
minuta. Item bene que sunt in temporibus inciduntur
propter emigraneam et propter dolorem magnū capitis et
egritudinem capitis diuturnam. Et iste sunt quas vocat
ppocras et auicenna iuueniles. quarū incisio reddit homi-
nē impotentem generare. Item in collo etiam sunt bene
q̄ vocantur guides que minuende sūt in principio lepre. et
maxime tamen anhelitus angustatur. vnde in squinan-
cia impediēte anhelitum minuuntur.

Textus.

Si dolor est capitis ex potu limpha bibatur
Ex potu nimio nam febris acuta creatur.
Si vertex capitis vel frons estu tribulentur.
Tempora fronteqz simul moderate sepe fricentur.
Morella cocta necnon calida qz lauentur.

Comentum.

In hoc passu auctor duo notat. primum est qd si dolor ca-
pitis accidat ex potu nimio et maxime vini vel alicuius
alterius potus quo cōtingit hoīes inebriari tūc superbibi
debet aqua frigida que sūt frigiditate atqz ingrossatione
impedit ne fumū ex tali potu eleuati cerebrū ledant vel ad
ipsū eleuētur. Scdm est qd si sūmitas capitis vel frons ni-
mio calore vexetur tunc debent tempora et frons modera-
te fricari et postea debent ex aqua decoctionis morelle ca-
lida lauati quia morella que a cōmunibz medicis solatrū
dicitur habet infrigidare quia frigida est.

Textus.

Temporis estui ieiunia corpora sicant
Quolibet in mense confert vomitus quoqz purgat

humores nocuos stomachi lauat ambitu i omnis.
Per autūnus h̄pems estas dñatur in anno.
Tempore vernali calidus sit aer humidusqz.
Et nullum tempus melius sit fleubothomie.
H̄us tunc homini veneris confert moderatus.
Corporis et motus. ventrisqz solutio. sudor.
Balnea purgentur tunc corpora cū medicinis.
Estas more calet siccatur noscatur in illa.
Tunc quoqz precipue coleram rubeam dñari.
humida frigida fercula dentur. sic venus extra.
Balnea non prosunt. sint rare fleubothomie.
H̄tilis est requies sit cū moderamine potus.

Cōmentum.

In hoc passu autor plura rotat. primū est q̄ ieiunare multū exsiccat corpora in estate qz ex quo. estas de natura sua est calida i sicca ip̄a resoluit hūiditates corporis q̄ etiā resoluūtur per sudores in estate multiplicatos. i sic lupuente ieiunio corpora plus exsicātur qz absente humido cibali calor nostri corporis agit in hūiditates pprias ip̄as exsiccando. Et ergo bene dicit ppocras septima particula aphorismoz. corporibz humidis carnes habentibz famē adhibere cōuenit. fames enī corpora exsiccat. Scdm̄ est q̄ vomitus cōfert quolibet mense. qz per vomitū euacuant hūores noctui cōtenti in toto ambitu stomachi. Et istud etiā voluit auic. quarta primi ca. decimotio de iuuamētis q̄ affert vomitus cū dixit q̄ ppocras p̄cepit vom. tū fiet bis in vnoquoqz mēse scilz duobz diebz cōtinuis vt scdo die expellatur illud quod primo die nō potuit expelli. Et per hoc scdm̄ ppocratē cōseruatur sanitas cū talis vomit⁹ mūdificat stomachū euacuando fleuma i colerā. Stomachus enī nō habet aliquid quod mūdēt ip̄m sicut intestina habent coleram rubeam ip̄a mūdificantē. Et postea

aut loco palleo o ponit plura alia iuuamenta vomitus
bene facti. quorum primum est qd confert grauitati capitis et
hoc verum est quando illa grauitas accidit ex materia hu-
moralis vaporosa perueniente a stomacho et mēbris infe-
rioribus ad caput. Si enī grauitas capitis fieret a nocume-
to proprio ipsius cerebri tunc vomitus magis noceret qd cō-
ferret. Secundū est qd clarificat vīsum et hoc quando ob-
scurationis vīsus puenit ex materia vaporali perueniente a
stomacho ad ipsos oculos. alias aut non. Tercū est qd au-
fert fastidiū. i. nauseam et abhominatiōem remouendo et
euacuando humore a stomacho qd est causa fastidii. Quar-
tū est qd cōfert ei ad cuius stomachū descendit colera corruptū
pēs eius cibū. Quintū ē qd remouet abhominatiōem que
fit propter viciositatē. Sextū est qd remouet causā desi-
derii et illud quod facit desiderare acutū ponticū aut ace-
tosum. qd vomitus remouet causas oīm istarū dispositio-
nū iā remota causa remouet effectus. Septimū est qd con-
fert laxitati. i. cachecie que precedit p̄dropsū euacuando
materiā talis laxitatis et mūdando stomachū. Octauus
est qd cōfert vlcēibz in renibus et vesica diuertendo mate-
rias currentes ad illa loca ad partem oppositam. **Nonus**
est qd etia confert lepre maxime quando fit cū vomitu
forti sicut elleboro. quia talis vomitus euacuat materias
que sunt in locis remotis et difficilis eradicationis ex qui-
bus fit lepra. Etia vomitus corrigit digestiōem primā ex
qua alie digestiōes melius fiūt vnde lepra peccat in corru-
ptiōe digestiue. Decimū est qd cōfert malicie coloris in cu-
te ex aliquo hūore diuertēdo ipm a cute. Undecimū ē qd cō-
fert epilentie stomatice euacuādo humore cōtentū in sto-
macho. ex cuius effumatione causat epilentia. Duodeci-
mū est qd confert p̄terice maxime illi que est ex opilatione

nam propter motū fortem in vomitu materia opilās cō-
mouetur et remouetur a loco in quo faciebat opilationē
Similiter euacuatur materia fleumatica per vomitū q̄
comuniter est causa istius opilationis. Decimūterciū est q̄
confert asmāti euacuādo materiā antecedentē ex stoma-
cho que fouebat materiā asmatis. Et etiā calefaciēdo mē-
bra spūalia et pulmonē ex quorū calefactione sequitur cō-
sumptio supfluitatum facientū asma. Decimūquartū
est q̄ confert tremori et paralīsi euacuando materiā istarū
passionū. Decimūquintū q̄ confert habentibus vlcera ni-
gra magna super partes extremas diuertendo hūores a
partibus extremis. Et licet vomit⁹ debire administrā tus
ista cōferat iuuamenta supflue tamen factus multa idu-
cit nocumenta: q̄ debilitat stomachū et resoluit ipm et fa-
cit eum aptū vt materie fluant ad ipm et obest pectori et
visui: dentibus et antiquis capitis doloribz. ic. prout di-
cit auicenna quarta primi capitulo decimoquarto. Ter-
cium quod notat hic textus est q̄ quatuor sunt tempora
anni scilicet. **Ver** Estas Autūmnus et hyems. prout ma-
nifestum est. Et inter ista tempora ver est calidum et hu-
midum. et hoc respectu aliorū temporū licet in se sit temp⁹
temperamento attinens. vt vult galienus in de comple-
xionibus. Et ex isto sequitur q̄ istud tēpus magis aptū
est fleubothomie quia magis est multiplicatiuum humo-
rum q̄ alia tempora. Et ergo etiam isto tempore potest
conuenire moderatus vsus coitus: et motus temperatus
et dētris solutio siue flux⁹: et sudor temperat⁹: et similiter bal-
nea tēperata ad diminuendū repletionē. Et ergo etiā istū
tēpus aptū ē ad purgationē corporis cū medicinis. Quar-
tū est q̄ estas calefacit et exsiccāt: ergo in ipā etiam mul-

Verget nomen
boni mity f
ceana.

Estas bar nuda
et spiritus sicut q̄
stabat in ant
calentis sord
vna

Et glacialis
et tempus can
hirsuta capiti

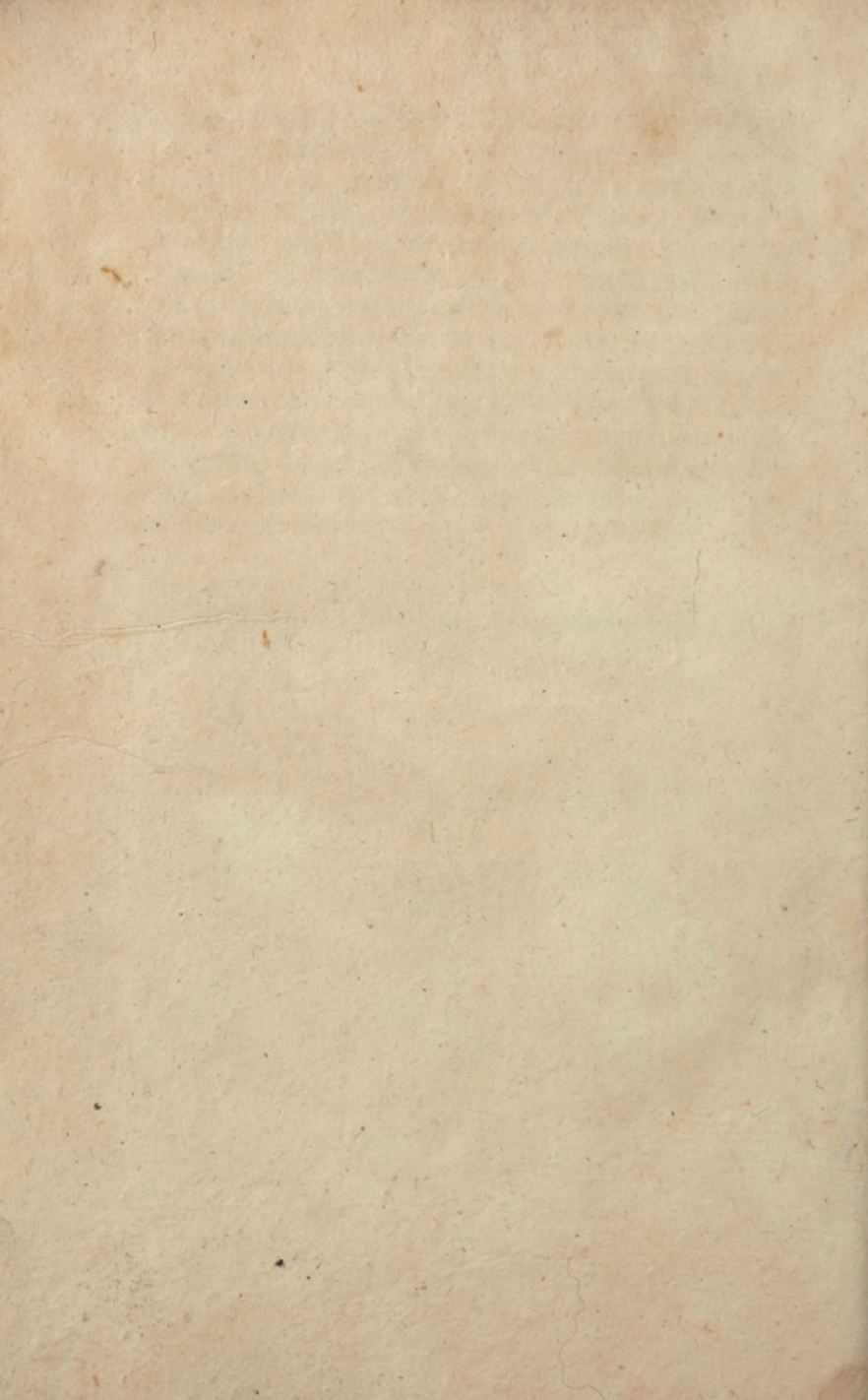
triplicatur color rubeus que calida est et sicca. Et propter hoc
etiam in estate fercula debent esse frigida et humida ad re-
mouendum dispanctam caliditatis et siccitatis ex complexio-
ne estatis inductam. Et debet fieri abstinentia coitus cu-
talis etiam exsiccat. Et abstinentia a multis balneis simi-
li de causa. Et rara fleubothoria eadem de causa nisi ne-
cessitas hominem compellat. Et debet fieri quies et paucus
motus. quia quies humectat et multus motus nimium ex-
siccat. Et debet homo predicto tempore uti potu cum mo-
deramine et maxime frigido quia ex superflua sumptio-
ne potus frigidi propter aperitionem pororum aliquando seq-
uitur subita infrigidatio corporis vel paralisis siue laxitas
membrorum vel mors subita. A qua nos defendat qui eter-
naliter uiuit et regnat. a u

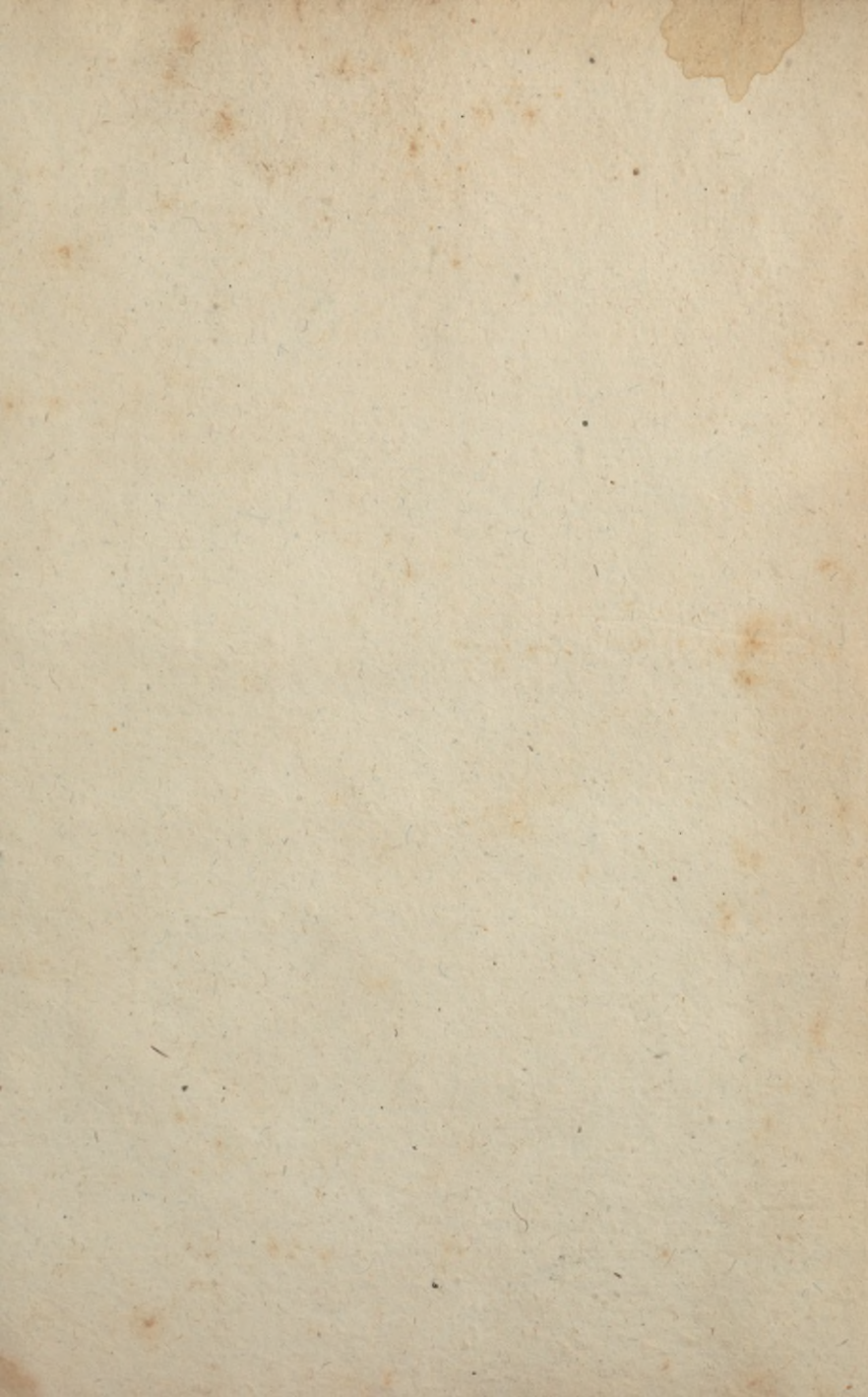
Hoc opus optatur quod flos medicine vocatur.

Tractatus excellens et lentissimus qui de regimine
sanitatis nuncupatur. Finit feliciter.

De pnt linc 14 dom a m
danz les plurs phisius et phisius
de l'aprendre le 10 p. linc m l v.
De pnt
Jo. P. m. linc
Jo. P. m. linc

★ ★ ARMY ★ ★
MEDICAL LIBRARY
Cleveland Branch

